

”ALKAKAA NYT OIKEASTI KUUNTELEMAAN MEITÄ
NUORIA!”

– Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen esteet Helsingin Sanomien
Nuorten Postissa

Annariikka Poikonen
Pro gradu -tutkimus
Sosiaalityö
Yhteiskuntatieteiden ja
filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2012

Tiivistelmä

”Alkakaa nyt oikeasti kuuntelemaan meitä nuoria!” -Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen esteet Helsingin Sanomien Nuorten Postissa

Annariikka Poikonen

Pro gradu -tutkimus

Sosiaalityö

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2012

Ohjaajat: Johanna Kiili, Elina Virokannas, Mirja Satka

Sivumäärä: 91

Tässä tutkimuksessa selvitän millaisia yhteiskunnallisen osallistumisen esteitä nuoret tuovat esiin mielipidekirjoituksissaan. Yhteiskunnallisella osallistumisella tarkoitan osallistumista nuorille tärkeisiin ja heitä koskettaviin asioihin. Ymmärrän nuorten osallistumisen myös osallistumiseksi yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tarkastelen löydettyjä esteitä nuorten toimijuuden ja sukupolvisuhteiden näkökulmasta. Johdattelen lukijaa aiheeseeni uuden politiikan, sosiaalisen investoinnin politiikan ja lapsi- ja nuorisopolitiikan avulla.

Aineistonani ovat Helsingin Sanomien Nuorten Postin, eli nuorten oman mielipidekirjoituspalstan kirjoitukset vuoden 2009 marraskuusta vuoden 2011 marraskuuhun. Kaikista mielipidekirjoituksista varsinaiseen analyysiin olen valinnut kirjoitusten sisältöjen perusteella 158 kirjoitusta. Nuorten Posti on tarkoitettu alle 20-vuotiaille kirjoittajille ja se ilmestyy kerran viikossa. Analysoin aineistoni Derek Layderin adaptiivisen teorian mallia hyväksi käyttäen. Adaptiivinen teoria paikantuu aineistolähtöisen ja teoriasidonnaisen analyysin välimaastoon. Analyysia tehdään vuoropuhelumaisesti, aineiston ja teorian välillä liikkuen, toinen toisestaan ideoita saaden.

Aineistoni perusteella nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen esteitä ovat nuorten ikään liittyvän rajoitukset, tiedon ja taitojen puute, aikuisten tapa kohdella nuoria sekä nuorten keskinäinen kiusaaminen ja syrjintä. Nuoret pitivät monia virallisia ja epävirallisia ikärajoja rajoittavina ja epätasapuolisina. Ikä nähtiin erityisenä esteenä äänestämisen ja työnsaannin kohdalla. Tiedon ja taitojen puutteen takia nuoret olivat sitä mieltä, ettei heillä ole edellytyksiä osallistua esimerkiksi politiikkaan tai yhteiskuntaan täysipainoisina jäseninä. He peräsivät opetusta yhteiskunnallisista aiheista erityisesti koululta. Aikuiset olivat nuorten osallistumisen tiellä usealla eri tavalla; he rajoittivat, aliarvioivat, eivät luottaneet, kuunnelleet tai ottaneet nuorten mielipiteitä huomioon. Nuorten keskinäisen kiusaamisen takia taas aremmat, sosiaalisilta taidoiltaan heikommät tai muuten vain erilaiset nuoret jäivät sivuun osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Lisäksi nuorten ja aikuisten väliset suhteet osoittautuivat merkittäviksi useimpien esteiden kohdalla. Nuorten näkökulmasta sukupolvisuhteet ja niihin kiinteästi liittyvä nuorten toimijuus olivat ristiriitaisia. Toisaalta nuoret halusivat itsenäisyyttä ja vapautta toimia itse, mutta toisaalta kaipasivat aikuisilta tukea eivätkä pitäneet itseään aktiivisina toimijoina.

Avainsanat: nuoret, osallistuminen, mielipidekirjoitus, uusi politiikka, sukupolvisuhde, toimijuus

Sisällys

1. JOHDANTO.....	5
2. UUSI POLITIIKKA JA OSALLISTUMINEN.....	8
3. NUORET INVESTOINNIN KOHTEENA JA TOIMIJOINA.....	12
3.1. Sosiaalinen investointi lapsiin ja nuoriin.....	12
3.2. Lapsi- ja nuorisopolitiikka.....	14
4. NUORTEN YHTEISKUNNALLINEN OSALLISTUMINEN.....	20
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	24
5.1. Aineistona mielipidekirjoitukset.....	24
5.2. Aineiston analyysi.....	27
5.3. Eettiset kysymykset.....	31
6. OSALLISTUMISEN ESTEET.....	33
6.1. Nuorten ikään liittyvät rajoitukset.....	33
6.1.1. Vastuut ja oikeudet.....	33
6.1.2. Vaikutus työllisyyteen ja äänestämiseen.....	35
6.2. Tiedon ja taitojen puute.....	39
6.2.1. Ammatinvalinnasta väittelytaitoihin.....	40
6.2.2. Oppia koulusta, aikuisilta ja toisilta nuorilta.....	42
6.3. Aikuisten tapa kohdella nuoria.....	46
6.3.1. Mielipiteen ohittaminen ja kuulematta jättäminen.....	46
6.3.2. Sivuuttaminen politiikassa	51
6.3.3. Aliarvioiminen kuluttajana.....	54
6.3.4. Yleistäminen.....	55
6.4. Nuorten keskinäinen kiusaaminen.....	56

7. SUKUPOLVIEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS JA OSALLISTUMINEN.....	61
7.1. Sukupolvisuhteet ja nuorten toimijuus.....	61
7.2. Nuoret toimijoina mielipidekirjoituksissa.....	65
7.2.1. Vaatimus aktiivisesta toimijuudesta.....	66
7.2.2. Ristiriitaisia näkemyksiä.....	69
8. POHDINTA.....	76
8.1. Pohdintaa yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä.....	76
8.2. Tutkimuksen toteuttamisen arviointi.....	79
9. LÄHTEET.....	83

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1: Mielipidekirjoitusten sisällöt luokiteltuna

Taulukko 2: Aineiston luokittelu

1. JOHDANTO

Nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen tarkoittaa, että he saavat ilmaista mielipiteensä, tulla kuulluiksi ja osallistua heitä koskettavaan päätöksentekoon. He osallistuvat yksin tai aikuisten rinnalla yhteiskunnallisten asioiden käsittelyyn. Eskelisen ja kumppaneiden (2012, 222) mukaan nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen on toivottavaa monesta syystä: ”lasten ja nuorten osallistuminen arvona sinänsä, palvelujen parantuminen heidän osallistumisensa seurauksena, yhteiskunnan tulevaisuuden turvaaminen, heidän kuulemistaan korostavien lakien noudattaminen.” Hyviä syitä edistää nuorten osallistumista on lukuisia. Ongelmana on siirtyminen aikeista konkreettiseen toimintaan. Satkan ja Moilasan (2004, 127) mukaan elämme aikaa, jossa kansallisilla ja kansainvälisillä säädöksillä on selvästi määrätty, että lapsilla ja nuorilla tulee olla tasavertainen mahdollisuus osallistua heitä koskevaan yhteiskunnalliseen toimintaan, mutta samaan aikaan lasten ja nuorten osallistumisen mahdollistavat käytännöt puuttuvat kokonaan tai ovat kehittymättömiä.

Nuorisoa määritellään monin eri tavoin. Määritelmät ovat vaihdelleet ajan myötä, mutta yleensä nuorisoksi on katsottu yhteisön naimattomat, ei vielä täysivaltaiset, mutta fyysiseltä olemukseltaan, kyvyiltään ja taidoiltaan lähes aikuisen veroiset jäsenet. Nuoruus on siirtymävaihe lapsuuden ja aikuisuuden välillä, jossa oikeuksien ja velvollisuuksien suhde ei vastaa kumpaakaan, aikaisempaa tai tulevaa ikäkautta. (Aapola & Kaarninen 2003, 13.) Nämä määritelmät määrittelevät nuoruutta ennemminkin nuoruuteen liittyvien sisältöjen kautta, mutta tyypillisesti nuoruutta on pyritty määrittelemään myös iän avulla.

Suomalaisessa yhteiskunnassa hyvin merkittäväksi taitekohdaksi on muodostunut täysi-ikäisyyden saavuttaminen. Tällöin saavutetaan muun muassa oikeus äänestää, suorittaa ajokortti, ostaa alkoholia ja miehillä alkaa asevelvollisuus. (Aapola, Kaarninen 2003, 13.) Nuoruuden katsotaan kuitenkin yleensä jatkuvan vielä 18. ikävuoden jälkeenkin. Nuorisolaissa nuoreksi katsotaan alle 29-vuotias (Nuorisolaki 72/2006), nuorisotyöttömyydestä puhuttaessa tarkoitetaan yleensä 15–24-vuotiaita (Tilastokeskus 2012) ja nuorisojärjestöillä tarkoitetaan järjestöjä, joissa vähintään kaksi kolmasosaa jäsenistä on alle 29-vuotiaita. Lasten ja nuorten osallistumisen virallinen oikeutus määritellään myös lapsen tai nuoren iän ja kehitystason kautta. Suomessa lainsäädäntö ei kuitenkaan anna yhtenäisiä ikärajoja osallistumiselle, vaan ne vaihtelevat. Yleisimmin

käytössä ovat kahdentoista, viidentoista ja kahdeksantoista ikävuoden rajat. (Mäntylä 2011, 22.)

Nuorten osallistumista voidaan tarkastella nuorten toimijuuden ja sukupolvisuhteiden näkökulmasta. Kiilin (2006, 26) mukaan lasten ja aikuisten väliset suhteet vaikuttavat siihen, millaisia osallistumismahdollisuuksia lapsilla ja nuorilla on. Aikuiset ovat merkittävässä asemassa nuorten osallistumisessa. Asema on kuitenkin ristiriitainen: toisaalta aikuiset ovat osallistumisen yksi tärkeimmistä voimavaroista, mutta usein myös merkittävä osallistumisen este (mts. 203.) Aikuisten tulee huolehtia nuorten osallistumista velvoittavien lakien ja säädösten noudattamisesta ja siitä, että nuorilla on konkreettinen mahdollisuus osallistua. Aikuisten tehtävänä on myös tukea ja kuulla puuttumatta kuitenkaan liikaa. Ongelmaksi aikuisten toiminta muodostuu silloin, kun he laiminlyövät tehtävänsä tai suorittavat ne omista lähtökohdistaan käsin, sen sijaan että nuorten osallistuminen olisi etusijalla.

Nuorten osallistumisesta puhutaan paljon ja sitä on tutkittu Suomessa runsaasti. Erityisesti Nuorisotutkimusseura on tuottanut paljon tutkimusta nuorten osallistumisesta. Nuorisobarometreissä ja Nuorten elinolot -vuosikirjoissa sivutaan lähes poikkeuksetta nuorten osallistumista aiheesta riippumatta. Nuorten ja lasten osallistumista ovat tutkineet myös väitöskirjoissaan Anu Gretschel (2002), tarkastellessaan kuntaa nuorten osallisuusympäristönä ja Johanna Kiili (2006), selvittäessään lasten osallistumisen voimavaroja. Tuomo Martikainen (1988–2004, 2006) on tutkinut vuosikymmenten ajan nuorten poliittisia suuntauksia ja valintoja. Usein tuloksena on, että nuorten osallistuminen ei toteudu parhaalla mahdollisella tavalla, se on puutteellista. Nuorten osallistumista yritetään myös edistää erilaisin hankkein ja ohjelmin. Näitä ovat muun muassa Helsingin kaupungin Ruuti-vaikuttamisjärjestelmä, opetusministeriön Osallistuva oppilas - yhteisöllinen koulu -hanke sekä valtakunnallisten vaalien yhteydessä järjestettävä Nuorisovaalit-hanke¹.

Nuorisotyö ja sosiaalityö sekä niiden tutkimus sivuavat usein toisiaan. Nuoriso- ja sosiaalityölle on yhteistä sosiaalisuuden ulottuvuus, jolloin nuorta lähestytään yhteisöjen ja

¹ Ruuti on helsinkiläisten nuorten toiminnan, ideoinnin ja aloitteiden tekemisen paikka. Se otettiin käyttöön vuonna 2011 Hesän Nuorten Ääni-kampanjan tilalle (Ruuti). Osallistuva oppilas - yhteisöllinen koulu - hankkeen tavoitteena on muun muassa kehittää oppilaskuntatoimintaa ja nuorten vaikuttamisjärjestelmiä kunnissa (Opetus- ja kulttuuriministeriö). Nuorisovaalit-hanke on Allianssi valtakunnallisten vaalien yhteydessä toteutettava hanke, jonka tavoitteena on nuorten äänestysaktiivisuuden kasvattaminen. Lisäksi järjestetään nuorille varjovalit. (Allianssi.)

yhteiskunnan jäsenenä (Raitakari & Virokannas 2009, 8). Molempien tavoitteena on vaikuttaa yhteiskunnallisiin tekijöihin ja sosiaalisiin olosuhteisiin. Sekä nuorisotoiminnan että sosiaalityön kentällä nuorilla on kaksoisrooli. Toisaalta he ovat kontrollin kohteita, mutta toisaalta heidän itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta pyritään vahvistamaan. (Mts. 9.) Sosiaalityössä nuoruus jää kuitenkin lapsuuden varjoon. Lastensuojelu, aikuissosiaalityö ja gerontologinen sosiaalityö jakavat sosiaalityön asiakkaat ikäryhmiin, mutta nuoret eivät ole saaneet asemaa omana selkeänä kohderyhmänä. Usein nuoruus on sosiaalityössä esillä ainoastaan syrjäytymisen yhteydessä. (Pohjola 2009, 25–26.) Nuorten osallistumisen tutkiminen on kuitenkin olennaista sosiaalityössä. Erityisesti rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta on tärkeää että kansalaiset pääsevät vaikuttamaan palveluihin. Kertoessaan yhteiskunnalliseen osallistumiseensa liittyvistä epäkohdista nuoret pyrkivät vaikuttamaan palveluiden laatuun. Yhteiskunnallinen osallistuminen on tärkeää sosiaalityön kannalta, sillä se voi muodostua yhteiskunnasta syrjäytymisen vastavoimaksi.

Tutkimuksessani selvitän millaisia yhteiskunnallisen osallistumisen ongelmia nuoret tuovat esiin Helsingin Sanomien Nuorten Postin mielipidekirjoituksissa. Tulkitseen ongelmat osallistumisen esteiksi. Lisäksi tutkin, millaista toimijuutta nuoret tuottavat itsestään ja muista nuorista. Nuorten Posti on alle 20-vuotiaille tarkoitettu mielipidekirjoituspalsta. Aineistonani on mielipidekirjoituksia vuosilta 2009–2011, yhteensä 158 kirjoitusta. Analysoin aineistoani Derek Layderin (1998) adaptiivisen teorian mallin avulla. Adaptiivisessa teoriassa hyödynnetään sekä deduktiivista että induktiivista päättelyä. Analysointia tehdään vuoropuhelumaisesti teorian ja aineiston välillä liikkuen. Pohjustan tutkimusaiheittani uuden politiikan, sekä sosiaalisen investoinnin - ja nuorisopolitiikan avulla. Lisäksi käsitteelen tuloksiani sukupolvisuhteiden ja niihin kiinteästi liittyvän toimijuus-käsitteen avulla.

2. UUSI POLITIIKKA JA OSALLISTUMINEN

Puhe nuorten osallistumisesta ja sen tärkeydestä ei ole syntynyt tyhjästä. Nykyinen poliittinen tilanne, josta käytetään termiä *uusi politiikka*, kertoo politiikan teon muuttumisesta, jonka myötä myös nuorten osallistuminen, niin poliittinen kuin muunkinlainen on noussut entistä vahvemmin keskustelunaiheeksi.

Esittelen uutta politiikkaa suomalaisten tutkijoiden Villiina Hellstenin ja Tuomo Martikaisen lisäksi alan klassikoiden, Claus Offen ja Ronald Inglehartin avulla. Vaikka heidän teoksensa ovatkin jo useita vuosikymmeniä vanhoja, nojaavat tämänkin päivän uuden politiikan tutkijat edelleen heihin. Toisaalta, koska uuden politiikan ajatus on lähtöisin 1970–1980-luvuilta, voidaan kysyä, onko uusi politiikka enää *uutta*? Käytän kuitenkin uutta politiikkaa käsitteenä. Käsite kuvaa politiikan muutosta, joka tapahtui siirryttäessä vanhasta politiikasta seuraavaan vaiheeseen, mutta sanan *uusi* merkitys ei ole enää kirjaimellinen.

Vanha politiikka pohjautui hyvinvointivaltion rakentamiselle ja taloudellisen kasvun ja vakauden lisäämiselle. Uudessa politiikassa keskeiset asiakysymykset koskevat sen sijaan hyvinvointivaltiohankkeen kritisoimista ja tyytymättömyyttä siihen liittyviä arvoja kohtaan. Samalla kun hyvinvointivaltio laajeni ja valtion ohjaus ulottui yhä laajemmalle kansalaisen elämässä, syntyi vastavaatimus lisätä kansalaisten osallistumismahdollisuuksia ja päätäntävaltaa. (Hellsten & Martikainen 2001, 61.) Ronald Inglehartin mukaan ihmisille ei riittänyt enää osallistuminen äänestämällä, vaan tilalle vaadittiin osallistumista, jossa ihmiset pääsisivät itse päättämään asioista, ei päättämään vain päättäjistä. Ihmiset halusivat päättää omaan elämäänsä vaikuttavista asioista niin kouluissa, yliopistoissa, toimistoissa, tehtaissa kuin kirkoissakin. (Inglehart 1977, 13.)

Inglehartin (1977, 3, 21–22) mukaan ihmisten arvot, kiinnostuksen kohteet ja halu osallistua ja vaikuttaa muuttuivat sosio-ekonomisten muutosten myötä. Länsimaat vaurastuivat nopeasti toisen maailman sodan jälkeen, ja 1970-luvulle tultaessa takana oli jo kolme sodatonta vuosikymmentä. Tämän seurauksena kaksi ihmisten perustarvetta, taloudellinen ja fyysinen turvallisuus olivat täytetyt. Yksinkertaistaen ihmiset olivat turvassa ja heillä oli tarpeeksi ruokaa. Perustarpeiden tyydytyksen seurauksena ihmiset alkoivat antaa painoarvoa toisenlaisille tarpeille ja arvoille. Uudet politiikan aiheet kumpusivat Inglehartin (1977, 13) mukaan talouden sijaan elämäntavoista. Näitä ovat

muun muassa luonnonsuojelu, elämänlaatu, naisten asema, moraalikysymykset, päihteiden käyttö ja kansalaisosallisuus. Claus Offen (1985, 820) mukaan uudessa politiikassa perinteisesti yksityiseen kuuluvista asioista tuleekin poliittisia aiheita. Raja poliittisen ja yksityisen välillä on muuttunut epäselvemmäksi. Uusi sosiaalinen liike tai liikehdintä koostuu ”elämä-maailman” (life-world) aiheista kuten ruumiista, terveydestä, seksuaalisesta identiteetistä, kulttuurisesta, etnisestä tai kansallisesta ympäristöstä, kielellisestä perinteestä ja elämän fyysisistä edellytyksistä. Offe mainitsee uusiksi aiheiksi myös rauhan säilyttämisen, ympäristön, ihmisoikeudet ja työn ei-vieraantuneet muodot². Nämä aiheet tai arvot eivät ole uusia, mutta niille annetaan erilainen painoarvo ja huomio kuin ennen. (Offe 1985, 817, 829–832.) Hellsten ja Martikainen (2001, 59) mainitsevat uusiksi poliittisiksi aiheiksi myös kulutustottumukset ja käyttäytymisen.

Suomessa erityisesti Hellsten ja Martikainen (2002, 150–151) kirjoittavat uudesta politiikasta nuorten näkökulmasta. Nuoret kiinnittyvät heidän mukaansa paremmin uuteen politiikkaan ja ovat siitä vanhaa politiikkaa kiinnostuneempia. Uusi politiikka tarjoaa nuorille paremman pohjan osallistumiselle kuin vanha politiikka. Se mahdollistaa paremmin nuorten osallistumista. Vanhan politiikan vaalikeskeisyyden ja puoluepainotteisen jaottelun sijaan nuorten poliittista osallistumista on mielekkäämpää hahmottaa uuden politiikan kautta.

Uusi politiikka vastaa uuteen tarpeeseen. Nuorten äänestysaktiivisuus on laskenut, vaikka nuoret edelleen vaikuttavat olevan kiinnostuneita poliittisista asioista. Tutkimusten mukaan nuorten tyytyväisyys politiikkaa kohtaan ei olekaan laskenut vaan pikemminkin noussut, mutta nuoret suhtautuvat hyvin pessimistisesti mahdollisuuksiinsa vaikuttaa päätöksentekoon. Tämä kertoo siitä, että perinteinen osallistuminen puolue toiminnan ja vaalien kautta ei kiinnosta nuoria, ja he kokevat sen edessä voimattomuutta. Perinteinen työläis–porvari -jaottelu ei sekään ole nuorille relevantti tai kiinnostava. Nuoret haluavat osoittaa poliittisia mielipiteitään erilaisista arvoista ja asioista erilaisilla tavoilla. (Hellsten & Martikainen 2002, 154–155; Hellsten & Martikainen 2001, 55.) Uusi poliittinen toiminta on Horellin, Sotkasiiran ja Haikkolan (2004, 135) mukaan nimenomaan osallistumista, tarkemmin sanottuna vaikuttavaa osallistumista, jonka aktiiviset nuoret ovat nykyään hyvin sisäistäneet. Toisaalta vaikuttavasta osallistumisesta hyötyvät myös vähemmän aktiiviset nuoret. Esteenä osallistumiselle heidän mukaansa on kuitenkin usein edustuksellisen

² Unalienated forms of work

demokratiamme joustamattomuus, joka ei sovi yhteen nykyisen verkostoyhteiskunnan kanssa. Toisaalta edustuksellisuuskään ei toteudu nuorten osalta: nykyisten kansanedustajien keski-ikä on 49 vuotta, ja heistä vain kuusi on alle 30-vuotiaita, kun alle 29-vuotiaita suomalaisia on 34 prosenttia väestöstä.

Konkreettisia uuden politiikan osallistumismuotoja ovat muun muassa vetoomusten laatiminen, mielenosoitukset, boikotit, talonvaltauksset ja laittomat lakot. Monet näistä osallistumismuodoista liitetään usein juuri nuoriin. Osallistumismuodot ovat uudessa politiikassa hyvin erilaiset kuin vanhassa. Tämä johtuu uuden ja vanhan politiikan eroista. Vanha politiikka oli hyvin puolue- ja vaalikeskeistä ja sen ongelmat olivat useimmiten ratkaistavissa puoluekeskeisen järjestelmän keinoin. Uuden politiikan asiakysymykset taas eivät ole enää ratkaistavissa vanhoin keinoin, joten tilalle on syntynyt uusia osallistumismuotoja. Osa osallistumismuodoista, kuten talonvaltauksset ja laittomat mielenosoitukset tai lakot, ovat jopa lainvastaisia tai ainakin perinteisten pelisääntöjen vastaisia. Tämän nähdään olevan seurausta siitä, että jälkiteollisen yhteiskunnan uhat, kuten ympäristökatastrofit, ovat luonteeltaan olemassaolon perusteita uhkaavia – järeät keinot koetaan oikeutetuiksi (Hellsten & Martikainen 2001, 61.) Claus Offen (1985, 832) mukaan uuden politiikan toiminnan muotoja kuvastavat epävirallisuus, vapaamuotoisuus ja spontaanius.

Uuden politiikan mukaisia, nykyaikaisia nuorten osallistumiskeinoja tarjoaa ennen kaikkea Internet. Varsinkin sosiaalisen median käyttö ja erilaiset verkkodemokratian keinot ovat tyypillisiä esimerkkejä Internetiä hyödyntävistä osallistumismuodoista. Sosiaalinen media, johon kuuluvat muun muassa erilaiset keskustelupalstat, galleriat, nettipelit ja Facebookin ja MySpacesin kaltaiset yhteisösivut, ovat yhä tärkeämpiä keinoja nuorten kommunikoinnissa. Yhteydenpidon lisäksi nuoret saavat yhteisöllistä tukea ja vuorovaikutteista läsnäoloa. Internetin kautta nuoret voivat osallistua toimintaan, johon he eivät ilman Internetiä voisi osallistua, tai jota ei ehkä edes olisi olemassa ilman Internetiä.

Internetissä tapahtuva kommunikaatio ja osallistuminen ovat erilaisia kuin kasvokkain tapahtuvat, niissä korostuvat erilaiset sosiaalisuuden muodot. (Salokoski & Mustonen 2007, 74–76.) Leo Stranius ja Lasse Laaksonen ovat listanneet ajankohtaisia esimerkkejä verkko-osallistumisesta. Näitä ovat Facebookin kautta tapahtuva vaikuttaminen, etenkin niin sanottu ”tykkääminen”, eli mielipiteen ilmaiseminen jotain yhteisöä, yksilöä, mielipidettä, tapahtumaa jne. kohtaan ja luontoharrastajien ikkunasuomenluontoon.fi –

palvelu, jossa käyttäjät tuottavat itse sisältöä ja toimintaa. Lisäksi Stranius ja Laaksonen nostavat esiin maahanmuuttokriittisen Hommafoorumin, jossa samanhenkiset henkilöt käyvät vilkasta keskustelua. Samantyylinen ideologisten samankaltaisuuksien ympärille muodostunut keskustelufoorumi on Piraattipuolue, joka puolustaa tiedon ja kulttuurin vapautta sekä avointa lähdekoodia. Yhden asian ympärille keskittyviä verkko-osallistumisen muotoja ovat myös eläinten oikeuksia puolustavat tehotuotanto.net (2007), sikatehtaat.fi (2009) ja tarhauskielto.fi (2010) sivustot, joilla esitetään tarhauskiellon puolustajien salakuvattua materiaalia. Samaa edustaa myös ydinvoiman vastustajien Äänestä ydinvoima historiaan -kampanja, jossa yhdistettiin sekä verkko-osallistumista että reaali maailmassa osallistumista. (Stranius & Laaksonen 2011, 18–23).

Straniuksen ja Laaksonen (2011, 38–39) mukaan verkko on vaikuttamisen välineenä jopa demokraattisempi ja tasa-arvoisempi kuin perinteiset välineet, kuten puolue toiminta ja äänestäminen. Verkkotoimintaan voivat osallistua helpommin myös he, joilla on vaikeuksia osallistua perinteiseen poliittiseen toimintaan. Heitä ovat esimerkiksi työelämään paljon aikaa panostavat henkilöt, opiskelijat, vammaiset ja vanhukset. Lisäksi verkossa ehdotuksia ja päätöksiä voivat esittää myös sellaiset henkilöt, jotka eivät perinteisessä toiminnassa, kuten kokouksissa, saa ääntänsä kuuluviin ujuden tai heikon esiintymiskyvyn takia. Verkossa osallistumisen kynnys on matalampi kuin sen ulkopuolella.

Uudessa politiikassa korostuvat uudenlainen käsitys politiikasta ja uudenlaiset osallistumisenmuodot. Poliittikkaa ei enää nähdä ainoastaan puoluepolitiikkana, jossa merkittävimpänä osallistumisenmuotona on äänestäminen. Sen sijaan politiikka mielletään moniulotteisemmaksi ilmiöksi, jota voidaan tehdä erilaisissa paikoissa ja erilaisin tavoin. Uuden politiikan myötä politiikka on tullut enemmän arkielämän alueelle. Sen aiheet ovat läheisiä kaikille ihmisille, minkä johdosta politiikka on muuttunut merkittävämmäksi muidenkin kuin poliitikkojen elämässä. Joidenkin näkemysten mukaan uusi politiikka vetoaa erityisesti nuoriin, jotka ovat omaksuneet erityisesti uudenlaisia Internetiä hyödyntäviä osallistumiskeinoja.

3. NUORET INVESTOINNIN KOHTEENA JA TOIMIJOINA

Nuorten osallistumisen edistäminen on yksi tapa panostaa nuoriin ja huolehtia heidän hyvinvoinnistaan. Tässä luvussa nuorten hyvinvointia lähestytään kahdesta eri näkökulmasta. Ensiksi sosiaalisessa investoinnissa nuoret nähdään kohteina, joihin halutaan resursoida esimerkiksi koulutuksen avulla. Näin nuorista toivotaan kasvavan tuottavia eli koulutettuja, työssäkäyviä ja veronsa maksavia aikuisia kansalaisia. Toiseksi nuorisopolitiikassa nuoret nähdään toimijoina, jolloin korostetaan nuorten oikeutta toimintaan ja arvostukseen jo nuoruudessa.

3.1 Sosiaalinen investointi lapsiin ja nuoriin

Puheen sosiaalisesta investoinnista katsotaan alkaneen 1990-luvulla haasteellisten taloudellisten olojen seurauksena. Sosiaalisella investoinnilla halutaan vastata sosiaaliseen syrjäytymiseen ja köyhyyteen sekä valmentaa kansalaisia kohtaamaan muuttuvat työolot epävarmoine työllisyystilanteineen, pätkätöineen ja korkeimpine koulutusvaatimuksineen. Sosiaalisella investoinnilla halutaan vastata myös väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin, kuten huoltosuhteen epätasapainoon. Huoltosuhte tarkoittaa huoltavan väestöosuuden ja huollettavan väestöosuuden välistä suhdetta. Huoltavaan väestöosuuteen kuuluvat työssäkäyvät ja huollettavaan esimerkiksi lapset ja eläkeläiset. (Morel, Palier & Palme 2009, 15–16.) Sosiaalisen investoinnin avulla toivotaan löydettävän toimivampi yhteys sosiaali- ja talouspolitiikan välille – sosiaalipolitiikan rooli muuttuisi passiivisesta aktiiviseksi. Keinona tähän nähdään muun muassa työvoiman tehokkaampi mobilisointi, eli myös sellaisen työvoiman saaminen työmarkkinoille, jotka ei sinne itsestään ilman apua tulisi ja pääsisi, sekä lapsiin ja nuoriin panostaminen tulevaisuuden työvoimana. (Sipilä 2011, 360–361.)

Gøsta Esping-Andersen kumppaneineen esittelee vuonna 2002 julkaistussa teoksessaan investointia lapsiin ja nuoriin. Myös Esping-Andersen perustelee tarvetta investoida lapsiin ja nuoriin muuttuvalla huoltosuhteella, jossa suurien eläkkeelle jäävien ikäluokkien eläkkeitä on maksamassa yhä pienempi joukko elatusvastuullisia työkäisiä. Hänen mukaansa tämän päivän lapsien potentiaaliin pitää investoida, jotta he työkäisinä olisivat

tuottavia kansalaisia. Esping-Andersenin mukaan kehittyneiden valtioiden ainoa todellinen keino vastata huoltosuhde-ongelmaan on hyödyntää kansalaisten taitoja ja laatua. Lapsiin investointi on siis tulevaisuuteen investointia. Parhaiten kansalaisen tulevaisuuteen voi vaikuttaa panostamalla kansalaisen lapsuuden olosuhteisiin. Tätä perustellaan muun muassa sosioekonomisen aseman ja kouluttautumisen periytyemisellä sukupolvelta toiselle, huono-osaisuus siirtyy usein vanhemmilta lapsille. (Esping-Andersen 2002, 28–29.)

Lapsiin ja nuoriin investointia perustellaan myös voimistuvalla polarisoitumisella. Hyvinvointiyhteiskunta ei enää takaa yhtäläisiä mahdollisuuksia ja elinoloja kaikille, vaan hyväosaiset voivat entistä paremmin ja huono-osaiset entistä huonommin. Esping-Andersen väittää, että polarisoituminen yksittäisen kansalaisen osalta alkaa jo ennen kuin tämä edes ymmärtää mitä on tapahtumassa, siis lapsuudessa. Toinen merkittävä polarisoitumiseen liittyvä ongelma on avioliittokäyttyymisen muuttumattomuus. Sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevat avioituvat keskenään, samoin kuin vahvemmassa asemassa olevat. Tämä edistää sekä sosioekonomisen aseman periytymistä että yhteiskunnallista polarisoitumista. (Esping-Andersen 2002, 31–32.)

Nuorisotyöttömyydenkin syyt nähdään polarisoitumisessa sekä eurooppalaisittain yleisessä polarisoitumista edistävässä sosiaalivakuutus-mallissa. Malli tukee niitä, jotka jo omaavat merkittävän turvan, työmarkkinoiden piirissä olemisen, mutta se ei kykene vastaamaan niiden tarpeisiin jotka tukea eniten tarvitsisivat, eli työmarkkinoiden ulkopuolella olevat. Euroopassa työttömyys on keskittynyt erityisesti nuoriin, ja näin heidän vaaranaan on ”tippua kahdesti” sekä työmarkkinoilta että sosiaaliturvan piiristä. Nuorilla on lapsiperheiden ja yksinhuoltajaäitien ohella suurin riski kuulua köyhiin Euroopassa. (Esping-Andersen 2002, 32–33.) Sipilä (2011) esittelee Esping-Andersenia mukaillen pohjoismaiseen sosiaaliseen investointiin liittyvää aktiivista työvoimapolitiikkaa tarkoittaen työvoiman tuomista työmarkkinoille. Tämä tehdään muun muassa tukemalla niitä, jotka eivät markkinoille omin avuin pääsisi, edistämällä liikkuvuutta työmarkkinoilla ja kiinnittämällä erityistä huomiota naisten työllisyyteen. Työnteosta on tehty taloudellisesti kannattavaa ja lapsiperheiden elämää on kompensoitu suhteessa lapsettomiin. Pohjoismaille tyypillistä on myös se, etteivät ne tarjoa juurikaan sellaisia etuuksia, jotka edistäisivät työvoiman ulkopuolella olevia kansalaisia pysymään poissa. Päinvastoin, etuuksilla pyritään kannustamaan työnteekoon työmarkkinoilla. Toisaalta työmarkkinoille sijoittumista on edistetty ilmaisella ja kattavalla koulutusjärjestelmällä, johon pohjoismaissa osallistutaan laajasti. Koulutusjärjestelmän lisäksi sosiaalista

investointia ovat myös opintoetuedet ja muut opiskelijoiden tukemiseen tarkoitettut mekanismit. (Sipilä 2011, 367.)

Kansalaisen kykyyn työllistyä vaikuttavat yhä enemmän hänen henkilökohtaiset kognitiiviset kykynsä. Pohja näille kyvyille luodaan kiistämättä lapsuudessa. Sosiaalisen investoinnin politiikassa ajatellaan jopa, ettei aikuisten aktivoinnista ja uudelleen kouluttamisesta ole hyötyä, ellei heillä ole lapsuudessa hankittua kykyä oppia. Koska lapset kasvavat, oppivat ja sosialisoituvat perheissään, tulee sosiaalisen investoinnin kohdistua nimenomaan lapsiperheisiin ja heille tarjottaviin palveluihin. (Esping-Andersen 2002, 49.) Esping-Andersen painotti lapsiin investointia hyvin voimakkaasti. Hän näki lapset tulevaisuutena ja ehdottoman kannattavana sijoituskohteena.

Ruth Lister (2003, 437) on tehnyt yhteenvedon siitä, mitkä ovat sosiaalista investointia harjoittavan valtion tyypillisiä ominaisuuksia. Hänen mukaansa valtio investoi ihmisiin ja sosiaaliseen pääomaan, tämän symboleina toimivat lapset ja yhteisö. Valtio priorisoi lapset, sillä he ovat tulevaisuuden kansalaisia ja työntekijöitä, lisäksi toiminta on tulevaisuus-keskeistä. Lister kritisoi Esping-Andersenin ja kumppaneiden (2002) ajatusta investoida lapsiin siitä, että lapset nähdään liiaksi välineellistettävänä sijoituskohteina. Lister on huolissaan myös liiasta tulevaisuuteen painottamisesta. Hänen mukaansa lasten kansalaisuuteen ja hyvinvointiin pitäisi panostaa nyt, eikä nähdä heitä vain tulevaisuuden kansalaisina ja pelastajina. (Lister 2006.)

3.2 Lapsi- ja nuorisopolitiikka

Sosiaalisen investoinnin politiikassa lapset ja nuoret nähdään toimenpiteiden kohteina, kuten Ruth Lister (2003) kritisoi. Lapsi- ja nuorisopolitiikassa lapset ja nuoret taas nähdään investoinnin kohteiden lisäksi toimijoina. Kun sosiaalisessa investoinnissa lasten ja nuorten toimijuus on usein unohdettu, pyritään sitä korostamaan lapsi- ja nuorisopolitiikassa. Näkökulma näiden kahden välillä on hyvin erilainen, vaikka tavoite, lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantaminen, onkin sama.

Lapsipolitiikka tarkoittaa ” YK:n lapsen oikeuksien julistuksen (1959) ja lapsen oikeuksien sopimuksen (1989) lapsille takaamien kansainvälisten oikeuksien ja elinolojen yhteiskunnallista turvaamista” (Satka, Moilanen & Kiili 2002, 245). Satkan ja kumppaneiden mukaan Suomessa alettiin puhua lapsipolitiikasta 1970-luvulla. Lasten

osallistumista yhteiskunnassa suunniteltiin tällöin ja se nousi keskusteluihin etenkin yhdyskuntasuunnittelun kautta. Lasten osallistuminen kuitenkin ”katosi” lähes kolmeksi kymmeneksi vuodeksi ja palasi yhteiskunnalliseen keskusteluun ja toimintaan vasta 1990-luvun lopulla, jolloin Suomen Kuntaliitto julkaisi suositusluonteisen lapsipolitiikanohjelman ja strategiat vuoteen 2015 asti. Lasten ja nuorten osallistumisen juuret suomalaisessa lapsipolitiikassa ovat siten 1970-luvulla, mutta matkan varrella on ollut myös hiljaisia kausia, jolloin osallistuminen ei ole ollut pinnalla. (Satka, Moilanen & Kiili 2002, 253–254.)

Perusta lasten ja nuorten osallistumiselle löytyy lainsäädännöstä. Tärkeimmät näistä ovat Suomen ratifioima YK:n lapsen oikeuksien sopimus sekä suomalainen nuorisolaki (72/2006). Nuorisolain ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen lisäksi nuorten osallistumisen säädösperustaa löytyy muun muassa perustuslaista, kuntalaista ja koulutusta koskevista laeista (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011, 2007.)

Lapsen oikeuksien sopimus on vuonna 1989 hyväksytty Yhdistyneiden Kansakuntien sopimus, jonka on ratifioinut lähes jokainen maailman valtio. Lapsen oikeuksien sopimus on valtioita sitova ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee vain alle 18-vuotiaita lapsia, mutta katson, että sen esittely osallistumisen näkökulmasta on aiheellinen tutkielmani kannalta, koska se luo pohjan myös täysi-ikäisten nuorten oikeuksille ja osallistumiselle. Artikloissa 12 ja 13³ määritellään lapselle oikeus omaan näkemykseen ja mielipiteeseen, sekä niiden ilmaisemiseen. Aikuisia veloitetaan huomioimaan nämä. Artiklat 15 ja 31⁴

³ 12 artikla

Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimituksissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

13 artikla

Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yli rajojen suullisessa, kirjallisessa, painetussa, taiteen tai missä tahansa muussa lapsen valitsemassa muodossa.

⁴ 15 artikla

Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden yhdistymisvapauteen ja rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen.

Näiden oikeuksien käyttämiselle ei saa asettaa muita rajoituksia kuin sellaisia, jotka ovat säädettyjen lakien mukaisia ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansalliselle ja yleiselle turvallisuudelle, yleiselle järjestykselle (ordre public), väestön terveyden tai moraalin suojelemiselle tai muiden ihmisten vapauksien tai oikeuksien suojelemiselle.

liittyvät suuremmin lasten osallistumiseen, artikloissa heille annetaan yksiselitteisesti oikeus yhdistymisvapauteen ja rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen sekä erilaisiin yhteiskunnan sivistys- ja vapaa-ajantoimintoihin. (Unicef 2012.) Lapsen oikeuksien sopimus on kansainvälinen ihmisoikeussopimus, kun taas nuorisolaki edustaa suomalaista lainsäädäntöä.

Nuorisolain (72/2006) ensimmäisessä pykälässä määritellään lain tarkoitus: ”Tämän lain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.” Lain kolmannessa luvussa, jossa käsitellään kuntien nuorisotyötä ja -politiikkaa, veloitetaan tarkemmin nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollistamiseen: ”Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa.” Perustuslaissa (731/1999) nuorten osallistumisen kannalta merkittävimmäksi pykäläksi nousee § 6 Yhdenvertaisuus. Siinä määritellään, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä ketään saa asettaa eri asemaan esimerkiksi iän vuoksi. Lapset ja nuoret ovat siis yhdenvertaisia aikuisten kanssa lain edessä. Lisäksi on vielä tarkennettu, että ”Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti”. Perustuslaissa myös turvataan lasten oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskuntaan.

Mitkään lait ja säädökset eivät kuitenkaan sellaisenaan takaa tai turvaa mitään. Lakiin kirjatut oikeudet ovat riippuvaisia konkreettisista toimista. Lait ovat myös melko väljiä suhteessa osallistumisen määrittelyyn, ne eivät esimerkiksi määrittele minkälainen osallistuminen on riittävää, vaan antavat vain puitteet joiden sisässä toimia. (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2007, 220.) Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen kohdalla lain pykälien toteutuminen on paljolti kiinni aikuisväestön toiminnasta. On oleellista, että erityisesti nuorten parissa toimivat aikuiset tuntevat nuorten oikeudet. On myös tärkeää, että nuoret itse tuntevat oikeutensa, jotta osaavat niitä vaatia. Nuorten osallistuminen onkin tasapainottelua aikuisten antaman tuen, tiedon ja mahdollistamisen sekä nuorten omaehtoisen toiminnan välillä. Aikuisia tarvitaan, mutta tarkoituksena on kuitenkin, että

31 artikla

Sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin.

Sopimusvaltiot kunnioittavat ja edistävät lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään ja kannustavat sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin.

nuoret osallistuvat itse ja toimivat omista vaikuttimistaan käsin. Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aulan (2007, 23) sanoin: ”Lapsen oikeus osallistua on oikeutta tulla nähdyksi ja kuulluksi nimenomaan lapsena”.

Yksi lapsi- ja nuorisopolitiikan merkittävimmistä ohjaavista asiakirjoista on Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma. Ohjelma on väline, jolla osallistumista määrittävien lakien tavoitteita pyritään konkretisoimaan. Se on neljän vuoden välein laadittava, valtioneuvoksen päätöksellä hyväksyttävä ohjelma, jossa esitellään valtakunnalliset lapsi- ja nuorisopolitiikan tavoitteet. Se ohjaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskusten) sekä kuntien lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmatyötä muun muassa koulutuksen, työllisyyden, toimeentulon, terveyden, aktiivisen kansalaisuuden, sosiaalisen vahvistamisen, asumisen, yrittäjyyden, asevelvollisuuden ja siviilipalvelun alueilla. Ohjelman valmistelusta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö, mutta myös muut ministeriöt osallistuvat valmisteluun tarpeen mukaan. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007–2011 2007, 6.) Kehittämisohjelma on kirjattu nykyään lakiin, se löytyy vuonna 2006 voimaantulleen nuorisolain neljännessä pykälästä (Nuorisolaki 72/2006). Kehittämisohjelma vuosille 2007–2011 nojaa arvopohjaltaan nuorisolakiin. Käytän tarkastelussani vuosien 2007–2011 ohjelmaa, sillä aineistoni on kerätty tuolta ajanjaksolta. Uusin kehittämisohjelma on jo julkaistu vuosille 2012–2015.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa otetaan laajasti huomioon myös järjestöjä ja muita kolmannen sektorin toimijoita. Lasten ja nuorten osallistumisen kannalta siinä yritetään viedä eteenpäin uudenlaisia osallistumisen muotoja. Kehittämisohjelma toimii esimerkkinä uuden politiikan ajattelusta ja keinoista. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa on esitelty lapsiin ja nuoriin liittyviä yhteiskunnallisia ilmiöitä monipuolisesti aina lasten ja nuorten elinympäristöstä heidän mahdollisuuksiinsa kehittää luovuuttaan. Vuosien 2007-2011 kehittämisohjelmassa on yhdeksän politiikkakokonaisuutta⁵. Kehittämisohjelmassa tartutaan lapsia ja nuoria koskeviin yhteiskunnallisiin epäkohtiin hyvin konkreettisella otteella. Ohjelmassa esitellään kuvaus tämän hetkisestä tilanteesta, joka yleensä sisältää epäkohtia ja ongelmia, tämän jälkeen asetetaan tavoite tilanteen parantamiseksi ja viimeiseksi esitellään toimenpiteet, joilla

⁵ Moninaisuus ja yhdenvertaisuus, Luovuuden Suomi, Digitaalinen sukupolvi, Laajaan osallistumiseen ja yhteisöllisyyteen, Perheiden tukeminen, Varhainen puuttuminen ja erityisryhmien tuki, Kaikkien nuorten saaminen koulutukseen ja työelämään, Terveyden edistäminen ja terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen ja Asuminen ja yhdyskuntasuunnittelu

tavoite pyritään saavuttamaan. (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011, 2007.)

Vuosien 2007–2011 lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman valmistelusta on tehty raportti, jossa esitellään ohjelman valmisteluun osallistuneiden tahojen näkemyksiä ja kokemuksia. Osallistujilta kysyttiin muun muassa kokemuksia ja arvioita lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman valmisteluprosessista, ohjelman sisällöstä, sen eduista ja haasteista sekä yleisemmin suomalaisen lapsi- ja nuorisopolitiikan tilasta. Raportissa vastaajat mainitsivat vakavimmiksi haasteiksi lasten ja nuorten elinoloissa eriarvoisuuden lisääntymisen, nuorten opiskelu- ja työelämään siirtymisen kitkat ja vaikeudet ja vanhempien läsnäolon ja tuen puutteen lasten ja nuorten elämässä. Näiden lisäksi yhdeksi suurimmaksi haasteeksi koettiin myös lasten ja nuorten osallistumisen esteet. Raportissa todettiin, että lasten ja nuorten osallisuus sekä mahdollisuus vaikuttaa yhteiskunnassa eivät toteudu, vaikka kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, kuten kunnissa ja kouluissa tapahtuvassa päätöksenteossa, lapsia ja nuoria tulisi kuulla ja näin taata heille kuuluvien oikeuksien toteutuminen. (Määttä & Komonen 2011, 16–17.) Raportissa ei eritelty tarkemmin minkälaisia lasten ja nuorten osallistumisen esteitä yhteiskunnassamme on, mutta ilmiö oli selvästi tiedostettu ja vakavana pidetty.

Vuosien 2007–2011 kehittämisohjelman toteutumisesta on tehty myös arvio (Nuorisosiain neuvottelukunta Nuora, 2011). Arvioraportin mukaan nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen kehittämisessä on päästy ohjelmakaudella hyvään vauhtiin. Teemat ovat olleet hyvin esillä ja ymmärrys nuorten osallistumisesta on lisääntynyt. (Nuora 2011, 15–16). Raportissa kuitenkin muistutetaan, että ”lasten ja nuorten osallisuus, kuuleminen, kuunteleminen sekä vaikutusmahdollisuuksien takaaminen edellyttävät monenlaisten uusien toimintatapojen käyttöönottamista hallinnon joka sektorilla ja tasolla.” Pelkkä keskustelu ja ymmärrys eivät riitä, vaan osallisuutta ja vaikuttamista tulee lisätä myös konkreettisin toimin. Ohjelmaa kritisoitiin, koska siinä on 40 priorisoimatonta tavoitetta ja yli 300 toimenpidettä, joita on mahdoton seurata ja arvioida niiden suuren määrän takia. (Nuora 2011, 25.)

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma edustaa ohjelmaohjausta ja kokonaista ohjelmallista toimintatapaa, joka on ollut vallalla Suomessa 2000-luvulla valtion ohjauksessa. Ohjelmaohjauksella ja -johtamisella tarkoitetaan ”hallituksen poikkihallinnollisia politiikkaohjelmia sekä uudentyypistä hallitusohjelman seuranta ja

arviointia ns. hallituksen strategia-asiakirjojen avulla. Ohjelmajohtamisessa on ennen kaikkea kyse hallituksen poliittisen tahdon toteuttamisesta.” (Heinämäki 2012, 18,54.) Sosiaali- ja terveysalalla isoja ohjausohjelmia ovat olleet muun muassa Paras- ja Kaste-hankkeet.

Liisa Heinämäki (2012) on tutkinut kuntien sosiaali- ja terveysjohdon näkemyksiä ohjelmaohjauksesta. Toisaalta ohjelmaohjaus, jossa kuntia ei velvoiteta mihinkään, mutta jossa annetaan ohjeita ja suosituksia, nähtiin kuntien valinnanvapauden ja itsemääräämisoikeuden kannalta hyvänä. Toisaalta kuitenkin kaivattiin tarkempia normeja ja selkeämpiä, velvoittavia sääntöjä, joiden avulla olisi helpompi työskennellä ja perustella esimerkiksi resurssien tarvetta. (Heinämäki 2012, 151–155.) Ohjelmaohjauksen kritiikiksi nousi myös ohjelmien huono tunnettavuus. Sosiaali- ja terveysalan johto tuntee huonosti alansa ohjelmia ja niitä käsitellään hyvin vähän työssä. He kritisoivat myös ohjelmien vaikuttavuutta: pelkkiä suosituksia antavilla ohjelmilla ei nähty olevan juuri lainakaan vaikutusta, ainoastaan selkeä velvoittava normi toi mukanaan myös vaikuttavuutta. Lisäksi erilaisten ohjelmien runsaus ja niiden liikkuminen ”korkealla” ja etäällä kuntien arjesta lisäsivät sosiaali- ja terveysjohdon kriittisyyttä ohjelmaohjausta kohtaan. (Heinämäki 2012, 157–160.) Kaikkiaan Heinämäen (2012, 200) tutkimuksen mukaan ohjelmaohjauksessa on useita ongelmakohtia: ohjelmat eivät toimi siten kuin niiden tekijät ovat tarkoittaneet, ohjelmia ei pidetä kunnissa edes ohjauksena eikä kuntien sosiaali- ja terveyspuolen toimijoilla ole selkeää käsitystä ohjelmista ja laajemmin valtionohjauksesta.

Tätä kritiikkiä vasten voidaan pohtia lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman vaikuttavuutta ja toimivuutta. Heinämäen yleisemmän tason kritiikki on hyvin samankaltaista kuin mitä Nuoran arvioreportti antoi kehittämisohjelmasta. Tavoitteet ja toimenpiteet ovat olleet hyviä, mutta niiden määrän, priorisoinnin puutteen ja ohjelmaohjauksen yleisen vaikuttamattomuuden vuoksi voidaan epäillä, että tavoitteista useat jäävät toteutumatta.

4. NUORTEN YHTEISKUNNALLINEN OSALLISTUMINEN

Sekä sosiaalisen investoinnin tavoitteet kuin myös nuorten elinolojen ja osallistumisen kehittämisen tarpeet antavat viitteitä siitä, että nuorten osallistuminen on laaja ilmiö. Sillä voidaan tarkoittaa kaikkea itsenäisestä maalausharrastuksesta valtakunnallisen nuorisoparlamentin toimintaan. Tarkoitan nuorten osallistumisella osallistumista heille tärkeisiin ja heitä koskettaviin asioihin. Ymmärrän nuorten osallistumisen myös osallistumiseksi yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kutsun tällaista osallistumista yhteiskunnalliseksi osallistumiseksi.

Yhteiskunnallisesta osallistumisesta puhutaan useassa tutkimuksessa ilman, että sitä määritellään (esim. Kansalaisena Suomessa, ICCS 2009). Toisissa tutkimuksissa nuorten osallistuminen on rajattu tarkasti ainoastaan poliittiseen osallistumiseen (esim. Nuoret ja Vaalit -tutkimukset 2007, 2011). Tutkimuksessa ”Suomalaiset osallistujina, katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen” keskitytään neljään osallistumisen muotoon: äänestämiseen, järjestöosallistumiseen, epämuodolliseen osallistumiseen ja verkko-osallistumiseen (Kankainen yms. 2009, 14). Olen pyrkinyt yhdistelemään erilaisia merkityksiä, joita yhteiskunnalliselle osallistumiselle on tutkimuskentällä annettu ja muodostamaan oman käsitykseni käsitteestä.

Käyttämäni yhteiskunnallisen osallistumisen käsitteen kanssa samankaltaista osallistumista on tarkoitettu myös nuorisolaissa (72/2006), jossa nuorten osallistuminen on ”mahdollisuuksia osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn”. Lisäksi laissa sanotaan, että ”nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa”. Horellin, Haikkolan ja Sotkasiiran (2007, 219) mukaan nuorten osallistumista voidaan kuvata yksinkertaisella jatkumolla, jossa tavoitteellisuus lisääntyy askel askeleelta: harrastaminen sosiaalisessa yhteisössä, vapaaehtoistyö ja tavoitteellinen muutos omassa arjessa, lähiympäristössä tai yhteiskunnan tasolla.

Tärkeä näkökulma nuorten osallistumista määriteltäessä on nuorten oma näkemys osallistumisestaan. Nuorilla tulee olla tunne omasta pätevyydestään ja pystymisestään toimia yhteiskunnassa. (Gretschel 2007, 245.) Nuorten aito osallistuminen ei ole toteutunut, mikäli nuorilla ei itsellään ole kokemusta sen toteutumisesta. Suomalais-

saksalainen tutkijaryhmä on kahden maan nuorten osallistumista tutkiessaan määritellyt nuorten osallistumisen vapaasti käännettynä sisältävän: ”todellisen mahdollisuuden antamisen lapsille ja nuorille vaikuttaa heitä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon, käyttämällä soveltuvia välineitä ja metodeja”⁶. Tutkijaryhmä korostaa nuorten osallistumisessa juuri nuorten omaa subjektiivista kokemusta, heidän tulisi tuntea olonsa osallistujiksi, pelkkä aikuisten antama status ei riitä. Lisäksi nuorten tulisi saada tarpeeksi tietoa heille sopivalla kielellä, jotta he voisivat aidosti osallistua. (Feldmann-Wojtachnia et al. 2010, 113.)

Osallistuminen ja vaikuttaminen ovat toisiaan lähellä olevia käsitteitä. Niitä käytetään usein yhdessä siten, että osallistuminen muuttuu vähitellen vaikuttamiseksi kuin porraskerrallaan. Anttiroikon (2003, 19) mukaan osallistuminen on toimintaa, jossa ollaan mukana sosiaalisessa prosessissa. Prosessissa on itsensä lisäksi muitakin toimijoita. Vaikuttaminen taas hänen mukaansa on vaikutuksen tai muutoksen aikaansaamista päätöksenteossa. Osallistumisen ja vaikuttamisen yhdistelmää voidaan kutsua vaikuttavaksi osallistumiseksi, johon sisältyy ajatus, että osallistumisen on oltava vaikuttavaa ollakseen mielekäästä (Horelli, Sotkasiira & Haikkola 2004, 136).

Usein osallistumisen ja vaikuttamisen lisäksi puhutaan myös osallisuudesta. Kaikkia kolmea käsitettä käytetään nuorten toimintaa käsittelevissä tutkimuksissa. Kulttuuriasianneuvos Kimmo Aaltonen (2007, 22) on kuitenkin sitä mieltä, että osallisuuden käsite on käytännön toiminnan kannalta hankala ja sopii paremmin teoreettisiin pohdintoihin. Nuorisotyössä osallistuminen ja vaikuttaminen ovat toimivampia käsitteitä. (Aaltonen 2007, 22.) Johanna Kiili (2006, 37) on päätenyt käyttämään tutkimuksessaan osallistumista osallisuuden sijaan. Hänen mukaansa osallisuuteen liittyy henkilökohtainen tunne osallisuudesta. Osallisuus edellyttää tunteen osallisuudesta, kun taas osallistua voi, vaikkei se aina tuntuisikaan mielekkäältä tai kiinnostavalta. Osallistuminen ei vaadi osallisuuden tunnetta. Tästä syystä osallistuminen on selkeämpi käsite kuin osallisuus. (Mt)

Nuorten osallistumismotiivit vaihtelevat. Osallistumismotiivit voidaan jakaa karkeasti kahteen. Ensinnä niin sanottujen aktivistinuorien motiivina on vaikuttaminen. He haluavat kohdata päättäjiä ja vaikuttaa aidosti näennäisosallistumisen sijaan. Toisille tärkeintä on

⁶ “giving children and young people a serious opportunity to influence planning and decision-making processes that affect them, using appropriate instruments and methods”

osallistumisen sosiaalinen puoli. He osallistuvat tavatakseen uusia ihmisiä ja toimiakseen käytännössä muiden nuorten kanssa. Muita nuorten osallistumisen motiiveja ovat muun muassa ryhmätyötaitojen kehittäminen, osallistumisen hyöty myöhemmälle elämälle ja yhteisössä oleva tarve järjestää nuorten tapahtumia ja tilaisuuksia. Nuoret tekevät päätöksen osallistumisesta myös hyvin itsenäisesti: jo aktiivisesti osallistuvista nuorista vain kymmenesosa piti muiden, kuten kavereiden, vanhempien tai opettajien, kannustusta merkittävänä oman osallistumisensa kannalta. (Horelli, Sotkasiira & Haikkola 2004, 137.)

Horellin, Kyttän ja Kaajan (2002, 32) mukaan osallistumiselle voidaan esittää myös viisi erilaista syytä. Ne ovat demokraattisten arvojen edistäminen, henkilökohtaisen, sosiaalisen tai poliittisen muutoksen tarve, suunnitteluratkaisujen legitimointi, yleisön kouluttaminen sekä pyrkimys muokata suunnittelun avulla ympäristöä siten, että se vastaa osallistujien pyrkimyksiä. Heidän mukaansa näistä erityisesti viimeisin on usein nuorten motiivina, kun he haluavat osallistua elinympäristönsä kehittämiseen.

Nuorten osallistumisen syitä voidaan katsoa myös yhteiskunnan näkökulmasta. Mannermaan (2007, 140) mukaan ollakseen ”pelaaja demokratiassa” täytyy harjoitteleminen aloittaa jo nuorena. Hänen mukaansa siis jokaisen sukupolven täytyy opetella demokratian ja yhteiskunnan periaatteet alusta alkaen, mitään muuta keinoa niiden oppimiseen ei ole. Tämä prosessi, jossa lapsista ja nuorista kasvaa vähitellen luovia, muita ja itseään arvostavia yhteiskunnan kansalaisia, alkaa kodeista ja kouluista. (Mannermaa 2007, 140.) Nuorten osallistuminen voidaan ajatella nuorten oikeudeksi harjoitella toimimista demokraattisessa yhteiskunnassa.

Satka ja Moilanen (2004, 127; 132–143) tarkastelevat sukupolvisuhteiden, eli aikuisten ja lasten/nuorten välisten suhteiden yhteyttä lasten ja nuorten osallistumiselle. Lasten ja nuorten yhteiskunnallinen osallistuminen riippuu siitä, miten sukupolvien väliset suhteet ja lasten paikka näissä suhteissa ymmärretään. Heidän mukaansa sukupolvisuhteet olivat lasten osallistumismahdollisuuksille epäsuotuisat vielä 1960-luvun lopulle saakka. Siihen asti aikuiset hallitsivat sukupolvisuhteissa, ja vaikka auktoriteetin ja kurin asema höllentyikin toisen maailman sodan jälkeen, oli lasten yhteiskunnallinen toiminta ja osallisuus vielä poissuljettu mahdollisuus. 1970-luvulta 1990–2000-lukujen taitteeseen saakka lasten asemaa ja osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnassa pyrittiin parantamaan. Niihin puututtiin julkisen keskustelun lisäksi lastensuojelujärjestöjen kautta, lainsäädännöllä ja kansainvälisesti esimerkiksi Lasten oikeuksien sopimuksella (1989).

Satkan ja Moilasan mukaan sukupolvien välisen tasa-arvokehityksen lupaava alku päästettiin kuitenkin hiipumaan ennen kuin se kunnolla pääsi vauhtiin. Puhe lasten ja nuorten oikeudesta osallistua väheni merkittävästi 1990-luvulla muun muassa hallitusohjelmissa.

Satkan ja Moilasan mukaan vallalla on nykyään kaksi suuntausta, jossa toisessa korostetaan tiivistä ydinperhettä ja toisessa lapsella on itsenäisempi asema. Heidän mukaansa on vaarana, että ydinperhenäkökulma palauttaa lapset taas vajaavaltaisiksi perheenjäseniksi. Perheen korostaminen tarkoittaa aikuisten ja lasten välisten erojen ja aikuisten auktoriteettiaseman korostamista. Lapsen näkeminen vain perheen kautta sulkee heidät yhteiskunnallisen osallisuuden ulkopuolelle. Tästä taantumuksellisesta ajattelusta tulisi päästä eroon, sillä Satkaa ja Moilasta siteeraten ”lapsuuden – ja sitä kautta yhteiskunnan – kannalta parasta on se, että lapset pääsevät mukaan yhteisöihin”.

Ymmärrän yhteiskunnallisen osallistumisen hyvin samankaltaiseksi Horellin, Sotkasiiran ja Haikkolan (2004, 136) vaikuttavan osallistumisen kanssa, jossa osallistumisella tavoitellaan vaikutusta. Käyttämäni yhteiskunnallisen osallistumisen motiivina on sosiaalisten tekijöiden (vrt. mts. 137) sijaan epäkohtien esiin nostaminen. Lisäksi osallistumisen syyksi sopii Horellin, Kyttän ja Kaajan (2002, 32) esittelemä halu muokata ympäristöä osallistujien pyrkimyksiä vastaaviksi. Olen Kimmo Aaltosen (2007, 22) kanssa samaa mieltä siitä, että osallisuus sopii teoreettiseen pohdintaan, kun taas osallistuminen on käytännönläheisempi käsite. Lisäksi kuten Kiili (2006, 37), en minäkään pysty aineistoni perusteella arvioimaan nuorten tunnetta osallisuudesta. Näiden vuoksi käytän käsitettä osallistuminen osallisuuden sijaan. Nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen vaikuttavat nuorten ympärillä toimivat aikuiset, minkä vuoksi tarkastelen nuorten yhteiskunnallista osallistumista myös sukupolvisuhteiden näkökulmasta.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Aineisto

Tutkielmani aineisto koostuu Helsingin Sanomien Nuorten Postin mielipidekirjoituksista. Helsingin Sanomat on levikiltään Suomen ja Pohjoismaiden suurin tilattava sanomalehti. Suomessa sen levikki on päivästä riippuen noin 360 000–420 000. Lukijoita lehdellä on yli 900 000. Helsingin Sanomia luetaan ja tilataan ympäri Suomea, mutta sen kotipaikka on kuitenkin Helsinki ja pääkaupunkilaisuus näkyy niin lehden sisällössä kuin sen lukijoissakin. Nuorten Posti on mielipidekirjoituspalsta, joka ilmestyy kerran viikossa ja on tarkoitettu alle 20-vuotiaille kirjoittajille. Nuorten Posti julkaistaan Helsingin Sanomien yleisen mielipidekirjoituspalstan yhteydessä ja kerralla julkaistavien kirjoitusten määrä vaihtelee kolmesta noin kymmeneen kirjoitukseen. Nuorten Posti on ilmestynyt nyky muodossaan vuoden 2009 marraskuusta. Syyskuuhun 2011 saakka palsta ilmestyi lauantaisin, ja sen jälkeen maanantaisin.

Aineistoni käsittää mielipidekirjoitukset marraskuusta 2009 marraskuuhun 2011, yhteensä kahden vuoden ajalta. Valitsin kahden vuoden ajanjakson, jotta aineistosta löytyisi mahdollisimman kattavasti aiheitani käsitteleviä kirjoituksia. Lisäksi halusin aineiston kattavan kaikki vuodenaajat. Vuodenaajat vaikuttavat jonkin verran koulua käyvien nuorten kirjoittamisinnostukseen. Yhteensä kirjoituksia tällä ajalla on julkaistu 426 kpl (221 A4-sivua), joista valikoin osan aineistokseni sisällöllisten teemojen perusteella. Rajaus on tehty siis aiheiden perusteella, ei esimerkiksi taustamuuttujien perusteella.

Olen jakanut koko 426 mielipidekirjoitusta sisältävä aineistoni kahdeksaan eri aihealueeseen kuvatakseni pintapuolisesti sen koostumusta, eli sitä mistä nuoret ovat kirjoittaneet. Jako ei ole tarkkalinjainen: osa kirjoituksista sopisi useampaankin luokkaan ja etenkin viimeinen luokka ”muut nuoruuteen liittyvät kirjoitukset” sisältää hyvin erityyppisiä ja hyvin spesifeistä aiheista kertovia kirjoituksia.

Taulukko 1, Mielipidekirjoitusten sisällöt luokiteltuna

Koulu	109
Yhteiskunta ja ympäristö	89
Harrastukset	50

Kiusaaminen, syrjintä	31
Ulkonäkö	26
Media	17
Päihteet	16
Muut nuoruuteen liittyvät kirjoitukset	88
Yhteensä	426

Aineistoni on niin sanottu luonnollinen aineisto: sitä ei ole tuotettu tutkimusta varten. Nuoret eivät ole kirjoittaneet kirjoituksiaan tämän tutkielman aihe mielessään, joten minun ei tarvitse olla huolissani siitä, olenko itse jotenkin vaikuttanut aineistoon ennakkoletuksillani tai tiedoillani. Aineistollani on kuitenkin useita rajoituksia. Ensinnäkin nuoret, jotka kirjoittavat Helsingin Sanomien mielipidekirjoituspalstalle, eivät edusta tasapuolisesti kaikenlaisia nuoria. Nämä nuoret ovat keskimäärin kiinnostuneempia vaikuttamaan ympäristöönsä ja tuomaan omaan mielipiteensä julkisesti. He ovat todennäköisesti ikätovereitaan aktiivisempia toimijoita niin koulumaailmassa kuin muissakin yhteisöissä. Tällaiset nuoret myös todennäköisesti huomaavat epäkohtia herkemmin ja tarttuvat niihin hanakammin. Toiseksi mielipidekirjoittaminen on aina tarkoituksenhakuista. Kirjoituksillaan nuoret ovat halunneet huomiota tärkeäksi kokemalleen aiheelle ja usein viesti on suunnattu aikuisille.

Kolmanneksi rajoitteena on toimittajien harjoittama kirjoitusten muokkaaminen, lyhentäminen ja sensuuri. Läheskään kaikki mielipidekirjoitukset eivät ilmesty siinä muodossa, missä kirjoittaja on ne kirjoittanut, eivätkä läheskään kaikki kirjoitukset päädy julkaistavaksi. Nuorten Postin vastaavan toimittajan (Kupiainen Anni, sähköpostiviesti, 2012) mukaan kirjoituksia saapuu viikoittain hyvin vaihteleva määrä, muutamasta yli viiteenkymmeneen. Vaihteluun vaikuttavat paljon koulujen toiminta: yläasteella mielipidekirjoittaminen kuuluu tiettyyn vaiheeseen vuosikurssia, alakoululaiset innostuvat kirjoittamaan kun koulussa on luettu sanomalehtiä ja lukiolaisilla kirjoittamisintoon vaikuttaa ajankohtaiset kiinnostavat keskustelunaiheet. Karsintaa tehdään journalistisin perustein, huomioiden palstan kohdeyleisö. Ajankohtaisuus on tärkeää, mutta koska palsta ilmestyy vain kerran viikossa, on siitä hiukan joustettava. Jatkokeskusteluun rohkaistaan julkaisemalla käytännössä kaikki vastaukset aiempiin kirjoituksiin. Muita kriteerejä ovat muun muassa aiheen kiinnostavuus nuorten näkökulmasta, yleishyödyllisyys, kirjoituksen ansiokkuus sekä aiheen uutuus.

Lisäksi yhdelle viikolle pyritään saamaan tasaista jakaumaa niin sukupuolen, asuinpaikan kuin iänkin mukaan. Tämä on kuitenkin välillä melko haastavaa. Innokkaimpia kirjoittajia ovat kahdeksasluokkalaiset tytöt pääkaupunkiseudulta. Tekstejä muokataan keskimäärin vähemmän kuin yleisen mielipidepalstan puolella, kielivirheet korjataan, mutta nuoruus saa näkyä tekstissä. Melko usein teksteistä poistetaan nuorille kirjoittajille tyypillistä asioiden toistoa. Tavoitteena on aina säilyttää alkuperäinen ajatus ja tavoite. (Kupiainen Anni, sähköpostiviesti, 2012.)

Tämän hetken nuoret ovat eläneet koko ikänsä verkko-aikakautta. Heille on luonnollista käyttää internetiä päivittäin ja moniin eri toimintoihin. Internetin kautta tapahtuva yhteydenpito ja tiedonhaku on heille arkipäivää. Yhteiskunnallinen osallistuminen ja vaikuttaminen ei ole kuitenkaan siirtynyt samalla tavalla internetiin. Nuorille suunnattuja osallistumis- tai vaikuttamisaiheisia sivustoja on kyllä useita, mutta varsinaisia osallistumisen tai vaikuttamisen välineitä ei internetissä ole kovin runsaasti. Sähköinen äänestäminenkään ei ole vielä tullut jäädäkseen. Internetissä tapahtuvan mielipiteen ilmaisemisen sijaan kouluissa opetetaan edelleen kirjoittamaan mielipidepalstoille ja joka vuosi vietetään sanomalehtiviikkoa.

Tuoreen Medioiden mielikuvat 2012 -tutkimuksen mukaan nuoret pitävät sanomalehteä hyvin arvostettuna mediana. 94 prosenttia tutkimukseen osallistuneista koululaisista/opiskelijoista liitti sanan ”arvostettu” kuvaamaan sanomalehteä. Kaikista vastaajista saman teki 81 prosenttia, joten nuoret arvostavat sanomalehteä jopa enemmän kuin aikuisväestö. Alle 35-vuotiaista yli 70 prosenttia piti sanomalehteä myös uskottavana, turvallisena, paikallisena, laadukkaana ja luotettavana. Internetiin samoja ominaisuuksia yhdisti vain noin 20 prosenttia alle 35-vuotiaista. (TNS & Sanomalehtien liitto 2012.) Hieman yllättäen Internetiin liitetään myönteisiä ominaisuuksia huomattavasti harvemmin kuin sanomalehteen. Tämä selittänee, miksi nuoret ovat valinneet mielipiteensä julkaisukanavaksi juuri sanomalehden.

Toisaalta nuoret ovat sitä mieltä, että mielipiteiden kirjoittaminen verkkoon ja kirjoittaminen lehtien yleisönosastolle ovat lähes yhtä tehokkaita keinoja vaikuttaa. ICCS 2009 -tutkimuksen⁷ mukaan 52 prosenttia nuorista katsoi, että kirjoittamalla mielipidekirjoituksia verkkoon tai kirjoittamalla blogia voi vaikuttaa ongelmien

⁷ International Civic and Citizenship Education Study, ICCS 2009 (suomeksi Nuorten yhteiskunnallisen osaamisen, osallistumisen ja asenteiden tutkimus)

ratkaisemiseen paljon tai jossain määrin. Vastaava luku yleisönosastoon kirjoittamisen kohdalla on 51 prosenttia. Sen sijaan annetuista 19 vaihtoehdosta nuoret pitivät kaikkein vaikuttavimpana keinona internet-verkoston hyödyntämistä. Niiden avulla 64 prosenttia vastaajista arveli voivansa vaikuttaa paljon tai jossain määrin ongelmien ratkaisemiseen. (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 87–88.)

5.2 Aineiston analyysi

Analysoin aineistoani käyttäen Derek Layderin (1998) adaptiivisen teorian mallia. Layderin perusajatus on, että sosiaalitieteiden tutkimuksessa ei voida koskaan olla vapaita aiemmasta tiedosta ja havainnoista. Hänen mukaansa tutkimuksessa on aina elementtejä sekä deduktiivisesta päättelystä, jossa teoria ohjaa analysointia, että induktiivisesta päättelystä, jossa teoria syntyy aineistosta. (Layder 1998, 51.) Adaptiivinen teoria liikkuu siis ikään kuin aineistolähtöisen ja teorialähtöisen analyysin välillä. Adaptiivisen teorian mallin avulla vältetään myös erityisesti aineistolähtöisen analysoinnin sudenkuoppa; vaatimus aiempien tietojen, ennakkoluulojen ja havaintojen huomiotta jättämisestä. Layderin (1998, 51) mukaan nämä tutkijan ennakkotiedot ja -luulot tulee tunnistaa ja huomiotta jättämisen sijaan valjastaa tutkimuksen käyttöön. Tämä tekee aineiston analyysistä pätevämpää ja vaikuttavampaa.

Layderilainen tapa tehdä analyysia on tehdä sitä vuoropuhelunomaisesti. Tutkimuksessani aineisto on ollut tärkeää, olen lähtenyt aineisto edellä, induktiivisesti liikkeelle. Aineiston avulla olen tehnyt rajauksia. Alkuperäinen tarkoitukseni oli tutkia nuorten osallistumista ja luettuani aineistoa ensimmäisiä kertoja, päädyin tarkentamaan tutkimusaiheen osallistumisen ongelmiin. Tutkimusaiheeni tarkentui siis vasta luettuani aineistoa nuorten osallistumisen näkökulmasta. Aiheen rajauksen jälkeen olen palannut teoriaan. Uuden politiikan avulla löysin aineistostani enemmän kiinnostavia aiheita ja pääsin jäsentämään niitä paremmin. Aineistostani löytyvien aikuisten ja lasten suhteeseen liittyvien viittausten kautta palasin taas aineiston kautta teoriaan, kun päätin ottaa tarkasteluun mukaan sukupolvisuhteet.

Keskeistä Layderille on myös tiedon kumulatiivisuus. Hän vastustaa lähestymistapoja, jotka eivät ota huomioon aikaisempia traditioita ja jatkuvuutta tieteessä. Hänen mukaansa niiden avulla päädytään vain tiedon pysähtymiseen, ei tieteen kumulatiiviseen kasvuun ja

kehitykseen, jossa uusi rakentuu vanhan päälle sitä täydentäen. Layderin mielestä klassisen ja nykyaikaisen sosiaalisen teorian välillä täytyy olla jatkuvuutta, joka takaa tiedon kumulatiivisuuden. Tätä uhkaavat nykyaikaiset käsitykset siitä, ettei tieteessä ole enää perusteita puolustaa objektiivisuutta tai että sosiaalinen analyysi on enemmän kuvailua kuin yritystä selittää sosiaalisen elämän ilmiöitä. Näitä käsityksiä Layder vastustaa. (Layder 1998, 2–6.)

Layderin mallissa käytetään apuna orientoivia käsitteitä. Ne auttavat analysoinnissa sekä aineiston järjestelmissä. Tutkija valitsee yhden tai useamman orientoivan käsitteen hyvissä ajoin ennen analysointia. Käsitteitä etsitään lukemalla aiheen tutkimuskirjallisuutta käsitteen löytäminen mielessä, aktiivisesti etsien. Käsitettä voi etsiä myös rajatummalta alueelta, jonkin aiheeseen liittyvän rajatun kokonaisuuden parista. Tutkimuskirjallisuuden lisäksi orientoiva käsite voi löytyä myös ei-teoreettisesta materiaalista, kuten fiktiivisistä teoksista, elokuvista tai lehdistä. (Layder 1998, 102–106.)

Orientoivan käsitteen tulee kyetä tuomaan järjestystä isoonkin määrään aineistoa tai tietoa. Aineistoni oli laaja (426 kirjoitusta), joten orientoivien käsitteiden käyttö sen järjestämisessä ja supistamisessa oli erittäin hyödyllistä. Orientoivien käsitteiden tarkoitus on osoittaa tutkijalle, mihin aiheisiin, alueisiin tai ihmisiin tutkimuksen teossa tulisi keskittyä. Ne ohjaavat tutkijaa tutkimaan tiettyä suuntaa aihepiiristä ja ne näyttävät tietä jo aikaisessa vaiheessa tutkimusprosessia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että orientoivat käsitteet säilyisivät muuttumattomina koko tutkimusprosessin ajan. Ne voivat vaihtua, muuttua vähemmän merkityksellisiksi tai saada huomattavasti enemmän painoarvoa kuin tutkija oli aluksi ajatellut. Niiden ei ole tarkoitus toimia joustamattomina ja rajoittavina ”diktaattorisina” käsitteinä, vaan niitä on käytettävä joustavasti ohjaavina apuvälineinä. (Layder 1998, 108–112.)

Orientoivat käsitteeni valitsin lukemani aiemman tutkimuksen parista, kuten nuorten osallistumista käsittelevän sekä uutta politiikka käsittelevän tutkimuskirjallisuuden parista. Valitsin orientoivaksi käsitteekseni laajan kattokäsitteen ”osallistuminen”, jonka alakäsitteinä pidin muun muassa äänestämistä, kuuntelemista, päättämistä, mielipidettä ja politiikkaa. Näiden lisäksi orientoivina käsitteinä pidin mukana myös uuden politiikan aihepiirejä, kuten kuluttamista, ympäristöä ja elämäntapoja. Orientoivien käsitteiden avulla löytämilleni nuorten osallistumisten esteille löytyi myös yhteinen piirre, alaikäisten ja täysi-ikäisten väliset suhteet ja niiden merkitys osallistumiselle. Täten sukupolvisuhteet

nousivat aineiston analyysin myötä merkittäviksi lähes kaikkien esteiden kohdalla. Tämän vuoksi tarkastelen tuloksia erikseen sukupolvisuhteiden näkökulmasta luvussa 7. Tarkoitukseni on syventää sukupolvisuhde-käsitteen avulla tuloksiani.

Layderin mallissa analysointi alkaa esikoodauksella ja tilapäisellä koodauksella, jossa merkitään aineistosta mielenkiintoisilta vaikuttavia kohtia esimerkiksi korostamalla tai merkitsemällä kohtia muutoin. Tässä vaiheessa tutkijan ei vielä tarvitse tietää miksi jokin kohta vaikuttaa tärkeältä ja mielenkiintoiselta, pelkkä mielenkiinnon herääminen riittää perusteeksi koodimerkinnälle. Näiden ensimmäisten koodausten tarkoituksena on antaa ideoita myöhempiä analyysia ja teorian muodostusta varten. Ensimmäiset merkinnät ovat usein myös aiemman tiedon ohjaamia. Tätä Layder pitää hyvänä asiana; näin jo tiedossa oleva teoria ja muotoutuva teoria pysyvät yhteydessä, eikä uusi muotoutuva teoria muodostu irralliseksi aiheesta jo olemassa olevasta teoreettisten käsitteiden ja ideoiden perheestä. (Layder 1998, 53–55.)

Orientoivien käsitteiden avulla merkitsin tekstistäni kaikkiaan 158 kirjoitusta. Näissä kaikissa jokin herätti mielenkiintoni ja ne vastasivat orientoivia käsitteitä. Näiden käsitteiden avulla pääsinkin hyvin kiinni yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Toki merkintöihini on varmasti vaikuttanut myös tutkimusaiheeni, yhteiskunnallisen osallistumisen ongelmat, mutta en etsinyt niitä aluksi tietoisesti tekstistä. Mielestäni ei kuitenkaan ollut haitallista, että tutkielmani aihe ja aikaisempi tietoni vaikutti aineistoni läpikäymiseen, eihän Layderkaan sitä tuomitse.

Seuraava vaihe adaptiivisen teorian mallissa on varsinainen koodaus: ydin- ja reunakoodien merkitseminen. Tällä Layder tarkoittaa aineiston nimeämistä ja luokittelemista niin, että aineisto alkaa muodostua erilaisista nimetyistä osista ja niiden alaosastoista. Hänen mukaansa ei ole tarpeellista käydä aineistoa rivi riviltä läpi, vaan apuna tulee käyttää esikoodauksessa merkittyjä kohtia. Tavoitteena ei ole mahdollisimman suuri määrä koodeja, vaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisia ja tärkeitä koodeja. (Layder 1998, 56–57.)

Melko nopeasti merkitsemistäni kirjoituksista alkoi löytyä yhtenäisiä teemoja. Teemoittelin aineistoa osallistumisen esteet mielessäni. Sanakirjamääritelmän mukaan esteellä tarkoitetaan konkreettisten esteiden lisäksi ”seikkaa, tapahtumaa tai muuta sellaista, joka häiritsee jotakin tapahtumaa tai estää sen” (Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1990, 129). Vaihtoehtoisesti myös ”henkilö, esine tai varsinainen seikka,

joka haittaa jotakin tekoa tai tapahtumaa tai estää sen kokonaan” (Suomalaisen kirjallisuuden seura 1976, 273). Esteellä tässä tutkielmassa tarkoitetaan seikkaa, tapahtumaa, henkilöä, esinettä tai muuta sellaista, joka haittaa nuorten yhteiskunnallista osallistumista tai estää sen kokonaan.

Ensimmäisinä kirjoituksista hahmottuivat ikään ja tiedon puutteeseen liittyvät esteet. Seuraavaksi hahmotin nuorten kohteluun liittyvän teeman. Merkittyyä kirjoituksia oli vielä jäljellä useita kymmeniä. Lopulta niistä muodostui kiusaamisen ja syrjinnän teema. Joitakin merkittäviä kirjoituksia en lopulta käyttänytkään analysoinnissa. Näissä kirjoituksissa esiintyneitä osallistumisen ongelmia käsiteltiin vain yhdessä tai kahdessa kirjoituksessa, eivätkä ne muodostaneet mitään teemaa. Alun perin merkityt 158 kirjoitusta jakautuivat teemoittain seuraavan taulukon (taulukko 2) mukaisesti. Osassa kirjoituksissa esiintyi useampaan teemaan sopivaa tekstiä, siksi yhteenlaskettu määrä on enemmän kuin 158.

Taulukko 2, Aineiston luokittelu

Ikä	32
Tieto	33
Kohtelu	49
Kiusaaminen ja syrjintä	26
Pois jätetyt kirjoitukset	26
Yhteensä	166

Aineiston nimeäminen ja luokittelu ei kuitenkaan muodosta siitä uutta teoriaa. Uuden teorian hahmottelussa Layder käyttää apuna teoreettisia memoja. Teoreettiset memot ovat tutkijan muistiinpanoja, joissa kysytään kysymyksiä, asetetaan ongelmia ja ehdotetaan yhteyksiä. Ne ovat ikään kuin tutkijan keskustelua aiheesta, ajatuksia aineistosta, jonka pohjalta aineistosta alkaa muodostua luokkien ja osien sijaan uutta teoreettista puhetta. Teoreettisten memojen avulla tutkija tuottaa uusia ajatuksia, ideoita ja näkökulmia aiheestaan, sekä muokkaa alkuperäisiä käsitteitään ja ideoitaan, joita on käyttänyt tutkimuksessaan. Teoreettiset memot toimivat myös tutkijan päiväkirjana, josta on helppo seurata oman analyysin- ja ajatuksenkulkua. (Layder 1998, 58–61.) Omat memoni kirjoitin aineistoni lomaan, papereiden marginaaleihin. Memoni olivat luonteeltaan aineistoa avaavia. Kirjoitin omin sanoin sen, mistä mielipidekirjoituksessa tai sen osassa on mielestäni kyse. Osa memoista oli yhteyksien hahmottelua mielipidekirjoitusten ja

aiempien tutkimusten välillä. Useiden luku- ja memon kirjoituskertojen jälkeen muodostin myös yhteyksiä memojen välille, mikä koodien rinnalla auttoi muodostamaan teemoja. Memoistani oli apua valitessani aineisto-otteita – usein ne kohdat, joista olin kirjoittanut pitkiä memoja, tarjosivat myös napakan ja oleellisen sisällön. Memojen pohjalta aloin kirjoittaa tuloslukuja.

5.3 Eettiset kysymykset

Tässä tutkimuksessa eettiset kysymykset eivät liittyneet aineiston keruuseen, koska aineisto on vapaasti käytettävissä oleva, julkaistu tekstiaineisto. Voidaan kuitenkin pohtia, onko eettisesti oikein käyttää mielipidekirjoituksista otettuja suoria sitaatteja kirjoittajan nimellä ja päivämäärällä varustettuna. Vaikka kirjoittajat ovatkin itse päättäneet julkaista tekstinsä, eivät he ole näin tehdessään tienneet joutuvansa pro gradu -tutkimuksen aineistoksi. Toinen näkökulma asiaan on kirjoittajan oikeus saada tunnustus omasta työstään. Vienkö nuorilta kirjoittajilta tämän tunnustuksen, mikäli en käytä sitaateissa heidän nimiään? Olen päättänyt tutkimuksessani jättämään mielipidekirjoittajien nimet pois ja viittaamalla kirjoituksiin ainoastaan tyttö/poika -nimikkeellä, iällä tai koulutusasteella mikäli se oli saatavilla sekä kirjoituksen julkaisupäivämäärällä. Näin en tuo liian voimakkaasti esiin kirjoittajien henkilöisyyksiä, mutta lukijan on kuitenkin mahdollista palata alkuperäisiin kirjoituksiin päivämäärän ja muiden tunnisteiden avulla.

Tässä tutkimuksessa eettiset kysymykset liittyvät ennen kaikkea niin sanotun hyvään tieteelliseen käytäntöön. Tutkimuseettinen neuvottelukunta on julkaissut vuonna 2002 Hyvä tieteellinen käytäntö -ohjeen, joita noudattamalla huolehditaan tutkimuksen eettisestä hyväksyttävyydestä, luotettavuudesta ja tulosten uskottavuudesta. Olen huolehtinut näiden ohjeiden noudattamisesta tutkimuksen teossa parhaani mukaan. Olen pyrkinyt huolellisuuteen ja tarkkuuteen niin tutkimuksen teossa kuin raportoinnissakin. Raporttiini olen kirjoittanut kaiken mahdollisimman avoimesti ja tarpeellista yksityiskohtaisuutta noudattaen. Olen antanut muille tutkijoille heille kuuluvan arvon heidän työstään viittaamalla huolellisesti ja tekemällä lähdeluettelon tarkasti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2002, Karjalainen yms. 2002, 385–387.)

Tutkimuksen eettisyyteen liittyvää luotettavuutta voidaan arvioida myös sen toistettavuuden avulla. Hanna Vilka (2005, 159–160) puhuu niin sanotusta käytännön

toistettavuudesta. Vilkan mukaansa laadullista tutkimusta ei pystytä koskaan toistamaan täsmälleen samalla tavalla, sillä laadullisen tutkimuksen prosessi on aina ainutlaatuinen. Siihen vaikuttavat esimerkiksi tutkijan ennakkotiedot aiheesta. Mikäli tutkimus on kuitenkin esitelty tarkasti niin analyysin, aineiston kuin tulkinnankin osalta, pitäisi lukijan kyetä löytämään se tulkinta, jonka tutkija on tehnyt, vaikka lukija löytäisikin lisäksi muita tulkintoja. Tätä Vilka kutsuu käytännön toistettavuudeksi, joka sopii tutkimukseni toistettavuuden arviointiin. Olen tutkimuksessani pyrkinyt avaamaan mahdollisimman tarkasti ja selvästi analysointiprosessini. Tulkintoja tehdessäni olen selventänyt miksi olen päätenyt tähän tulkintaan ja ilmentänyt tuloksiani aineisto-otteilla.

6. OSALLISTUMISEN ESTEET

Tämän tutkimuksen mukaan nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen esteitä ovat nuorten ikään liittyvät rajoitukset, tiedon ja taitojen puute, aikuisten tapa kohdella nuoria sekä nuorten keskinäinen kiusaaminen. Ensimmäiseksi nuoret kokivat iän hankaloittavan osallistumista virallisten ikärajojen muodossa sekä epävirallisten ikärajoitteiden muodossa, jotka ilmenivät esimerkiksi nuorten hankaluutena saada kesätöitä, asiallista kohtelua tai aikuisten kanssa yhtäläisiä oikeuksia. Toinen merkittävä este nuorten yhteiskunnalliselle osallistumiselle on tiedon puute. Nuoret kokivat, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa, jotta he voisivat muodostaa mielipiteitä, tehdä ratkaisuja tai osallistua täysipainoisesti. Toisaalta osa nuorista kertoi myös suorastaan tietotulvasta: tietoa on liikaa, jotta siitä osaisi ottaa hyödyn irti. Kolmanneksi aikuiset hankaloittavat nuorten mielestä heidän osallistumistaan monin tavoin, kuten aliarvioivalla kohtelulla, turhalla rajoittamisella, nuorten mielipiteen huomiotta jättämisellä tai olemalla kuuntelematta nuoria. Neljäntenä kiusaaminen ja syrjintä ovat esteinä erityisesti valtavirrasta poikkeavien ja sosiaalisilta taidoiltaan heikompien nuorten osallistumiselle.

6.1 Nuorten ikään liittyvät rajoitukset

Noin viidenneksessä kirjoituksista nuoret toivat esiin iän tuomat rajoitteet. Ikä oli esteenä osallistumiselle niin virallisten ja epävirallisten ikärajojen kautta kuin myös selkeiden ikärajojen puutteena. Ikärajat rajoittivat esimerkiksi nuorten äänestämistä sekä työnsaantimahdollisuuksia. Nuoret olivat tyytymättömiä siihen, että toisaalta heillä on jo aikuisten oikeudet ja velvollisuudet, mutta toisaalta taas heitä kohdellaan kuin pieniä lapsia. He joutuvat tasapainottelemaan lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Heitä esimerkiksi vaaditaan päättämään opiskelupaikoista ja tulevaisuuden ammateista nuorena, muttei silti kohdella aikuisten kanssa tasavertaisesti esimerkiksi kuluttajina.

6.1.1 Vastuut ja oikeudet

Reilussa kymmenessä kirjoituksessa nuoret olivat huolissaan siitä, että aikuiset ja yhteiskunta vaativat nuoria ottamaan vastuuta ja tekemään suuria päätöksiä liian varhain.

Erityisesti opiskelupaikkavalinta peruskoulun jälkeen ahdisti monia. Nuorena pitäisi tehdä jo pitkälle meneviä päätöksiä tulevaisuudestaan. Huolestuttavana pidettiin myös keskustelua pääsykokeiden poistamisesta. Mikäli opiskelupaikkoihin haettaisiin jatkossa vain keskiarvoilla, siirtyisi kilpailu opintopaikoista entistä nuoremmille.

”On otettava huomioon myös oppilaiden kypsyys. Olisiko hyvä, että nuoret joutuisivat jo 15-vuotiaina valitsemaan tulevaisuuden ammattinsa, ku se ei nykyään tahdo onnistua edes täysi-ikäisiltä abiturienteilta?” (poika, lukiolainen, 13.3.2010)

”Vaikka lukion kurseja valitessa on tuntunut aikuiselta, pitää bussissa ostaa lastenlippu. Kaikesta tästä tulee paineita. Tämä vaihe on vaikea, kun on nuoren ja aikuisen välissä.” (tyttö, 8.-luokkalainen, 19.6.2010)

Opiskelupaikan valinta peruskoulun ja toisen asteen jälkeen sekä kurssivalinnat joudutaan tekemään nuorina, eli nuoret päättävät tulevaisuuden ammattinsa tai ainakin alansa jo hyvin aikaisessa vaiheessa. Nuorilta odotetaan kypsyyttä tehdä näitä päätöksiä, mutta samat nuoret asuvat edelleen kotona, jossa vanhemmat päättävät lähes kaikesta kotiintuloajoista rahankäyttöön. Nämä vaatimukset eivät olleet nuorten mielestä sopusuhdassa heidän oikeuksiensa kanssa. Nuoret ilmaisivat kirjoituksissaan, että he haluaisivat yhdenmukaiset oikeudet paikasta ja tilanteesta riippumatta tai ainakin selkeän linjan siitä, mitä oikeuksia ja velvollisuuksia heille kuuluu.

Myös Silvennoinen ja kumppanit (2002, 80) tunnistavat nuorten paineet opiskelupaikan valinnasta ja sisään pääsemisestä. Heidän mukaansa koulutuksella ei ole enää samanlaista ovia avaavaa roolia kuin muutama vuosikymmen sitten. Kun ennen ylioppilaan papereilla pärjäksi työelämässä varmasti, ei nykyään edes maisterin paperit ole tae työsuhteesta. Toisaalta työnantajat odottavat korkeaa koulutusta, mutta tietävät samalla, etteivät esimerkiksi ammattikoulutetut osaa välttämättä sitä, mihin heidät on koulutettu, vaan heidät täytyy uudelleen kouluttaa työpaikalla. Myös nuoret tietävät tämän tilanteen hyvin. (Silvennoinen yms. 2002, 80.)

Koulutukseen liittyvien kysymysten lisäksi osassa mielipidekirjoituksista pidettiin tiettyjä ikärajoja epätasa-arvoisina. Esimerkiksi julkisissa liikennevälineissä 17-vuotiaat määritellään jo aikuisiksi, vaikka virallinen aikuisuuden määritelmä alkaa vasta täysi-ikäisenä. Täyden hinnan vaatiminen on ristiriidassa myös sen kanssa, että lapsilisän maksaminen lopetetaan 17-vuotiaana. Eräs nuori sanoi heidän olevan

”lapsia ilman aikuisten oikeuksia tai tukia, mutta joutuvansa silti luopumaan lapsilisästä ja maksamaan aikuisten hinnat.” (tyttö, 17v., 29.2.2011)

Olennaista esimerkeissä ei ollut se, että nuoret vaatisivat kaikissa asioissa samat oikeudet kuin aikuisetkin, vaan heidän toiveensa ikärajojen tasapuolisuudesta. Keskustelua herätti myös sikainfluenssarokotus. Muutama nuori oli mielipidekirjoituksensa mukaan joutunut ottamaan sen tahtonsa vastaisesti vanhempiensa päätöksestä, muutama taas oli saanut itse valita. Eräs kirjoittaja oli sitä mieltä, että 16-vuotiaan pitäisi saada päättää omista rokotuksistaan. Nämä esimerkit kertovat siitä, että nuoret kokevat heitä kohdeltavan epäoikeudenmukaisesti heidän ikänsä vuoksi. Ikä ja aikuisten siihen liittämät ominaisuudet hankaloittivat nuorten toimimista yhteiskunnassa tasavertaisina aikuisten kanssa.

Kirsi Lallukka (2003, 94–97) on tutkinut minkä ikäisiä lapset ja nuoret haluaisivat olla. Peräti 65 prosenttia tutkituista olisi halunnut olla ikäistään vanhempi. Lopuista 35 prosentista noin puolet tahtoi olla omanikäisensä ja puolet ikäistään nuorempi. Tästä 65 % prosenttien vanhemmaksi haluavien joukosta 40 prosenttia toivoi olevansa 18–20-vuotiaita, eli juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneita. Tätä ikää perusteltiin ennen kaikkea oman päätösvalan ja vapauden kasvulla. Tuon iän etuina nähtiin myös oppivelvollisuuden päättyminen, oma koti sekä työ ja ammatti. Ikäistään nuoremaksi haluavat perustelivat toivettaan taas vastuiden vähenemisellä. Kaikki nuorempaa ikää toivovat halusivat olla alle kouluikäisiä, jolloin ei olisi kouluvelvollisuuksia, kotityövelvollisuuksia eikä tarvitsisi tehdä vaikeita päätöksiä. Lallukan tulokset ovat samansuuntaisia tulosteni kanssa. Nuoret ovat usein tyytymättömiä omaan ikäänsä tai ainakin iän tuomiin rajoituksiin ja vastuisiin.

Toiveet ovat siis hyvin ristiriitaisia. Nuoret halusivat sekä lisää oikeuksia että toisaalta vähemmän vastuuta. Oikeuksia haluttiin silloin, kun ne tuovat nuorelle lisää vapautta ja mahdollisuuksia, he halusivat olla oikeuksiltaan enemmän aikuisten kaltaisia. Vastuita taas pelättiin tilanteissa, joissa nuorten olisi pitänyt huolehtia itsestään ja omasta tulevaisuudestaan, eli tilanteissa, joissa nuorten haluttiin toimivan aikuisten lailla. Täydellistä ratkaisua tähän ristiriitaiseen tilanteeseen ei ole, mutta osallistumisen näkökulmasta hedelmällisintä olisi määritellä nuorten oikeuksien ja vastuiden suhdetta yhteistyössä nuorten ja aikuisten kesken.

6.1.2 Vaikutus työllisyyteen ja äänestämiseen

Ikä osoittautui kirjoituksissa merkittäväksi tekijäksi töiden, etenkin kesätöiden saamisessa. Työnsaannin hankaluuksista kirjoitettiin noin kymmenessä kirjoituksessa. Kesätöistä

koettiin saatavan arvokasta työkokemusta, rahaa ja tulevaisuuden kannalta tärkeitä suhteita. Ilman kesätöitä nuoret kokivat jäävänsä huonompaan asemaan tulevaisuudessa, sillä töitä saa vain työkokemuksella. Kesätyöt nähtiin merkittävänä keinona oppia työelämän taitoja ja niiden kautta otettiin enemmän vastuuta omasta elämästä. Monille kesätyöt olivat myös ainoa rahanlähde.

Useisiin työpaikkoihin vaadittiin kirjoitusten mukaan täysi-ikäisyyttä, ja joissain kaupungeissa kaupungin kesätyöpaikkoihin sai hakea vain 16 vuotta täyttäneet. Kuitenkin tätäkin nuoremmat nuoret ilmaisivat kirjoituksissa halunsa saada kesätöitä. Nuoret kokivat, että ainoa keino saada kesätyö on vanhempien kautta, mitä pidettiin epärealistisena. Ristiriitaisena pidettiin myös sitä, että samalla kun nuoria ei oteta töihin, eläkeikää haluttaisiin nostaa. Nuorten palkkaaminen voisi ehkäistä eläkeiän nostoa. Nuoret kummastelivat kesätöiden saamisen vaikeutta, koska he kokivat olevansa ahkeria ja innokkaita työntekijöitä. Mikä tahansa työ kelpaisi, kunhan niitä vain saisi.

”Mikseivät kaupungit ota nuoria töihin? Heille ei tarvitse maksaa paljoakaan palkkaa, ja nuoret saisivat hyvää työkokemusta. Ikä ei saisi olla esteenä. Päinvastoin nuorten työntekoa pitäisi tukea paljon enemmän: he haluavat tehdä työtä, vaikka heillä olisi mahdollisuus vain makoilla ja syödä jäätelöä vanhempiensa rahoilla koko kesän. 15-vuotiailla on lain mukaan lupa tehdä töitä, vaikkakin vain pienellä tuntimäärällä viikolla. Ajatelkaa nyt työnantajat: halpaa, ahkeraa ja innokasta työvoimaa! Miksette ota meitä nuoria töihin?” (tyttö, 8-luokkalainen, 8.5.2010)

Kesätöiden lisäksi vaikeana pidettiin nuorten työllistymistä ylipäänsä. Nuorisotyöttömyydestä oltiin huolissaan. Elokuussa 2011 Suomen työttömyysprosentti oli 6,6. Sen sijaan nuorisotyöttömyys, jolla tarkoitetaan 15–24-vuotiaiden työttömyyttä, oli 13 prosenttia (Suomen virallinen tilasto 2011). Ero valtakunnallisen ja nuorisotyöttömyyden välillä on merkittävä ja mielipidekirjoittajien huoli aiheellinen. Konkreettisena, yksittäisenä ongelmana kirjoituksista nousi esiin vuonna 2010 uudistettu tupakkalaki, jonka myötä nuoret eivät voi työskennellä kaupan kassalla, mikäli kaupassa myydään tupakkatuotteita. Tämän nähtiin entisestään vaikeuttavan nuorten työllistymistä.

”Ne nuoret, jotka ovat olleet tarpeeksi onnekkaita saadakseen työpaikan, ovat sellaisia, jotka eivät läheskään aina myy tupakkatuotteita. Tietysti nuoriin ei voi hallituksen ja päättäjien mielestä luottaa. Näkemys ilmeisesti on, että vain ja ainoastaan nuoret myyvät tupakkaa alaikäisille. Itse varmaan sitten kuulun niihin harvoihin nuoriin, jotka noudattavat lakia. Hyvä veto päättäjiltä jälleen!” (poika, opiskelija, 16.10.2010)

Kirjoituksissa ilmeni voimakkaana nuorten halu työskennellä. Työ nähtiin ennen kaikkea mahdollisuutena saada kokemusta ja oppia, ei niinkään rahan ansaitsemisena. Kirjoituksissa ei lainkaan kyseenalaistettu nuorten tarvetta tehdä työtä, vaan kesätöistä kirjoittavat näkivät kesätyön oleellisena osana nuorten kesää.

Kari Nyssölän (2002, 130–131) mukaan nuoret kohtaavat työelämään siirtyessään useita institutionaalisia esteitä. Nuoret joutuvat heti ensimmäisenä työvoimajonon viimeisiksi ja rekrytoinneissa heidän edelleen kiilaavat vanhemmat ja kokeneemmat hakijat. Kokeneempi työntekijä nähdään tuottavampana kuin kokematon hakija, ja näin nuoret joutuvat kehään, jossa työelämään päästäkseen he tarvitsisivat työkokemusta, mutta he eivät pääse hankkimaan kokemusta, koska heitä ei valita työhön. Lisäksi nuoret ovat työelämään vihdoinkin päästessään kaikkein haavoittuvimmassa asemassa; epävarmoina aikoina viimeisimpinä tulleet, eli yleensä nuoret työntekijät irtisanotaan ja lomautetaan ensimmäisinä. (Nyssölä 2002, 130–131.)

Ikä osoittautui esteeksi myös äänestämiseksi, josta kirjoitettiin vajaassa kymmenessä mielipidekirjoituksessa. 16–17-vuotiaat nuoret pääsivät äänestämään ensimmäistä kertaa seurakuntavaaleissa syksyllä 2010. Tästä oltiin hyvillään, mutta samalla toivottiin, että samanikäiset pääsisivät äänestämään kaikissa vaaleissa. Äänestämistä pidettiin tässä yhteydessä hyvin merkityksellisenä vaikuttamisen keinona ja sen myötä nuoret kokivat pääsevänsä osaksi edustuksellista demokratiaa. 16-vuotiaat kirjoittajat pitivät itseään tarpeeksi vanhoina päättämään yhteiskunnallisista asioista.

”Mielestäni äänestysikää pitäisi laskea, koska sillä saataisiin nostettua äänestysprosenttia. Nuoret myös tuntisivat itsensä tärkeiksi, jos saisivat vaikuttaa asioihin äänestämällä. Se olisi myös askel lähemmäksi aikuisuutta.” (poika, 16 v., 28.5.2011)

Nuorten äänestysaikeita kartoitettiin vuoden 2008 barometrissä. Tuolloin seuraavat vaalit olivat kunnallisvaalit. Nuorilta kysyttiin heidän aikeistaan äänestää kyseisissä vaaleissa. Puolet nuorista ilmoitti äänestävänsä varmasti, 30 prosenttia todennäköisesti ja varmasti ei äänestäviä oli 6 prosenttia. Aikaisempien kyselyjen perusteella tiedetään, että todellinen äänestysprosentti jää aina alhaisemmaksi kuin äänestysaikeistaan ilmoittavien nuorten osuus. (Myllyniemi 2008, 41–47.) Nuorten alhainen äänestysinnostus on tosiasia, johon voitaisiin kenties saada muutosta äänestysikää laskemalla.

Vaikka muutamissa kirjoituksissa mainittiin äänestysien laskeminen seurakuntavaaleissa, eivät nuoret ole kuitenkaan vuoden 2010 Nuorisobarometrin mukaan tiedostaneet ikärajan laskemista. Vain 20 prosenttia nuorista tiesi ylipäättään tulevista seurakuntavaaleista ja vain 19 prosenttia tiesi, että tulevissa (vuoden 2010) vaaleissa kirkko antaa ensimmäisen kerran äänioikeuden 16 vuotta täyttäneille (Myllyniemi 2010, 107).

Mielipidekirjoituksissa nuoret pitivät äänestämistä edelleen hyvin tärkeänä keinona vaikuttaa ja halusivat itselleen tämän mahdollisuuden. Nuorten poliittista osallistumista on tutkittu EUYOUNG⁸-tutkimushankkeella kahdeksassa Euroopan unionin jäsenmaassa, joista Suomi oli yksi. Tutkimuksessa selvitettiin myös nuorten poliittisen osallistumisen muotoja ja keinoja. Perinteinen äänestäminen oli vaihtoehdoista edelleen yleisin osallistumismuoto, mutta suomalaisnuorilla äänestysprosentti jää kuitenkin 53 prosenttiin. Sen sijaan vähemmän perinteisiä muotoja nousi vaihtoehdoista esiin. Suomalaisnuorista 33 prosenttia on allekirjoittanut vetoomuksen, 28 % boikotoinut tuotetta poliittisista syistä, 33 % ostanut tuotteen poliittisista syistä, 22 % osallistunut poliittiseen julkitilaisuuteen ja 17 % osallistunut poliittiseen keskusteluun internetissä. Noin kymmenen prosenttia suomalaisnuorista on lisäksi osallistunut mielenosoitukseen, pitänyt poliittista rintamerkkiä, ottanut yhteyttä poliitikkoon ja lähettänyt eteenpäin poliittista viestiä/sähköpostia. Näin ollen voidaan sanoa, että suomalaisnuorten uusia osallistumisen muotoja ovat erityisesti kuluttaminen (ostaminen ja boikointi) sekä internetin kautta tapahtuva osallistuminen. Voidaan päätellä, että radikaalit osallistumisen muodot, kuten rakennusten tai katujen valtaaminen, sellaiseen toimintaan osallistuminen, joka sisältää väkivaltaa tai graffittien maalaaminen keskittyvät Suomessa hyvin pienelle joukolle nuoria. (Paakkunainen 2006, 35–38.)

Äänestäminen kuuluu vanhan ja uuden politiikan jaottelussa ennemminkin vanhaan politiikkaan. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että nuoret ovat edelleen kiinnostuneita vanhankin politiikan mukaisista osallistumiskeinoista. Voidaan ajatella, että uusi politiikka ja uudet keinot ovat nousseet pinnalle osaksi juuri sen takia, että alaikäiset nuoret ovat halunneet myös osallistua, mutta äänestäminen on tehty heille mahdottomaksi. He ovat keksineet muita keinoja. Sama pätee myös niiden täysi-ikäisten nuorten kohdalla, jotka saisivat jo äänestää, mutta eivät koe sillä olevan mitään vaikutusta.

⁸ Political Participation of Young People in Europe

Sekä työnsaannin että äänestämisen näkökulmasta mielipidekirjoittajat pitivät ikärajojen määrittelyä epäjohtonmukaisena: äänestysosoikeus määräytyy syntymäpäivän mukaan, joten käytännössä muutaman päivän vanhempi nuori saa jo äänestää kun toinen taas ei. Sama käytäntö oli Turun kaupungin kesätöiden jaossa, kesätöitä saivat hakea vain 16 vuotta täyttäneet, joten loppuvuodesta syntyneet eivät voineet edes hakea paikkoja muiden ikäluokkansa edustajien kanssa. Ikäraja pitäisi nuorten mielestä määritellä syntymävuoden perusteella, joka olisi oikeudenmukaisempaa.

”Loppuvuodesta syntyneet eivät ole sen pienempiä, kehittymättömämpiä tai tyhmempiä kuin alkuvuodesta syntyneet. Siksi töihin pitäisi hyväksyä kaikki ne, jotka sinä vuonna täyttävät 16. Sama koskee kaikkia muitakin paikkoja, joihin on tällainen outo ikäraja, joka rajaa ikäryhmän puoliksi.” (tyttö, 27.2.2010)

Tämän epäkohdan, kuten useiden muidenkin nuorten kirjoituksissa esillä olleiden epäkohtien kohdalla, nuoria tuntui harmittavan epäreilisuus ja epätasavertaisuus. Monet asiat eivät varmaankaan olisi nuorten mielestä niin suuria epäkohtia, mikäli ne olisivat yhtäläisiä kaikille nuorille tai nuorille ja aikuisille. Usein kirjoituksen aiheena oleva asia, esimerkiksi juuri työpaikan saaminen tai äänestäminen ei ole ongelman ydin, vaan epäreilu ja epätasavertainen kohtelu suhteessa aikuisiin tai toisiin ryhmiin nostatti nuorissa vastarinnan.

6.2 Tiedon ja taitojen puute

Mielipidekirjoituksia kirjoittaneista nuorista noin viidesosa koki saavansa liian vähän tietoa voidakseen osallistua kunnolla yhteiskuntaan. He kaipasivat tietoa opiskelu- ja ammattivaihtoehtoista, politiikasta, yhteiskunnallisista aiheista sekä osallistumisen keinoista. He toivovat saavansa tietoa koulusta, aikuisilta sekä kokemuksen kautta. Eräässä kirjoituksessa oli ymmärretty tiedon merkitys nuorten yhteiskunnalliselle osallistumiselle näin:

”koulujen, perheiden ja puolueiden antaman tiedon myötä nuoret kiinnostuvat ajankohtaisista yhteiskunnallisista asioista, jonka ansiosta äänestämisen kynnys madaltuu ja jonka johdosta nuoret saavat äänensä paremmin kuuluviin.” (tyttö, lukiolainen, 11.2.2011)

6.2.1 Ammatinvalinnasta väittelytaitoihin

Yli toistakymmentä nuorta mainitsi kirjoituksissaan erilaisia tietoja ja taitoja, joita toivoisivat saavansa ja oppivansa. Suurin osa näistä nuorista kirjoitti olevansa tällä hetkellä ilman näitä tietoja, tai niiden tavoittavan nuoret huonosti. He kokivat monien tietojen ja taitojen olevan välttämättömiä yhteiskuntaan osallistumisen kannalta.

Nuorten mukaan heillä ei ole tarpeeksi tietoa eri opiskeluvaihtoehdoista tai ammateista voidakseen tehdä tulevaisuuttaan koskevia päätöksiä. Nuorten mielestä lukioissa tehtävät kurssivalinnat pitää tehdä liian heikoin tiedoin. Heistä tuntui mahdottomalta tietää lukion alussa mihin haluaa opiskelemaan tai mihin ammattiin haluaisi tähdätä; näitä tietoja tarvittaisiin kurssivalintojen tekoon. Nuoret peräsivät lisätietoa etenkin ammateista. Ammatinvalinta koettiin ristiriitaisena. Nuorilla on paineita valita ammatti ja sen mukainen opiskelupaikka hyvin varhain, mutta tietoa tämän valinnan tueksi ei ollut riittävästi saatavilla.

”Valintojen tekemisen edellytyksenä on tiedon saaminen eri vaihtoehdoista. Aloitin tänä syksynä lukion, enkä voi todellakaan sanoa saaneeni tarpeeksi tietoa valintojen tekemisestä. Ennen koulun alkua en ollut edes tajunnut, mihin suuntaan olen jo valinnoillani ohjannut itseäni.” (tyttö, lukiolainen, 28.9.2010)

”Valtaosa elämän suurimmista päätöksistä on tehtävä teini-ikäisenä, kun nuori ei välttämättä ole vielä kykenevä niitä tekemään. Me tiedämme vain murto-osan esimerkiksi ammatti- ja opiskeluvaihtoehdoista. Miten voisimme löytää itsellemme sopivan alan, kun emme tiedä puoliakaan mahdollisuuksistamme?” (tyttö, 14v., 11.2.2011)

Muita yhteiskunnallisen osallistumisen kannalta tärkeitä aiheita, joista nuoret eivät saaneet mielestään riittävästi tietoa, olivat työntekijän oikeudet sekä talousasiat kuten verotus, lainanotto ja vuokranmaksu. Eräs kirjoittaja mainitsi, että työntekijän oikeuksista tietämätön nuori saattaa joutua työpaikalla epäoikeudenmukaisen tai laittoman kohtelun uhriksi. Näin nuorelle voi muodostua jo nuorena hyvin negatiivinen kuva työelämästä.

”Eikö meille, tulevaisuudessa hyvin tärkeälle työvoimalle, olisi tärkeää turvata oikeudenmukaisuus töissä jo alusta alkaen?” (tyttö, 17v., 12.12.2009).

Sen lisäksi, että nuorilla ei ollut tarpeeksi tietoa erilaisista yhteiskunnallisista aiheista, ei heillä ollut kokemansa mukaan myöskään tarpeeksi tietoa vaikuttamisesta ja politiikasta.

Keskustelu- ja väittelytaitoja opetetaan liian vähän. Niitä tarvitaan elämässä koko ajan, mutta opetuksessa sitä ei huomioida. Mielenpitoen ilmaisemisesta toivottiin opetusta – vain osaamalla ilmaista mielipiteensä hyvin, voi sillä olla jotain merkitystä. Useammassa kirjoituksessa tuotiin esiin nuorten huonot tiedot politiikasta – nuoret eivät tiedä politiikan toimintaperiaatteista, eivätkä puolueista ja niiden eroista.

”Yksi syy, ettei politiikka kiinnosta on, että siitä ei tiedetä mitään eikä tietoa jakseta etsiä.” (poika, 15v., 26.2.2011)

Mielenkiintoista on se, että mielipidekirjoituksia kirjoittaneet nuoret kertoivat avoimesti, että heiltä puuttuu tietoja ja taitoja. Nuoret eivät yrittäneet olla aikuismaisia kaiken jo tietäviä, vaan ymmärsivät omat rajoituksensa. Mielipidekirjoittajat toivat esiin hyvin monipuolisesti yhteiskunnalliseen osallistumiseen liittyviä tietoja ja taitoja. He tunnistivat niitä hyvin, vaikkakaan eivät niitä mielestään omanneet.

Nuorten kiinnostusta sekä politiikkaan että kuntapolitiikkaan on kartoitettu vuoden 2008 Nuorisobarometrissä. Kysyttäessä ”kuinka kiinnostunut olet politiikasta” 43 prosenttia ilmoitti olevansa erittäin tai jonkin verran kiinnostunut. Ei lainkaan kiinnostuneita oli nuorista 22 prosenttia. Kuntapolitiikan osalta prosenttiosuudet olivat pienempiä. Vain 27 prosenttia ilmoitti olevansa erittäin tai jonkin verran kiinnostunut kuntapolitiikasta, ja ei lainkaan kiinnostuneita oli peräti neljännes nuorista. Mielipidekirjoituksista voisi näin ollen löytää ratkaisun nuorten vähäiseen kiinnostukseen politiikkaa kohtaan: annetaan heille lisää tietoa.

Myös Helsingin Keskustanuorien ja Demarinuorien puheenjohtajat kirjoittivat mielipidepalstalle huolissaan nuorten saamasta demokratiakasvatuksesta. Heidän mukaansa nuoret eivät saa enää koulujen kautta tietoa politiikasta tai laajemmin kansalaisyhteiskunnan toiminnasta.

”1970-luvun yli-politisoituneen ajan jälkeen kouluissa mentiin toiseen ääripäähän. Poliitiikkaan eli yhteisten asioiden hoitamiseen kasvattaminen jätettiin pois. Monelta sukupolvelta vietiin ymmärrys siitä, että meidän jokaisen tehtävänä on osallistua yhteiskunnan rakentamiseen.” (Helsingin Keskustanuorten puheenjohtaja, 21.8.2010)

”Peruskoulun tuntijakouudistuksessa pitäisi ottaa paremmin huomioon demokratiakasvatus ja yhteiskunnallinen aktivointi. Oppilaskuntiin ja laajempaan nuorison kuulemiseen on syytä panostaa rohkeammin. Uskon, että vain huomaamalla, että omalla mielipiteellä ja äänellä on oikeasti

merkitystä yhteisiin asioihin, ihminen innostuu esittämään mielipiteensä.”
(Demarinuorten puheenjohtaja, 28.8.2010)

Puheenjohtajat rinnastivat nuorten saaman opetuksen ja tiedon nuorten osallistumisinnokkuuteen. Mikäli kouluissa laiminlyödään demokratiakasvatus, eivät nuoret osaa tai halua osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Vuoden 2008 Nuorisobarometrissä kysyttiin kokevatko nuoret saavansa riittävästi tietoa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista asuinkunnassaan. Riittävästi tietoa koki saavansa 14 prosenttia vastaajista ja ei lainkaan tietoa 9 prosenttia. Suurin osa, 36 prosenttia vastaajista koki tiedon riittävyyden olevan keskitasoa. Vastaukset painottuvat siis hiukan taulukon myönteiseen päähän, mutta silti yli neljännes nuorista pitää saamaansa tietoa riittämättömänä. (Myllymäki 2008, 59–61.) Nuorisobarometrin tulokset ovat linjassa tässä tutkimuksessa saatujen tulosten kanssa, nuoret kokevat tiedon puutteen esteeksi yhteiskunnalliselle osallistumiselle.

Valtikka.fi on Suomen Nuorisoyhteistyö-Allianssi Ry:n vetämä verkkodemokratiahanke, jonka tarkoituksena on ”jakaa tietoa nuorten oikeuksista ja vaikuttamismahdollisuuksista nuorille ja nuorten kanssa työskenteleville tahoille.” Sivuston mukaan osallisuus on ”Periaate, jonka mukaan kansalaisella/kuntalaisella on voitava olla mahdollisuus sekä saada tietoa päätöksenteosta että päästä vaikuttamaan siihen. Toisin sanoen, kansalaisen on voitava aidosti ja aktiivisesti olla osallinen suurempaa kokonaisuutta, ei sen sivustakatsoja.” Osallistumisen esteet taas ovat: ”Toimintatavat ja käytännöt, jotka estävät ihmisiä osallistumasta tasa-arvoisesti ja täysimittaisesti yhteiskuntaan”. (Valtikka.fi 2012) Tämän tutkimuksen mukaan tiedon puute on tällainen este. Nuorten kohdalla aikuiset saattavat käyttää nuorten tiedon puutetta syynä evätä nuorten osallistumismahdollisuudet: osallistua saavat vain ne, jotka ovat kyenneet saamaan tietoa. Tämän suhtautumistavan sijaan voitaisiin tunnistaa, että tiedonhankinta on tehtävä kaikille mahdolliseksi ja näin edistää nuorten osallistumista.

6.2.2 Oppia koulusta, aikuisilta ja toisilta nuorilta

Nuoret heittivät tiedon puutteen palloa voimakkaasti kouluille. Heidän mielestään tarvittavia tietoja ja taitoja pitäisi saada nimenomaan kouluista. Nämä nuoret olivat siis samaa mieltä Keskustanuorien ja Demarinuorien puheenjohtajien kanssa, jotka myös olivat huolissaan koulujen vähäisestä demokratiakasvatuksesta. Erityisesti yhteiskuntaoppi nähtiin sellaisena aineena, jonka kautta tärkeitä taitoja voitaisiin opettaa.

”Haluaisin myös painottaa yhteiskuntaopin tärkeyttä, jota on miltei puolet vähemmän kuin historiaa. Jokaisen tulisi tietää, miten yhteiskuntamme toimii, jotta kehitys olisi taattu. On vaikeaa yrittää vaikuttaa asioihin ja puolustaa oikeuksiaan, jos ei tiedä miten sen voisi tehdä. ” (tyttö, 17v., 27.11.2010)

Terveystiedonkin opetusta toivottiin enemmän, sen kautta nuoret oppisivat terveellisistä elämäntavoista ja itsensä huolehtimisesta. Filosofian opintoja vaadittiin lisää, jotta nuoret oppisivat näkemään asioita eri näkökulmista ja ymmärtämään toisia ihmisiä ja erilaisia kulttuureja. Myös opinto- ja ammattivaihtoehtoista kertomisessa koulu nähtiin vastauksena. Opinto-ohjauksessa tulisi keskittyä enemmän näihin konkreettisiin vaihtoehtoihin.

Lasten ja nuorten osallistuminen on otettu huomioon perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Opetussuunnitelman perusteet toimivat nimensä mukaisesti perusteina niille kunta- ja oppilaitoskohtaisille opetussuunnitelmille, jotka opetuksen järjestäjä itse laatii. Opetussuunnitelman perusteissa sanotaan, että oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin ja oppimisympäristönsä rakentamiseen ja kehittämiseen. Lisäksi ohjeistetaan, että opetuksessa käytettävien työtapojen on kehitettävä oppilaiden aktiivista osallistumista. (Opetushallitus 2004, 18–19.) Yksi osa opetussuunnitelman perusteita on aihekokonaisuudet. Aihekokonaisuudet ovat opetuksessa keskeisiä painoalueita, joita ei opeteta yhden oppiaineen kautta, vaan niiden tavoitteet toteutetaan useiden eri oppiaineiden sekä esimerkiksi koulun tapahtumien avulla. Yksi aihekokonaisuuksista on nimeltään Osallistuva kansalaisuus ja yrittäjäyys. Sen päämääränä on ”auttaa oppilasta hahmottamaan yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista ja kehittää osallistumisessa tarvittavia valmiuksia sekä luoda pohjaa yrittäjämäisille toimintatavoille”. Aihekokonaisuudessa keskeisiä opetettavia sisältöjä ovat muun muassa demokratia, erilaiset osallistumis- ja vaikuttamiskeinot sekä osallistuminen omassa elinympäristössä. Näiden lisäksi aihekokonaisuudessa käsitellään elinkeinoelämää ja yrittäjäyhtä. (Opetushallitus 2004, 38–41.)

Kysyttäessä rehtoreilta millä tavalla yhteiskunnallisten sisältöjen opetus on järjestetty heidän kouluissaan, tyypillisimmin vastattiin niiden kuuluvan historian, yhteiskuntaopin, maantiedon, uskonnon, elämäntietämystiedon, kotitalouden ja terveystiedon opetukseen (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 14.) Rehtorit ja mielipidekirjoittajat olivat samoilla linjoilla siitä, minkä oppiaineen tunneilla tärkeitä tietoja pitäisi opettaa, mutta

mielipidekirjoittajien mukaan opetus ei kuitenkaan toteudu tarpeeksi hyvin. Vuoden 2008 Nuorisobarometrinkin mukaan koulu ei opeta nuorille riittävästi niitä taitoja, joita he tämän tutkimuksen mukaan kaipaisivat. Barometrin mukaan nuorista yli 70 % ilmoitti saavansa peruskoulussa tai toisen asteen koulutuksessa vain jonkin verran tai ei lainkaan opetusta taloudellisista taidoista. Valmiuksia yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen koki saavansa jonkin verran tai ei lainkaan 64 % ja valmiuksia lähiympäristöönsä vaikuttamiseen 62 %. (Myllymäki 2008, 16.)

Koulun lisäksi tietoa haluttiin saada oman kokemuksen kautta. Esimerkiksi työelämään tutustumis-jakson, eli tet-jakson myötä muutama nuori koki saavansa tietoa ammateista ja työelämässä toimimisesta. Päätöksenteon helpottumisen lisäksi hyödyksi koettiin lisääntynyt työkokemus, jonka avulla pääsisi kesätöihin. Tet-jaksoja toivottiin nykyistä enemmän. Kirkkoon kuulumisestakin käytiin keskustelua mielipidepalstalla. Arveltiin, ettei nuori kykene päättämään kirkkoon kuulumisestaan ilman tietoa ja kokemusta, joka pitäisi suoda kaikille nuorille. Sopivana ikänä päättää itse kirkkoon kuulumisesta pidettiin täysi-ikäisyyttä.

”Uskonnolliset sitoutumiset ovat henkilökohtaisia asioita, jolloin niistä on hyvä päättää silloin, kun ymmärtää, mikä merkitys niillä on itselleen omassa elämässään.” (kaksi tyttöä, yläastelaisia, 17.4.2010).

Kirkkoon kuulumisen kohdalla nuoret eivät kritisoineet ikärajoja, toisin kuin esimerkiksi työnsaannin ja äänestämisen kohdalla. Kenties aihe on sen verran etäinen monille nuorista, etteivät he koe haluavansa päätösvaltaa asiassa. Koulun ja kokemuksen lisäksi nuoret vaativat tietoa aikuisilta yleisesti sekä kannustivat toisiaan etsimään tietoa itse. Eräs kirjoittaja on sitä mieltä, että aikuisten pitäisi valistaa nuoria, jolloin voitaisiin esimerkiksi estää nuorten tekemiä rikoksia:

”...kunhan vain joku vaivautuisi valistamaan meitä - muistakin asioista kuin vain seksistä.” (poika, 14 v., 30.4.2010)

Tiedon etsinnän tiellä nähtiin olevan tiedon puutteen vastakohta, tietotulva. Muutamat kirjoittajat kokivat valtavan tietomäärän olevan esteenä eettiselle ja kriittiselle kuluttamiselle. Tietoa on liikaa, jokainen tuote on nykyään jollain tavalla eettinen ja toisella tapaa vahingollinen. Elintarvikkeiden terveystuotteisiin ja mainontaan on vaikea luottaa. Eri lähteistä saa esimerkiksi ekologisesta elämäntavasta aivan vastakkaisia

mielipiteitä. Eräs kirjoittaja arveli, ettei nuorten kiinnostuksen puute politiikkaa kohtaan tai matala äänestysprosentti voi johtua ainakaan tiedon puutteesta.

”Netti on täynnä erilaisia helppokäyttöisiä vaalikoneita, puolueiden kotisivuja, ehdokkaiden vaalikampanjoita ja niin edelleen. Vaaliaikaan on vaikea välttyä julkisilla paikoilla lehtisiään jakavilta ehdokkailta. Usein on myös mahdollista päästä keskustelemaan ehdokkaan kanssa kasvotusten.”
(tyttö, lukiolainen, 19.3.2011.)

Kirjoittajan mielipide oli vastakkainen usean muun kirjoittajan kanssa. Tulkintani mukaan ongelmana voi olla, että saatavilla oleva tieto ei saavuta nuoria tai se ei ole sellaisessa muodossa, että suurin osa nuorista kykenisi sen hyödyntämään. Nykyisessä muodossaan oleva tieto on vain aktiivisten ja mediataidoiltaan taitavien nuorten käytettävissä. Vaikuttajaryhmissä mukana olevista nuorista lähes 80 prosenttia oli vuoden 2010 kunnan peruspalveluita arvioivan tutkimuksen mukaan tyytymättömiä kunnan tiedottamiseen. Kunnan tiedottamisen ei katsottu vastaavan nuorten tarpeita, kun merkittävimmät tiedotuskanavat olivat kunnan nettisivut tai -lehdet ja sanomalehdet. Facebookin, IRC-gallerian tai nuorisotoimen nettisivujen kautta tietoa oli saanut reilu 20 prosenttia vaikuttajanuorista. Vastaajista 13 prosenttia oli sitä mieltä, ettei kunta tiedota lainkaan nuoria heitä koskevasta päätöksenteosta. (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2011, 156.)

Kansainvälisessä ICCS 2009 -tutkimuksessa tutkittiin nuorten osaamista yhteiskunnallisissa asioissa. Sen mukaan suomalaisten nuorten tietämys yhteiskunnallisista asioista on erittäin korkea. Suomi pärjasi parhaiten tutkimuksessa mukana olleista 38 maasta. Suomalaisnuorten tietämys yhteiskunnallisista asioista oli hyvää ja tasaista – erot suomalaisten nuorten välillä olivat pienet. (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 30–33.) Tutkimuksen tulokset eivät tue tämän tutkimuksen tulosta, jonka mukaan tiedon puute olisi este nuorten yhteiskunnalliselle osallistumiselle. Sen sijaan saman ICCS 2009 -tutkimuksen tulos, jonka mukaan suomalaiset nuoret eivät pidä itseään yhteiskunnallisista asioista tietävinä, on mielenkiintoinen tämän tutkimuksen kannalta. ICCS 2009 -tutkimuksen mukaan suomalaiset nuoret pitävät omaa yhteiskunnallista tietämystään huomattavasti alhaisempana kuin mitä se tutkimuksen mukaan oikeasti on. Suomalaisnuorista vain 30 prosenttia katsoi pystyvänsä vaivatta ymmärtämään useimmat poliittiset asiat ja 28 prosenttia koki, että hänellä olisi jotain sanottavaa puhuttaessa poliittisista kysymyksistä tai ongelmista. Lisäksi vain prosentilla nuorista oli itsensä

mielestä kuulemisen arvoisia poliittisia mielipiteitä. (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 50–55.)

Ongelmana tai esteenä ei kenties olekaan tiedon puute, vaan sen käyttämisen taidon tai itseluottamuksen puute. Nuoret ovat saaneet ympäristöstään kuvan, etteivät osaa osallistua yhteiskuntaan, joten he eivät tee niin, vaikka edellytyksiä olisikin. Mielipidekirjoitusten perusteella voi arvella, etteivät nuoret ehkä tiedä tai tunnista, että osallistua voi muunkinlaisen tiedon turvin kuin perinteisen politiikan tiedon avulla. Vaikka nuoret eivät tiedä esimerkiksi mikä erottaa puolueet toisistaan, heillä on paljon sellaista tietoa, jonka avulla voi osallistua poliittiseen keskusteluun. Kysymys on sekä sukupolvisuhteista että uuden ja vanhan politiikan kysymyksistä. Yhteiskunta viestittää politiikan kuuluvan aikuisuuteen, johon vajaakykyiset nuoret eivät voi osallistua. Kirjoitusten perusteella nuoret eivät tiedä tarpeeksi uuden politiikan piirissä nousseista osallistumiskeinoista, kuten verkkovaikuttamisesta tai kulutusboikoteista. Enemmistö nuorista ehkä mieltää vanhan politiikan piirin ainoiksi keinoiksi, eivätkä osaa tai haluakaan ottaa niitä käyttöönsä.

6.3 Aikuisten tapa kohdella nuoria

Nuoret kirjoittivat mielipidekirjoituksissa runsaasti saamastaan kohtelusta. Aihetta käsiteltiin noin kolmanneksessa kirjoituksista. Nuoret eivät olleet tyytyväisiä siihen, kuinka aikuiset heitä kohtelevat. Osa nuorista koki, että heitä kohdellaan yhtenä joukkona, eikä erilaisina yksilöinä. Näkemys nuorista on usein ennakkoluuloinen ja kielteinen. Nuorten mielestä heitä ei kuunnella eikä huomioida heitä koskevissa asioissa. Arponen (2007, 16–18) on kysynyt nuorilta mielipiteitä arkiympäristöstä. Kysyttäessä, mitkä asiat kaipaavat heidän elämässään parannusta, kahdeksanneksi yleisin vastaus oli nuorten kohtelu/asema ja vaikuttaminen. Arposen tutkimuksen vastauksissa nuoret halusivat vaikuttaa ja tulla kuulluiksi entistä paremmin. Nuoret toivoivat tasa-arvoista ja arvostavaa kohtelua, mikä vastaa tutkimukseni tuloksia.

6.3.1 Mielipiteen ohittaminen ja kuulematta jättäminen

Kaikkein selvimmin kohtelu muodosti esteen nuorten yhteiskunnalliselle osallistumiselle nuorten mielipiteen sivuuttamisen ja kuulematta jättämisen muodossa. Nuoret kirjoittivat, ettei heidän vaikutuskanavillaan, kuten oppilaskunnilla, ole oikeasti vaikutusvaltaa. Nuorten mielipidettä saatetaan kyllä kysyä, mutta sillä ei ole vaikutusta. Oppilaskunnatkin

saavat puuhailla korkeintaan tapahtumien järjestäjinä ja limukoneiden puolestapuhujina, mutta varsinaisiin koulun asioihin nuoret eivät pääse vaikuttamaan.

”Omassa koulussani oppilaskunnan pitäisi pystyä vaikuttamaan koulun asioihin. Ainoa asia, johon se on voinut vaikuttaa, on limukoneiden säilyminen koulussa. Adresseja on kerätty niin ala- kuin yläasteellakin erilaisista aiheista. Mitään vaikutusta ei ole näkynyt.” (tyttö, 9.-luokkalainen, 12.2.2010)

Tämän mielipidekirjoituksen kirjoittaja tiesi itsekin, ettei heidän osallistumisensa ja vaikuttamisensa tukemiseen tarkoitettu järjestelmä, eli oppilaskunta, toimi. Oppilaskunnan tehtävänä on ohjata oppilaat keskinäiseen yhteistyöhön, pyrkiä parantamaan oppilaiden asemaa koulussa ja edistää oppilaiden harrastustoimintaa sekä vastuuta yhteisten asioiden hoidosta (Nousiainen & Piekkari 2007, 20). Niin tämän tutkimuksen kuin Mannisenkin (2007, 120) mukaan oppilaskuntien tärkeimmäksi työksi muodostuu usein kuitenkin erilaisten teemapäivien ja juhlien järjestäminen. Näihin oppilaskunnat ovat kokeneet voineensa vaikuttaa kaikkein eniten. Lisäsi vaikuttamaan on päästy kouluympäristöön, tiloihin ja piha-alueisiin. Sen sijaan koulun opetussuunnitelmaan on päässyt vaikuttamaan vain 7,2 prosenttia oppilaskunnista ja koulun toimintasuunnitelmaan alle kolmannes oppilaskunnista. Täten oppilaskunnat toimivat ennemminkin koulun varsinaista työtä keventävien oheistapahtumien järjestäjinä, kuin opetukseen ja opiskeluun vaikuttavien asioiden pohtijoina. (Mts. 120.)

15–30-vuotiaille suunnattuun valtakunnalliseen kyselyyn vastanneista nuorista suurin osa piti tärkeimpänä harrastus- ja toimintamahdollisuuksiin vaikuttamista. Muita tärkeitä aiheita nuorille olivat opiskelu- ja kouluasiat, muut kulttuuripalvelut (esim. musiikki, elokuva, kuvataide), syrjäytymisen ehkäisy, työllistyminen ja toimeentulo sekä liikunta- ja urheilupalvelut. (Paakkunainen & Myllyniemi 2004, 100.) Tuloksista voi päätellä, että nuoret haluavat osallistua arkeaan koskettavien asioiden hoitamiseen. Nuorten arjessa tärkeimpiä tekijöitä ovat koulunkäynti ja harrastukset. Työllisyys on nuorten elämässä kesätöitä sekä myöhäisnuoruudessa työelämään siirtymistä. Samaisen kuntakyselyn mukaan julkinen liikenne nousi yllättävän suosituksi vaikuttamisen kohteeksi. Nuoret ovat usein ajokortittomina ja suhteellisen vähävaraisina julkisen liikenteen aktiivisia käyttäjiä (Horelli, Sotkasiira & Haikkola 2004, 136). Tässäkin tutkimuksessa nuoret toivat toistuvasti esiin halun vaikuttaa omaan arkeensa liittyviin asioihin, kuten koulutuntien pituuteen ja kouluruokailuun.

Yli viidessätoista kirjoituksessa käsiteltiin sitä, ettei nuoria kuunnella. Nuoret kirjoittivat, että heitä on tarpeen kuulla vähintäänkin heitä koskevissa asioissa, mutta mielellään myös monissa samoissa asioissa kuin aikuisiakin. Esimerkiksi säästökohteista päätettäessä nuoria pitää kuulla, etenkin kun nuoret kokivat usein olevansa säästöjen kohteita.

”1960-70-luvuilla vaikuttanut Teiniliitto ainakin äitini mukaan pystyi vaikuttamaan asioihin paljon. Liitosta oli ristiriitaisia mielipiteitä, mutta silloin nuoret ilmeisesti kuitenkin pystyivät vaikuttamaan asioihin, muun muassa 1970-luvun peruskoulu-uudistukseen. Mitä tapahtui? Miksi nuorisoa ei enää kuunnella?” (tyttö, 12.2.2010)

”On ollut paljon puhetta myös Helsingin puolella koulujen lakkauttamisista ja yhdistämisistä. Toivoisin, että päättäjät eivät tee päätöksiään kevyesti ja muita kuuntelematta. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tulisi painaa vaakakupissa enemmän kuin rahan.” (poika, lukiolainen, 27.3.2010)

Eräs kirjoittaja nosti esiin tärkeän näkökulman nuorten kuulemiseen. Hän muistutti siitä, että ujoilla ja hiljaisilla nuorillakin on oikeus tulla kuulluiksi. Usein vain äänekkäät ja sosiaalisesti rohkeat pääsevät esittämään mielipiteensä hiljaisempien jäädessä sivuun.

”Meidän pitäisi kuunnella myös hiljaisia nuoria, koska heilläkin on paljon sanottavaa, vaikka eivät uskaltaisi sitä sanoa.” (tyttö, lukiolainen, 20.11.2010)

14-vuotias tyttö (12.2.2010) kirjoitti tapauksesta, jossa perustettiin nuorisokahvila nuoria kuulematta. Kaikki valmistelut ja suunnittelut tehtiin ilman nuoria, ja lupauksista huolimatta nuoria ei otettu missään vaiheessa mukaan projektiin. Sivuuttamisen lisäksi nuorille annettu lupaus siis rikottiin. Nuorisokahvila olisi pitänyt perustaa yhdessä käyttäjien, eli nuorten kanssa. Nyt nuoret jätettiin ulkopuolisiksi heitä koskevassa asiassa. Kirjoittaja koki, että usein toistettu ”nuorten ehdoilla” toimiminen jäi vain puheeksi.

Kouluruokailu oli melko suosittu aihe nuorten kirjoituksissa. Kouluruokailuun oltiin kirjoituksissa tyytymättömiä. Ennen kaikkea tyytymättömyyttä aiheutti se, ettei nuoria kuulla heille tärkeässä asiassa, eivätkä he pääse päättämään siitä. Nuoret halusivat vaikuttaa kouluruuan sisältöön ja laatuun, koulussa tarjottaviin tai myytäviin välipaloihin sekä ruokailuaikoihin. Keskustelua käytiin myös niin sanotusta kasvisruokapäivästä. Nuorten mielestä heidän olisi pitänyt saada äänestää asiasta sen sijaan, että asiasta

päätetään kaupunginvaltuustossa⁹. Eräs kirjoittaja kiteytti monen nuoren sanoman kirjoittaessaan kasvisruokapäivästä:

”Hyvä, että luen sanomalehtiä. Muuten en ikinä olisi tiennyt Helsingin kaupunginvaltuuston kasvisruokapäätöksestä. Ei kukaan lukiossamme kertonut meille sellaisesta. Miksi kaupunginvaltuustossa päätetään, että me koululaiset syömme kerran viikossa kasviksia? Minua ärsyttää, ettei nuorilta kysytä mielipiteitä. Miksi koulussa ei tehty äänestyksiä? Vastustan päätöstä, vaikka takana onkin ihan hyvä idea saada nuoret syömään kasviksia. Väkisin ei kuitenkaan saavuteta mitään.(...)Poliitikoille vinkki: Alkakaava nyt oikeasti kuuntelemaan meitä nuoria!” (tyttö, lukiolainen, 6.3.2010)

Kuuntelemisen vaatimus ei koskenut nuorten kirjoituksissa pelkästään poliitikkoja. Kaikki aikuiset, jotka toimivat nuorten ympärillä saivat kuunnella nuoria paremmin: erityisesti opettajat ja vanhemmat. Nuoret eivät peränneet kirjoituksissaan oikeutta olla mukana tai tulla kuulluksi joka asiassa. Sen sijaan nuorten vaatimus koski heitä itseään koskettavia asioita. Nuoret eivät halunneet aikuisten päättävän heitä koskevista asioista sen varjolla, että he tietäisivät paremmin nuorten edun.

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämissuunnitelman (2007–2011) mukaan ”lasten ja nuorten osallistumisessa ratkaisevaa on aito kuuleminen”. Nuorten kuulemisen velvoite nuoria koskevissa asioissa on kirjattu myös nuorisolakiin (72/2006). Kuuleminen tarkoittaa sitä, että vastuu kuulemisen kohteena olevasta asiasta on edelleen viranomaisilla, mutta nuorilta, tai muilta käyttäjiltä, kysytään mielipidettä asiasta. Nuorilta itseltään kysyttäessä kuuleminen on tarkoittanut muutakin kuin mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon tai muuhun muuttavaan vaikuttamiseen. Heille heidän kuuleminen tarkoitti myös tasavertaisuutta, nuorten tasavertaista kanssakäymistä aikuisten kanssa (Haikkola 2005, 153).

Nuorten kuulemisen kanavia kunnissa ovat tyypillisesti nuorisojärjestöt, oppilaskunnat, nuorisovaltuustot ja muut nuorten vaikuttajaryhmät. Näillä ryhmillä on usein kontakteja päättäjiin, joten he osaavat reagoida mielipiteellään heitä koskeviin asioihin, mutta heiltä osataan myös kysyä mielipidettä. Vuosien 2007–2011 Lapsi- ja nuorisopolitiikan

⁹ Koulujen viikoittaisesta kasviruokapäivästä keskusteltiin lähinnä Helsingissä ja Vantaalla. Helsingissä 25 kaupunginvaltuutettua tekivät Vihreiden johdolla aloitteen kasvisruokapäivästä. Aloitteesta keskusteltiin vilkkaasti sekä mediassa että kaupunginvaltuustossa. Kaupunginvaltuusto päätti ottaa viikoittaisen kasviruokapäivän käyttöön kokouksessaan 17.2.2010. Aloitteeseen tehtiin myös ponsiesitys, jossa edellytettiin, että kouluruokailun muutoksissa kuullaan oppilaskuntia koululainsäädännön edellyttämällä tavalla, tämä ponsi hyväksyttiin. (Helsingin kaupunginvaltuusto.)

kehittämisohjelmassa asetettiin tavoite, jonka mukaan kaikissa kunnissa on vuoden 2010 loppuun mennessä alaikäisille suunnattu kuulemis- ja vaikuttamisjärjestelmä. Tavoitetta tuettiin verkkodemokratiavälineiden kehittämisellä. Lasten ja nuorten kuulemista ei voida kuitenkaan hoitaa pelkästään internetin avulla, lisäksi tarvitaan fyysistä kunnan edustajien ja lasten ja nuorten yhteen saattamista (Ryynänen 2007, 168). Jokaisessa kunnassa ei kuitenkaan ole nuorten vaikuttajaryhmää. Suomessa toimii Suomen nuorisovaltuustojen liiton Nuva Ry:n mukaan 191 kunnallista nuorisovaltuustoa (Suomen nuorisovaltuustojen liitto 2011). Vuonna 2011 Suomessa oli 336 kuntaa (Kunnat.net 2011), joten edelleen monen kunnan nuoret ovat ilman omaa virallista vaikuttamiskanavaansa.

Vaikeampaa on kuulla sellaisia nuoria, jotka eivät ole mukana aktiivisessa nuorisotoiminnassa. Heidän kuulemistaan varten on kehitelty erilaisia kertaluonteisempia kuulemisfoorumeita. Lasse Siuralan (2007, 354) mukaan tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset nuorisokuulemiset ja nuorisopaneelit. Näissä tilaisuuksissa hyvänä nähdään nuorten aktiivinen osallistuminen ja erilaisten nuorisoryhmien hyvä edustus. Ongelmana sen sijaan on kertaluonteisuus, minkä vuoksi tuloksellisuuskin on usein kyseenalaista. Onkin sanottu, että tällaiset suurehkot, usein mediahuomioitakin saavat kuulemistilaisuudet edustavat näennäisdemokratiaa, joissa viranomaiset haluavat vain todistaa kuulevansa nuoria. Kuulemisella ei kuitenkaan ole merkitystä päätöksentekoon. (Mts. 354–356.)

Kuulemista voi tapahtua ilman, että sillä olisi mitään vaikutusta asiaan. Tällöin voidaan kysyä, onko kuultu vai kuunneltu, onko kuuleminen toteutettu vain jotta pykälät saataisiin täytettyä, vai jotta annettaisiin nuorille oikeasti mahdollisuus esittää näkemyksensä (Tapaninen 2007, 173). Kuuleminen on epäonnistunut, kun kuultavina olleilla on kokemus, ettei heidän mielipiteillään ollut mitään vaikutusta asiaan, eli päätökset tehtiin samalla tavalla kuin ne olisi tehty ilman kuulemistakin. Vääränlaista kuulemista on myös nuorten mielipiteen pyytäminen jo tehtyyn päätökseen. Silloin kyse ei ole kuulemisesta vaan tiedottamisesta. Kuulemisessa on tärkeää puhua avoimesti, millaista roolia nuorille kuulemisessa tarjotaan: onko tarkoituksena vain kuulla mielipiteet ja antaa nuorille mahdollisuus tehdä esimerkiksi lausunto asiasta, vai ollaanko hanketta siirtämässä jollakin tavalla nuorten omalle vastuulle (Gretschel 2007, 244).

Hieman nuoremmatkin kirjoittivat mielipiteensä ilmaisemisesta. Kirjoittajien mielestä lasten tulisi saada päättää tietyistä omista asioistaan, kuten harrastuksistaan ja pukeutumisestaan. Vanhempien erotessa myös lapsen mielipidettä pitäisi kuunnella. Eräs

kirjoittaja oli sitä mieltä, että mikäli vanhemmat eivät ole kiinnostuneita lapsen mielipiteistä ja haluista, lapsi saattaa masentua. Toinen kirjoittaja taas oli huomannut, että lapsia tai nuoria haastatellaan harvoin uutisissa, siellä esiintyvät vain aikuiset.

”Lapsen mielipiteitä ei kunnioiteta. Lehdissä kyllä tauotta on lasten mielipiteitä, mutta uutisissa harvoin haastatellaan lapsia. Lapsille pitäisi olla oma televisiokanava, jossa olisi lapsia kiinnostavaa asiaa – ei pelkkiä lastenohjelmia.” (poika, 12v., 28.11.2009)

Monet mielipidekirjoittajat olivat sitä mieltä, että aikuisten tulisi tukea ja kannustaa nuoria enemmän ja suhtautua avoimemmin heidän ideoihinsa ja ajatuksiinsa. Sen lisäksi, että nuoret kritisoivat kirjoituksissaan aikuisten heihin kohdentamaa kohtelua, he toivoivat lisää luottamusta ja kannustusta heidän ja aikuisten väliseen suhteeseen.

6.3.2 Sivuttaminen politiikassa

Kuulematta jättämisen lisäksi aikuiset sivuttavat mielipidekirjoittajien mielestä nuoret politiikassa. Aihetta käsiteltiin noin kolmasosassa aikuisten kohtelua koskevista kirjoituksista. Aikuiset antavat ymmärtää, ettei politiikka ole nuorten asia ja tekevät toiminnallaan nuorten osallistumisen politiikkaan vaikeaksi. Eräs kirjoittaja kertoi koulussaan järjestetystä kaupunginvaltuutettujen ja oppilaiden yhteisestä paneelikeskustelusta. Kirjoittajan mukaan valtuutetut puhuivat aikuisten kielellä kuin toisilleen, oppilaat eivät ymmärtäneet puheesta mitään, vaikka tilaisuus oli suunnattu lapsille ja nuorille. Yksi valtuutettu tosin oli tehnyt kirjoittajaan vaikutuksen:

”Kyllä me ymmärrämme tavallista puhetta, ja vaikeat sivistyssanat on helppo korvata arkipäivän ilmaisuilla. Joukossa oli myös ainakin yksi puhuja, jonka ilmeistä, eleistä, äänenpainosta ja sanavalinnoista tuli tunne, että joku oikeasti välittää ja haluaa kehittää lasten ja nuorten ympäristöä ja arkea paremmaksi. Kiitos siitä!” (tyttö, 9.-luokkalainen, 16.4.2011)

Yllä olevan mielipidekirjoituksen kirjoittajan mukaan nuoret ymmärtävät milloin heitä ylenkatsotaan ja milloin taas otetaan vakavasti ja suhtaudutaan aidosti ja kunnioittavasti. Toinen mielipidekirjoittaja kirjoitti Timo Soinin toiminnasta, kun 15-vuotias tyttö oli kysynyt häneltä aborteista.

”Timo Soini perusteli mielestäni asiattomasti sitä, miksi ei vastannut 15-vuotiaan tytön esittämään kysymykseen abortista. Hänen mukaansa 15-vuotiaan kysymys pitäisi jättää politiikan teon ulkopuolelle. (...) Me nuoret olemme niitä, jotka äänestävät puolueita tulevaisuudessa. Miksi meidän

pitäisi äänestää jotain puoluetta, edes tulevaisuudessa, joka ei vastaa kysymyksiimme politiikasta?” (poika, peruskoululainen, 2.4.2011)

Demarinuorten puheenjohtajan (28.8.2010) mielestä usein käy ilmi, että poliitikot jotka sanovat toimivansa nuorten etujen mukaisesti, käyttävätkin tosiasiaa nuorten sinisilmäisyyttä hyväkseen. Tämän valossa hän ei ihmetellyt, miksei nuoria kiinnosta osallistua politiikkaan. Useamman kerran mainittu nuorten poliittisen osallistumisen este, tai keino sivuuttaa nuoret politiikassa, oli nuorten edustuksellisuuden heikko taso. Eduskunnassa on vähän nuoria ja kansanedustajien keski-ikä on pitkälti yli keski-ään. Eräs nuori pelkäsi tämän johtavan siihen, että nuoret ajattelevat politiikan olevan vain vanhojen ihmisten asia eikä nuorilla ole edes mahdollisuutta päästä vaikuttamaan. Nuoret ajattelevat, etteivät heitä koskevat asiat voi mennä politiikassa eteenpäin, koska eduskunnassa ei ole ketään niitä ajamassa.

”Niin kuin Mortti Saarniakin kirjoitti (HS Mielipide 10.2.), nuoret eivät ole aktiivisia äänestäjiä, ja vain harva on todella kiinnostunut politiikasta. Tämä johtuu siitä, että nuoret vieraantuvat politiikasta. Ensinnäkin kaikki kansanedustajat ovat vanhempia –heistä nuorin on jo 28-vuotias. Keski-ikä on runsaat 50 vuotta.” (tyttö, lukiolainen, 11.2.2011)

Nuoret perustelivat politiikasta vieraantumistaan ja sen kiinnostamattomuutta aikuisten käytöksellä, aikuiset eivät halua päästää nuoria politiikkaan. Lisäksi aikuiset ovat kansoittaneet politiikan niin vahvasti, etteivät nuoret edes halua sinne. Näissä kirjoituksissa politiikka vaikutti tarkoittavan hyvin perinteistä edustuksellista puoluepolitiikkaa, eli vanhaa politiikkaa. Kenties nuoret eivät miellä uuden politiikan mukaisia politiikan teon keinoja ja tapoja politiikaksi, eivätkä näin olleen tiedä mahdollisuuksiaan tehdä politiikkaa.

Pääkaupunkiseudulla asuvien nuorten poliittisia valintoja on tutkittu neljällä kyselytutkimuksella, jotka ajoittuvat vuosille 1988–2004. Tutkimuksessa selvitettiin muun muassa nuorten luottamusta poliittiseen järjestelmään sekä kunnallisen demokratian toimijoihin ja instituutioihin. Nuorten luottamus poliittiseen järjestelmään on kasvanut tutkimusajanjaksolla. Laman vaikutuksesta luottamus oli matalimmillaan vuoden 1995 kyselyssä, jolloin vain 48 prosenttia nuorista luotti poliittiseen järjestelmään. Vuonna 2004 luottavien osuus oli jo 89 prosenttia. Kunnallisen demokratian osalta luottamus oli vuonna 2004 vähäisempää kuin yleisesti poliittiseen järjestelmään. Kunnallisen demokratian poliittisiin puolueisiin luotti 41 prosenttia ja poliitikkoihin 32 prosenttia. Kaupungin-

/kunnanhallitukseen ja valtuustoon luotti 47 prosenttia ja kaupungin/kunnan virkamiehiin 43 prosenttia. (Martikainen & Fredriksson 2006, 34–43.)

Kaikkiaan nuorten luottamus paikalliseen politiikkaan on heikko. Näyttääkin, että nuoret aikuiset ovat pettyneitä paikalliseen politiikkaan, sen kykyyn hoitaa ja ratkaista nuorten elämään kuuluvia konkreettisia asioita ja ongelmia. Tässä tutkimuksessa ei käsitelty nuorten luottamusta politiikkaan, mutta nuorten kertomien esimerkkien valossa nuorten sivuuttamista politiikassa tapahtuu, mikä osaltaan murentaa luottamusta poliittista järjestelmää kohtaan.

Haikkolan (2005, 149–152) mukaan osa nuorista mieltää poliittisen osallistumisen kuuluvan täysi-ikäisyyteen, tai vieläkin myöhempään aikuisuuteen. Haikkolan tutkimuksessa nuoret puhuivat osallistumisesta ja vaikuttamisesta suhteessa aikuisuuteen. Alaikäisillä osallistumisesta kertominen liittyi puutteelliseen aikuisuuteen, heillä ei vielä ollut mahdollisuuksia osallistua. Tämä poliittisen osallistumisen ehto, aikuisuus, etäännytti nuoret politiikasta. Nuorten kommentoissa täysi-ikäisyyden raja muodostui suorastaan ”maagiseksi”, jonka jälkeen portit osallistumiseen ja täysivaltaiseen kansalaisuuteen aukenisivat. Täysi-ikäisyys ei kuitenkaan ollut nuorten itsensä asettama raja, vaan sen koettiin tulevan ulkopuolelta ja olevan yhteiskunnan asettama. Haikkolan aineistosta löytyikin kaksi osallistumiseen liittyvää nuoruus-aikuisuus vastinparia, jotka heijastelivat erilaisia kokemuksia osallistumisesta. Toinen liittyi vahvasti valtiotasoiseen poliittiseen toimintaan, jossa asetelma oli vastuuton nuoruus-vastuullinen aikuisuus. Toinen taas liittyi nuorten omiin osallistumiskokemuksiin, jossa vastakkain olivat vallan puutteen nuoruus ja auktoriteettiaseman takaava aikuisuus. Jälkimmäisessä nuoret kokivat, ettei heillä ole aidosti mahdollisuutta tulla kuulluiksi eikä heidän mielipiteillä ollut merkitystä. Heitä turhautti vallan puute. (Haikkola 2005, 149–152). Haikkolan tutkimus kertoo siitä, että nuoret eivät tiedä tarpeeksi osallistumismahdollisuuksistaan alaikäisinä ja että he jopa kokevat, ettei niitä ole lainkaan.

Toisaalta sekä Haikkolan tutkimuksessa että tässä tutkimuksessa korostuu aikuisten merkitys, sillä he ovat merkittävä rajoittava tekijä nuorten osallistumiselle. Nuorten asema sukupolvien välisissä suhteissa on monin tavoin nuorille epäedullinen, aikuiset saavat osallistua, nuoret eivät asemansa estäminä saa. Nuorisotutkimusverkoston tutkimuksen mukaan nuorista 9 prosenttia on täysin samaa mieltä ja 43 prosenttia jokseenkin samaa mieltä siitä, että vallasta kamppaillaan sukupolvien välillä. 44 prosenttia oli myös

vähintään jokseenkin samaa mieltä siitä, että valta on vanhojen ”patujen” käsissä. Nuoret pitävät poliittista valtaa hyvin sukupolvistuneena. Sukupolvien väliset erot ovat ajamassa Suomessa sukupuolien välisten erojen ohi. Poliitiikassa pinnalla ovat sukupolvistuneet kysymykset, kuten eläkepommi ja nuorten työttömyys ja työllistäminen. (Paakkunainen & Myllyniemi 2007, 31–33.)

6.3.3 Aliarvioiminen kuluttajana

Mielipidekirjoituksissaan nuoret kirjoittivat heidän sivuuttamisestaan muussakin yhteydessä kuin politiikassa. Vajaassa kymmenessä kirjoituksessa kerrottiin heidän aliarvioimisestaan kuluttajina. Nuoret kirjoittivat heihin suhtauduttavan kauppoissa epäluuloisesti, ikään kuin he olisivat varastamassa jotain. Nuoret eivät saa kirjoitusten mukaan palvelua, ja jos saavat, se on töykeää. Tämän koettiin olevan ikä syrjintää, nuoret eivät saaneet tasa-arvoista asiakaspalvelua. Nuoret muistuttivat olevansa yhtäläillä kuluttajia ja etenkin tulevaisuuden kuluttajia, ja muistavansa huonoa palvelua antavan liikkeen aikuisinakin. Huonoja kokemuksia oli muun muassa VR:n ja Helsingin kaupunginteatterin toiminnasta: nuoret eivät saaneet samalla tavalla korvauksia myöhästymisistä kuin aikuiset, heidän asiakaspalautteisiin ei vastattu eikä heitä kohdeltu asiallisesti maksavina teatteriasiakkaina.

”Asiakaspalvelussa voitaisiin panostaa ikäsyrjinnästä eroon pääsemiseen. Pidämme Suomea tasa-arvoisena valtiona, mutta tasa-arvo ei koske vain sukupuolten välisiä eroja tai ihonväriä. Ikäsyrjintää ei usein edes huomioda, koska siihen ollaan niin tottuneita. Eikö olisi aika ottaa myös nuoret huomioon kuluttajina?” (kaksi tyttöä, 12.6.2010)

”Käymme kerran vuodessa kulttuuriretkellä, ja se olisi hyvä tilaisuus opetella teatterissa käyntiä. Maksoimme lipuista – olisi mukavaa, jos meitä kohdeltaisiin samalla tavalla kuin aikuisia. Esitys oli hyvä, mutta kohtelusta jäi paha mieli.” (tyttö ja poika, 4.-luokkalaisia, 26.3.2011)

Tässä nuorten sivuuttamisessa kuluttajana yhdistyy kaksi tämän tutkimuksen osallistumisen esteistä. Nuoret eivät pääse osallistumaan yhteiskuntaan kuluttajina aikuisten kohtelun vuoksi. Nuorten mielestä kohtelu on seurausta heidän iästään. Ikäsyrjintä on voimakas ilmaisu, joka usein liitetään vanhoihin ihmisiin. Tässä nuoret kuitenkin liittävät sen itseensä, ja kokevat tulevansa kohdelluiksi epäreilusti ainoastaan ikänsä takia.

Kuluttaminen on uuden politiikan ajatusmallilla politiikkaa sekä keino osallistua ja vaikuttaa. Kuluttaminen on keino nuorille toimia arvojensa ja ideologiansa mukaisesti ja osallistua näin yhteiskuntaan. Kuluttamisella halutaan edistää erityisesti ekologisia ja eettisiä päämääriä, mutta kuluttamisen kautta nuoret osoittavat olevansa osa yhteiskuntaa siinä missä aikuisetkin. Eräs nuori kirjoittaa otsikolla ”Ryhdy kriittiseksi kuluttajaksi”:

”Etiketeissä tuputetaan sanomaa tuotteiden terveysvaikutuksista ja eettisyydestä, mutta näitä lappusia lukiessa tuntee tulevansa hulluksi. (...) Koska me nuoretkin olemme kuluttajia, täytyy meidänkin muistaa epäillä ja kritisoida ostopäätöksiä tehdessämme. Mainostajat haluavat myydä tuotettaan, mutta emme saa mennä lankaan.” (tyttö, 14v., 18.12.2010)

Nuoret tekevät myös ostopäätöksiä poliittisin perustein. Tutkimuksen mukaan poliittiset arvot ja asiat ovat vaikuttaneet nuorten ostopäätöksiin usein 35 prosentilla vastaajista. Tämän voi tulkita niin, että nuoret näkevät arjen ja arjen valinnat osaltaan myös poliittisina. (Paakkunainen & Myllyniemi 2007, 23–25.) Uuden politiikan mukaisesti politiikka ulottuu muuallekin kuin päätöksenteon virallisiin instituutioihin.

6.3.4 Yleistäminen

Muutamit nuoret kirjoittivat aikuisten kohtelun yhteydessä siitä, kuinka aikuiset näkevät heidät yhtenä joukkona eivätkä yksilöinä. Aikuiset liittävät heihin monia kielteisiä ennakkoluuloja ja stereotyyppioita. He kokivat, että aikuiset ajattelevat heistä usein kielteisesti: nuoret käyttäytyvät huonosti, meluavat, roskaavat, näpistelevät ja juovat alaikäisinä alkoholia. Kirjoituksista ilmeni myös se, että usein huonosti käyttäytyvät ovat aikuisia, mutta heidän käytöksestään ei keskustella samalla tavalla kuin nuorten huonosta käytöksestä. Nuorten mielestä yhden huonosti käyttäytyvän nuoren tekosista saavat kärsiä kaikki, kun aikuiset yleistävät yksilön teot kaikkiiin. Nuoret toivoivat muun muassa, että aikuiset ottaisivat selvää tosiasioista ennen kuin tekisivät yleistyksiä ja muistelisivat omaa nuoruuttaan ennen kuin kauhistelisivat nuoria ikäluokkana.

”Yleensä aikuinen on se, joka katselee ilkeästi, ohittelee jonossa, ei lausu kiitoksen sanaa avulialle nuorelle tai jättää asiakaspalvelun sikseen nuoren osalta. Miksi me nuoret saamme kuraa niskaamme? Miksi yhden nuoren virheistä syytetään meitä kaikkia? Miksi yksi juopotteleva ja varasteleva nuori on sama asia kuin oppilaskunnan hallituksen kymppin tyttö? Aikuiset, me olemme tulevaisuus ja teidän veronmaksajanne vuosien päästä. Kohdelkaa meitä siis kuin ihmisiä.” (tyttö, 16v., 25.6.2010)

Aikuisten epäluottamus nuoria kohtaan tuntui mielipidekirjoituksia kirjoittaneista nuorista epäreilulta ja epätasa-arvoiselta, epäluottamus kun tuntui perustuvan vain ennakkoluuloihin, yksittäistapauksiin ja olevan pelkästään nuorten iästä johtuvaa. Lukiolainen poika (30.1.2010) kertoi esimerkin luottamuspulasta. Hänen lukionsa oppilaskunta järjesti cocktailjuhlan kaikille lukiolaisille. Juhlatilasta oli tehty jo kirjallinen sopimus, jonka yhteydessä sovittiin, ettei tilaisuudessa tarjota alkoholia. Kolme päivää ennen tilaisuutta tilavuokraaja kuitenkin yksipuolisesti purki sopimuksen vedoten liian suuren alkoholinkäytön riskiin. Nuoret olivat nähneet tilaisuuden eteen paljon vaivaa, mutta työ tehtiin turhaksi viime hetkellä. Lähteenmaa ja Virokannas (2006, 105) kertovat puolestaan esimerkin, jossa kaikkien koululaisten tuli jättää reppunsa kaupan eteiseen, muutoin kauppaan ei ollut asiaa. Kauppias perusteli sääntöä myymälävarkauksilla. Tässäkin esimerkissä nuoret laitettiin yhteen nippuun ja kohdeltiin epäasiallisesti. Lähteenmaan ja Virokannaksen mukaan aikuisten epäluottamus nuoria kohtaan vaikuttaa kielteisesti nuorten itseymmärrykseen. Se vähentää myös nuorten luottamusta koko aikuisväestöä ja sen pyörittämiä yhteiskunnan toimintamekanismeja kohtaan. (Mts. 106.)

Mielipidekirjoituksissa harvoin keuhataan minkään asian hyvää tolaa, ennemminkin tapana on nostaa esiin epäkohtia. Tästäkin huolimatta nuorten kokemus siitä, etteivät aikuiset kuuntele heitä, arvosta heidän mielipidettään tai näe heitä yksilöinä, oli hätkähdyttävän voimakas. Kirjoituksia lukiessa syntyy väistämättä mielikuva aikuisista kaiken pahan alkuna ja juurena. Tämä kertoo miten keskeisessä asemassa aikuiset ovat nuorten elämässä, niin hyvässä kuin pahassakin. Kiilin (2006, 203–205) tutkimuksen mukaan aikuiset ovat ”ongelmaryhmä” lasten ja nuorten osallistumiselle. Hän nostaa yhdeksi syyksi sen, että sosiaalisten ja kulttuuristen voimavarojen, jotka ovat osallistumisen edellytyksiä, jakaminen sukupolvien kesken on hyvin vaativa tehtävä aikuisille. Aikuiset eivät ole tottuneet ottamaan lapsia ja nuoria mukaan osallistumaan, vaikuttamaan, suunnittelemaan tai päättämään. Tätä vasten nuorten osallistumista edistäisi, mikäli sitä kehitettäisiin yhteistyössä nuorten ja aikuisten välillä. Aikuisiltakin puuttuu tietoa siitä, miten he voisivat edesauttaa nuorten osallistumista.

6.4 Nuorten keskinäinen kiusaaminen

Viidenneksessä mielipidekirjoituksissa kirjoitettiin kiusaamisesta, syrjinnästä ja erilaisuuden hyväksymättömyydestä. Nuorten keskinäinen kiusaaminen paljastui yhdeksi

osallistumisen esteeksi. Kiusaaminen oli tutkimuksessani löydetyistä esteistä ainoa, jota en tutkimuksen tekijänä ymmärtänyt helposti osallistumisen kannalta ongelmalliseksi. Ikään liittyvät rajoitteet, tiedon puute ja nuorten kohtelu olivat aineiston läpikäymisen jälkeen ilmeisiä ja helposti hahmotettavissa. Kiusaaminen ja syrjintä olivat aineistossa läsnä, mutta niiden ymmärtäminen osallistumisen esteiksi vei enemmän aikaa. Vasta nuorten kirjoittamat konkreettiset esimerkit ja niiden yhdistäminen Pörhölän (2008) tutkimukseen saivat minut ymmärtämään millä tavoin kiusaaminen ja syrjintä voivat toimia osallistumisen esteenä.

Mielipidekirjoituksista oltiin todella huolissaan kiusaamisen seurauksista. Kiusatut jäävät yksin ja eristyksiin, heidän sosiaalinen elämänsä kärsii, itsetunto heikkenee ja luottamus muihin ihmisiin voi kadota pitkäksi aikaa. Erityisesti yksinäisyys ja itsetunnon murentuminen nousivat esiin kirjoituksista. Kiusaaminen on selvästi edelleen osa nuorten arkea, sen lopettamisen hyvistä yrityksistä huolimatta. Kiusaamista on pyritty vähentämään muun muassa kiusaamisen vastaisella KiVa Koulu -ohjelmalla, jota käyttää 90 prosenttia Suomen peruskouluista (KiVa Koulu)

”Kouluissa, myös meidän omassamme, on havaittavissa kiusaamista. Kouluissa on aina kiusattu ja tullaan kai aina kiusaamaan.” (nuori, 9.-luokkalainen, 9.1.2010)

Kiusaamisella nähtiin olevan seurauksia myös mielipiteisiin ja niiden ilmaisemiseen:

”Kiusaaminen voi ääripäässä johtaa hauraan ihmisen itsetuhon partaalle. Mutta joka tapauksessa se heikentää nuoren itsetuntoa, sosiaalista elämää ja kasvattaa kynnystä tutustua muihin ihmisiin, esiintyä muille ja ilmaista mielipiteensä.” (tyttö, 17.4.2010)

Nuoret mielsivät kiusaamisen eristävän kiusatun koulusta ja helposti myös muista yhteisöistä. Kiusaaminen vaikuttaa osallistumismahdollisuuksiin suoraan esimerkiksi silloin kun kiusattua ei päästetä mukaan toimintaan. Epäsuorasti se vaikuttaa silloin kun nuoren itsetunto on kiusaamisen takia heikko, eikä hän siksi kykene osallistumaan oma-aloitteisuutta ja sosiaalisuutta vaativaan toimintaan. Pörhölän (2008, 101) mukaan kiusatuilta nuorilta puuttuu usein kokonaan ystäväverkosto tai se on heikko. Tämän seurauksena nuorella ei ole vertaisryhmänsä tukea eri elämänvaiheissaan, joten ”uuteen opiskelu- tai työpaikkaan siirtyminen, harrastuksen aloittaminen ja erilaiset yhteiskunnallisen osallistumisen muodot vaativat häneltä huomattavasti enemmän

voimavaroja kuin nuorelta, jolla on tukevat ystäväverkotot.” Pörhölänkin ajatuksesta voi lukea kiusaamisen negatiiviset vaikutuksen nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Maahanmuuttajanuoret kirjoittivat ystävien saamisen vaikeudesta, mukaan pääsemisen hankaluuksista ja kiusaamisesta ja syrjinnästä, jotka johtuivat heidän etnisestä alkuperästään. Suomalaisnuoretkin olivat huolissaan maahanmuuttajien asemasta ja kohtelusta. Erityisesti suomalaiset nuoret kirjoittivat maahanmuuttajanuorten kohtelusta koulussa: kun maahanmuuttajanuoret jätetään yksin ja heitä kiusataan rasistisesti, nousee kynnyksellä tulla ylipäätään kouluun.

”Haluaisimme ystäviä kulttuurieroista välittämättä. Suomessa koulu on hyvä, mutta koulussa on vaikea saada ystäviä. Opettajat ja oppilaat puhuvat meille, mutta vain kouluasioista. Kun esimerkiksi menemme tunnille suomalaisten kanssa ja tervehdimme ystävällisesti, kukaan ei vastaa meille. Jotkut katsovat pulpettiin. Ovatko he ujoja?” (viisi nuorta, 12.2.2010)

Yhdessäkään kirjoituksessa ei esiintynyt kritiikkiä maahanmuuttoa kohtaan. Tämä kertonee enemmän mielipidepalstoille kirjoittavien nuorien joukon erityisyydestä kuin nuorten valtaväestöä suuremmasta suvaitsevaisuudesta. Kirjoittajista suurin osa asuu pääkaupunkiseudulla, jossa asuu muuta Suomea enemmän maahanmuuttajia. Kirjoittajien taustatekijöiden lisäksi he oppivat suvaitsevaisiksi ollessaan päivittäin tekemisissä maahanmuuttajien kanssa vähintäänkin koulussa. Erään kirjoittajan mukaan maahanmuuttajissa olisi jopa ratkaisu suomalaisten suvaitsemattomuuteen:

Perinteiset ”kaikki erilaisia, kaikki samanarvoisia” – kampanjat eivät vain enää toimi. Pitäisi tehdä jotain käytännössä. Mielestäni ratkaisu on maahanmuuttajissa. Jos heitä olisi Suomessa enemmän, kansasta tulisi suvaitsevaisempi, ja opittaisiin ihan oikeasti arvostamaan erilaisuutta ainakin ihonvärissä. Sitten olisi kiusaamisen syitä jäljellä yksi vähempi.” (tyttö, 8.-luokkalainen, 4.12.2010)

Maahanmuuttajien lisäksi kaikenlaisen erilaisuuden ja tavallisuudesta poikkeamisen nähtiin laukaisevan kiusaamista. Kiusaamisen aiheeksi kelpasivat muun muassa ruotsinkielisyys, partion harrastaminen, ulkonäkö, hyvä koulumenestys ja köyhyys. Kirjoituksissa tätä erilaisuuden sietämättömyyttä pidettiin erittäin kielteisenä ilmiönä, nuoret puhuivat kirjoituksissa hyvin myönteisesti erilaisuudesta ja sen hyödyistä.

”Olemme niin erilaisia, että se joskus rajoittaa toisten ymmärtämistä. Siltikään en osaisi kuvitella maailmaa, jossa kaikki olisivat samanlaisia. Miltä maailma näyttäisi silloin, jos emme saisi kuulla erilaisia näkökulmia

asioista? Olemme riippuvaisia siitä, että kuulemme muidenkin mielipiteitä ja kokemuksia, sillä opimme niistä.” (tyttö, 19.6.2010)

Mielipidekirjoituksissa tuomittiin kiusaaminen, syrjintä ja rasismi tiukalla kädellä, mutta samalla kerrottiin sitä esiintyvän nuorten kesken runsaasti. Ilmeisesti mielipidekirjoittajiksi valikoituu sellaisia nuoria, jotka eivät itse ole kiusaajia ja joiden arvomaailma on suvaitsevainen. Kuten maahanmuuttomyönteisyydenkin kohdalla, on tässäkin näkyvissä mielipidekirjoittajien valikoituminen. Tulokset, joissa kiusaaminen tuomitaan ja maahanmuuttoa ei kritisoida, ovat rohkaisevia ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Kiusattu ja syrjitty nuori syrjäytyy herkästi yhteiskunnasta. Yhteiskunnasta syrjäytynyt nuori on pudonnut pois yhteiskunnan normaalitoiminnoista, kuten koulutuksesta, työelämästä, hyvinvointipalveluista, demokraattisesta päätöksenteosta tai sosiaalisista suhteista. (Kiilakoski 2007, 12.) Kiusaaminen ja syrjintä ovat siten esteitä osallistumiselle, mutta toisaalta voidaan ajatella, että osallistuminen on syrjäytymisen ehkäisyä ja ehkäpä jopa sen vastakohta. Näkökulma ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton. Suomessa arvioidaan syrjäytyneiden nuorten määräksi noin 10–15 prosenttia kaikista nuorista, mikä ei kuitenkaan tee kaikista jäljelle jäävistä nuorista automaattisesti osallisia. Yhteiskuntaan osallistumisen voidaan katsoa syrjäytymistä ehkäisevänä ilmiönä, sekä merkkinä siitä, ettei nuori ole syrjäytynyt, mutta yksioikoinen ei suhde syrjäytymisen ja osallistumisen välillä ole. (Mt.)

Kiusaamisesta kertovien kirjoitusten yhteydessä ilmeni kiusattujen, hiljaisten tai muuten vain hieman taka-alalla olevien nuorten vaikeus päästä esille ja vaikuttamaan. Kirjoituksista paljastui osallistumisen ja vaikuttamisen olevan usein vain muutamien aktiivisimpien ja sosiaalisimpien nuorten oikeuksia. Pieni joukko nuorista vaikuttaa kirjoitusten perusteella olevansa hyvinkin aktiivisia yhteiskunnallisia osallistujia, kun taas suurin osa ei osallistu juuri mitenkään. Nuorten keskuudessa on niin sanottuja ”oikeita” ja ”väärä” mielipiteitä ja väärät mielipiteet antavat aihetta kiusata nuorta. Eräs nuori kertoi jopa uskalluksen puutteesta olla eri mieltä nuorten keskinäisten valtasuhteiden vuoksi:

”Nuorten keskuudessa on usein niin sanottuja johtajahahmoja, ja jos mielipide eroaa hänen mielipiteestään, ei ole suotavaa tuoda sitä esille. Tämän takia osa nuorista ei uskalla kertoa mielipidettään.” (tyttö, opiskelija, 15.1.2011)

Nuorten mielestä ihmisiä arvioidaan liikaa ulkonäön, eikä sisäisten ominaisuuksien perusteella. Hyväntekijä on yhtä kuin suosittu nuori, ja nämä suositut saavat äänensä ja mielipiteensä kuuluviin muita paremmin.

”Kouluissa ja työpaikoilla arvostellaan ja arvioidaan jatkuvasti ihmisiä ulkonäön perusteella. Alkaa tuntua siltä, että ihmisen luonteella tai mielipiteillä ei enää ole juurikaan merkitystä. Kauniit ihmiset saavat parhaiten ystäviä, työpaikkoja ja muita etuja – mutta se, mikä on kaunista, on suhteellista. Mielestäni ihminen on kaunein ollessaan onnellinen ja oma itsensä.” (tyttö, 8.-luokkalainen, 15.5.2010)

Euroopan nuorten parlamentin (EYP) Itä-Suomen varapuheenjohtajakin tunnistaa tämän ilmiön:

”Poliittinen vaikuttaminen näyttää olevan vain parin nuoren pyörittämä juttu. Näin se ei kuitenkaan ole.” (puheenjohtaja, 17.v, 26.9.2011)

Hän kuitenkin arvioi, ettei asian tarvitsisi olla näin, vaan nuorille on tarjolla paljon eri keinoja vaikuttaa. Puheenjohtajan mielestä syy nuorten kiinnostamattomuuteen osallistua ja vaikuttaa, on nuorten itsensä asenteissa. Joka tapauksessa muutaman aktiivisen (tai suosittun) nuoren ilmiö vaikuttaa olevan jonkinlaisena esteenä muiden nuorten osallistumiselle.

7. SUKUPOLVIEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS JA OSALLISTUMINEN

Lähes kaikkiin löytämiini osallistumisen esteisiin: nuorten ikään, tiedon ja taidon puutteeseen ja kohteluun, liittyivät tiivisti nuorten ja aikuisten väliset suhteet. Tulkitsin aikuiset ikään kuin yhdeksi osallistumisen esteeksi. Seuraavassa tarkastelen aineistoani ja edellisessä luvussa esiteltyjä tuloksia sukupolvisuhteiden ja niihin kiinteästi liittyvän toimijuuden käsitteen kautta. Tarkastelen sukupolvisuhteita nuorten näkökulmasta, vaikka nuorten ja aikuisten väliset suhteet ovat aina vastavuoroisia. Keskityn nuorten toimijuuteen, vaikka myös aikuiset ovat toimijoita suhteessa nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Marjatta Bardyn (2009, 18) mukaan suhteet itseen ja muihin rakentuvat ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, johon vaikuttavat sukupolvien väliset suhteet ja vertaissuhteet. Näkökulmani on tietoinen valinta ottaa tarkasteluun vain toinen suunta kaksisuuntaisesta suhteesta. Käsitteelen nuorten toimijuutta ja sukupolvisuhteita erillisessä luvussa, sillä aihe osoittautui merkittäväksi vasta edellistä tuloslukua kirjoittaessani. Analyysini eteni prosessinomaisesti: analysoidessani aineistoa yhteiskunnallisen osallistumisen esteiden näkökulmasta, löytyi aineistosta merkittävä osallistumiseen liittyvä näkökulma eli nuorten ja aikuisten väliset suhteet, jolla haluan syventää aiempia tuloksia.

7.1 Sukupolvisuhteet ja nuorten toimijuus

Lähestyn aineistoani tässä luvussa sukupolvisuhteiden näkökulmasta. Sukupolvisuhteiden kautta näkökulma tarkentuu myös nuorten toimijuuteen. Sukupolvisuhteet ja toimijuus liittyvät tiivisti yhteen nuorten osallistumisessa. Nuorten toimijuus määrittyy suhteessa muihin toimijoihin, joista yhtenä tärkeimpänä ovat aikuiset. Nuori voi toimia aktiivisemmin yhteisössään, mikäli vanhempi esimerkiksi tukee häntä rohkaisemalla ja neuvoja antamalla. Toimijuus ei kuitenkaan ole pelkästään aktiivista toimintaa, vaikka se näkökulma tutkimuksessani korostuukin. Nuori voi olla toimija myös tekemättä mitään. Olennaista on myös se, kuka toimijuuden ja toiminnan määrittelee. Tukeudun sukupolvisuhteiden ja toimijuuden tarkastelussa lapsuustutkijoihin, sillä he ovat tutkineet aihetta runsaasti. Käytän heidän ajatuksiaan, mutta oma näkökulmani on nuorissa.

Puhuttaessa sukupolvesta viitataan useimmiten Karl Mannheimin käsitykseen. Mannheimin sanotaan tuoneen sukupolven sosiologiaan teoksessaan *Problem of Generations* (Mannheim 1952 [1928]). Mannheimin mukaan sukupolvi syntyy, kun tietyn ikäryhmän jäsenet elävät nuoruusvuosiensa aikana samoja historiallisia ja sosiaalisia tapahtumia ja kokevat ne merkityksellisiksi. Tämän jaetun kokemuksen kautta heille syntyy yhteinen ymmärrys ja identiteetti. Heitä yhdistää samankaltainen melko pysyvä maailmankatsomus, josta heidät on helppo tunnistaa oman sukupolvensa edustajiksi. (Mannheim 1952 Alasen 2001, 15 mukaan.) Sukupolvisuhteessa on aina kaksi osapuolta, kaksi sukupolvea. Ennen sukupolven nähtiin kietoutuvan enemmän perhe- ja sukuyhteyksien ympärille. Nykyään, kun asema ja status eivät periydy automaattisesti vanhemmilta lapsille, lapset joutuvat etsimään identiteettinsä rakennuspalloiksi muita aineksia. Sukupolvi tarkoittaa ennemminkin samanikäisyyttä ja perinteiden sijaan sukupolvea yhdistävät modernimmat ilmiöt, kuten median käyttö ja kulutuskulttuuri, joista rakentuu eräänlainen yhteinen, eteenpäin katsova identiteetti. (Purhonen 2007, 37–38.)

Lapsuustutkija ja sosiologi Berry Mayall (2001, 2–3) esittelee kolme toisiinsa liittyvää tapaa ymmärtää lapsen ja aikuisen välisiä suhteita. Ensimmäiseksi yksittäiset lapset ja aikuiset yhdistyvät toisiinsa iän tekemän jaon, epätasaisesti jakautuvan vallan ja perheissä kotitalouksien tapojen ja tarpeiden kautta. Mielenkiintoiseksi nämä jaot tekee se, miten lapset ja aikuiset ymmärtävät ne. Lapset saattavat olla hyvin eri mieltä aikuisten kanssa siitä, ovatko he esimerkiksi ikänsä puolesta lapsia. Aikuiset taas saattavat pitää perheiden tapoja ja tarpeita tyystin erilaisina, kuin mitä lapset valitsisivat. Toiseksi aikuisten ja lasten väliset suhteet rakentuvat kahden sosiaalisen ryhmän, aikuisten ja lasten ryhmän välille. Tässä kiinnostaviksi nousevat käsitteet aikuisuus ja lapsuus, miten ne ymmärretään, kuinka ne erotetaan toisistaan ja kuinka ne määrittävät toisiaan. Lapsuutta ei ole ilman aikuisuutta, eikä aikuisuutta ilman lapsuutta. Näille kahdelle ryhmälle asetetaan erilaisia vaatimuksia ja odotuksia, mutta niiden vaikutusmahdollisuudet ovat myös erilaisia. Kolmanneksi aikuisten ja lasten välistä suhdetta voidaan ymmärtää sukupolvien käsitteen avulla. Aikuiset kuuluvat eri sukupolveen kuin lapset. Aikuiset ovat syntyneet 20–40 vuotta aikaisemmin kuin lapset, ja näin saaneet erilaisia kokemuksia, olettamuksia ja erilaista tietoa kuin seuraavan sukupolven lapset. Tämän hetken lapset käyvät esimerkiksi hyvin erilaista koulua kuin heidän vanhempansa. Sukupolvien väliset suhteet esiintyvät usealla eri tasolla, niin rakenteellisella kuin yksilölliselläkin.

Toimijuus liittyy läheisesti sukupolvisuhteisiin. Lasten ja nuorten toimintamahdollisuudet ovat usein kiinteästi yhteydessä lasten ja aikuisten välisiin sosiaalisiin suhteisiin. (Kiili 2006, 26.) Anja-Riitta Lehtisen (2000, 19) mukaan tarkastelun keskiössä ovat lasten ja aikuisten väliset sekä lasten keskinäiset suhteet silloin kun lapsia tai nuoria käsitellään toimijoina. Lasten ja nuorten toimijuus tarkoittaa sitä, että lapsessa tai nuoressa korostuvat aktiiviset, osaavat, luovat, sosiaaliset ja tuottavat puolet. Lapsuus mielletään aktiiviseksi elämänvaiheeksi. Se ei ole pelkästään tulevaisuuden odottamista aikuisten varjossa. Lehtinen on määritellyt lasten toimijuutta kolmen käsitteen kautta, joita ovat neuvottelu, valta ja toimintaresurssit. Neuvottelemalla ja valtaa käyttämällä lapset hakevat itselleen asemaa, jossa voivat toimia haluamallaan tavalla. Toimijoina lapsilla on käytössä myös erilaisia toimintaresursseja, joita on lapsessa itsessään esimerkiksi sosiaalisten taitojen muodossa, lasta ympäröivässä kulttuurissa sekä sosiaalisissa suhteissa. Nämä kolme tekijää määrittelevät millaiseksi lapsen toimijuus muodostuu. (Lehtinen 2000, 36–45; 190–191.)

Niin Mayallin käsitys sukupolvisuhteista kuin Lehtisen näkemys toimijuudesta on moniulotteinen ja muuttuva. Mayallin esittelemät kolme tapaa hahmottaa aikuisten ja nuorten välisiä suhteita ovat toisiinsa liittyviä sekä riippuvaisia siitä, kuka määrittelee esimerkiksi perhe-elämän, aikuisuuden ja sukupolven. Sukupolvisuhteet ovat tilannesidonnaisia. Lehtisen käsityksessä toimijuudesta korostuvat toimijan aktiiviset puolet. Toimijuus on muutakin kuin aktiivista toimintaa, mutta Lehtisen käsitys sopii tutkimukseeni hyvin – määrittelemäni yhteiskunnallinen osallistuminen vaati jonkinasteista toimintaa. Lehtisenkin näkemys on tilannesidonnainen. Toimijuus määrittyy sosiaalisten taitojen, kulttuurin ja sosiaalisten suhteiden kautta, jotka ovat riippuvaisia niin ajasta, paikasta kuin yksilöstäkin. Sukupolvisuhteet ja toimijuus ovat moniulotteisia käsitteitä, joiden yksiselitteinen ymmärtäminen on vaikeaa.

Sekä Kirsi Lallukka (1993) että Bren Neale ja Carol Smart (1998) määrittelevät lapsuutta suhteessa aikuisuuteen. Lallukka tekee sen vertailemalla lapsia ja aikuisia sukupolvisopimus-käsitteen avulla. Sukupolvisopimukset tarkoittavat niitä tekijöitä, joilla tehdään näkyväksi lapsi- ja aikuissukupolvien eroja. Neale ja Smart taas vertailevat kahta käsitystä lapsuudesta, joista toisessa lapsi nähdään toimijana ja toisessa aikuisista riippuvaisena.

Sukupolvisopimukset ilmenevät Lallukan (1993, 11) mukaan kolmella eri tasolla: symbolisella, rakenteellisella ja yksilöllisellä. Symbolisen tason sopimuksilla tarkoitetaan

mielikuvia, merkityksiä, arvoja ja asenteita lapsuudesta ja aikuisuudesta. Niiden avulla hahmotetaan lapsuuden ja aikuisuuden ominaispiirteitä, kuten lapsuuteen liitettävää mielikuvituksen vilkkautta ja aikuisuuteen kuuluvaa kypsää ajattelua. Rakenteellinen taso muodostuu taas instituutioista, työnjaosta, taloudellisten resurssien jakautumisesta ja lainsäädännöstä, jotka erottavat aikuisuuden ja lapsuuden konkreettisemmin toisistaan. Yksilöllisellä sopimustasolla muodostetaan omat yksilölliset identiteetit lapsuudelle ja aikuisuudelle, jokainen omanlaisensa. Yksilölliset identiteetit voivat poiketa symboliseen ja rakenteelliseen sopimukseen liittyvistä identiteeteistä, jotka liitetään kaikkiin aikuisiin tai lapsiin. Yksilönä lapsi voi esimerkiksi omata paljon valtaa perheessään, vaikka symbolisesti vallan ei ajatella kuuluvan lapsille.

Näiden kolmen sopimustason avulla voidaan ymmärtää, miten lapset ja aikuiset käyttäytyvät toisiaan kohtaan. Sukupolvijärjestelmä muun muassa velvoittaa molempia osapuolia: aikuisia huolehtimaan lapsista taloudellisesti ja lapsia noudattamaan sääntöjä ja tottelemaan aikuisia. Aikuiset kuitenkin laativat sopimukset useimmiten keskenänsä, joten sopimuksen osapuolet, lapset ja aikuiset, eivät ole tasa-arvoisia. Kärjistäen voi sanoa, että useimmiten sukupolvisopimusten esiintuomat sukupolvien väliset erot ovat epäedullisia lapsille. Tämä pitää paikkansa erityisesti lasten osallistumisen kohdalla. Aikuiset pitävät lapsia ymmärtämättöminä ja kypsymättöminä, minkä johdosta he tietävät kaiken, myös lapsiin liittyvät asiat, paremmin. Lapsi nähdään riippuvaisena aikuisista, kehitysvaiheessa olevana, jolta voidaan keskeneräisyyteen vetoamalla viedä esimerkiksi mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. (Mts. 11–16.)

Bren Neale ja Carol Smart (1998, 1–2) esittelevät kaksi näkemystä lapsuudesta, joista ensimmäisessä lapsi nähdään toimijana, joka voi vaikuttaa omaan elämäänsä ja toisessa riippuvaisena, joka tarvitsee suojelua harmeilta. Lapsi toimijana on muun muassa oma persoonansa, subjekti, osaava ja tietävä ja omaa kokemusta sekä moraalista ymmärrystä. Hän on kansalainen, jolla on monia omia oikeuksia ja toiveita. Riippuvainen lapsi on toimijan vastakohta. Toimija ja riippuvainen eivät kuitenkaan ole toisensa poissulkevia kategorioita, vaan ne vaihtelevat, ovat tilanneriippuvaisia ja voivat esiintyä myös samaan aikaan. Lapsetkin näkevät itsensä näiden molempien kategorioiden edustajina, ja toisaalta lasten toimijuutta on heidän tasapainottelunsa näiden erilaisten kategorioiden välillä päivittäin paikkojen ja tilanteiden vaihtuessa. Nealen ja Smartin mukaan se millaisena lapset nähdään vaikuttaa siihen millaisia näkemyksiä lasten elämästä tuotetaan. Tämä taas vaikuttaa siihen minkälaisia toimenpiteitä tai interventioita lapsiin kohdistetaan. (Neale &

Smart 1998, 15–16.) Näin se millaisina (toimijoina) nuoret nähdään, vaikuttaa edelleen siihen, millaisia osallistumismahdollisuuksia heille annetaan.

Sekä Lallukan että Nealen ja Smartin näkökulmissa haetaan eroja. Lallukka tekee niitä sukupolvien välille ja Neale ja Smart kahden lapsuus-käsityksen välille. Nealen ja Smartin käsitys kuitenkin haastaa Lallukan esittelemän näkemyksen siitä, että lapset ja nuoret olisivat aina vain aikuisista riippuvaisia ja sukupolvisuhteissa huonommassa asemassa. Heillä lapsi tai nuori voi olla myös aktiivinen toimija, yhteiskunnan kansalainen siinä missä aikuisetkin. Nealen ja Smartin näkökulma on monipuolisempi ja toimija-keskeisempi, jonka takia kiinnityn enemmän siihen.

Lasten ja nuorten kategorisoimista yhdeksi ryhmäksi on myös kritisoitu. Lasten korostaminen aikuisista erilaisiksi saattaa kääntyä tarkoitustaan vastaan, ja lapset eristyvät omaksi erityiseksi ryhmäkseen, joka on aikuisten kanssa vastakkainen ja jota aikuisten on vaikea tavoittaa. Lapsia ja nuoria ei pitäisi ymmärtää yhtenä samanlaisena toimijaryhmänä, jolloin heidän yksilölliset eronsa jäävät huomaamatta. Lasten ja nuorten toimijuutta käsitellään usein edelleen sellaisin määrein, jotka on alun perin tarkoitettu aikuisten toimijuuden ja osallistumisen käsittelyyn. Tällöin lapsia ja nuoria saatetaan arvioida piirtein, jotka korostavat aikuismaisia ominaisuuksia. Käytössä olevat termit ovat aina aikuisten määrittelemiä, mikä asettaa lapset ja nuoret jo lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan. (Kiili 2006, 24–25.) Aikuisten määrittelemiä ja aikuisten käyttöön tarkoitettuja käsitteitä käytettäessä on vaarana, että lapsia ja nuoria arvioidaan kohtuuttomien määrien eikä lasten ja nuorten oma näkökulman pääse esiin.

7.2 Nuoret toimijoina mielipidekirjoituksissa

Nuorten ja aikuisten väliset suhteet liittyivät lähes kaikkiin aiemmin esiteltyihin yhteiskunnallisen osallistumisen esteisiin. Aikuiset olivat mielipidekirjoituksissa niitä, jotka määrittelevät ikärajoja nuorille ja epäävät nuorilta esimerkiksi työn saannin iän perusteella. Nuorten mielestä aikuisten pitäisi antaa heille enemmän tietoa ja taitoa voidakseen osallistua yhteiskuntaan nykyistä paremmin. Aikuiset kohtelevat nuoria epäreilusti. Mielipidekirjoituksissa heidän koettiin yleistävän, aliarvioivan ja osoittavan epäluottamusta nuoriin. Nuorten ja aikuisten välisiin suhteisiin liittyy myös kiinteästi kysymys nuorten toimijuudesta.

7.2.1 Vaatimus aktiivisesta toimijuudesta

Mielipidekirjoitusten perusteella on selvää, että nuoret vaativat aktiivisempaa toimijan roolia itselleen. He olivat tyytymättömiä moniin heitä koskeviin rajoituksiin ja heidän osallistumisensa mahdollisuuksiin. Nuoret esittivät mielipidekirjoituksissaan vaatimuksia siitä miten heitä tulee kuunnella enemmän ja etenkin omissa asioissaan. Heidän mielipiteensä tulee ottaa huomioon ja arvostaa sitä. Heitä ei saa jättää ulkopuolelle ikänsä takia ja heitä pitää kohdella asiallisesti, samanlaisina yhteiskuntansa jäseninä kuin aikuisiakin.

”Nuorten tulisi saada tietyissä asioissa samat oikeudet kuin aikuisille. Monet aikuiset ajattelevat, että nuoret ovat kokemattomia ja huonosti käyttäytyviä hunsvotteja, mutta todellisuudessa vika onkin useimmiten aikuisissa.” (tyttö, 9.-luokkalainen, 21.11.2009)

Nuoret esittivät mielipidekirjoituksissaan paljon toimijuuteensa ja aikuisiin liittyviä epäkohtia, mutta olivat toisaalta myös hyvin taitavia esittämään parannusehdotuksia.

”On monia, joilla asiat ovat paljon huonommin. Siksi olenkin miettinyt humalahakuisten vanhempien lasten oloon parannusehdotuksia, sillä monista nuorista ja lapsista näkyy päälle se, ettei kaikki ole kunnossa ja että heillä on paha olo. Erityistä koulutusta auttamisesta pitäisi antaa tukioppilaille ja opettajille, koska he tarkkailevat joka päivä nuoria ja lapsia - ja toivottavasti myös huomaavat asioita hyvin. (nimimerkki, 20.2.2010)

Nuoret ottivat aktiivisesti vastuuta tilanteen parantamisesta ja pyrkivät mielipidekirjoituksillaan toimimaan liikkeelle panevina voimina. He eivät useinkaan tyytyneet vain tuomaan epäkohtaa esille vaan kertoivat oman näkemyksensä siitä miten asiat pitäisi hoitaa. Epäkohdista huolimatta nuoret eivät ”alistuneet kohtaloonsa”, vaan ryhtyivät itse toimijoiksi asiassa. Toisaalta he ymmärsivät toimijuutensa rajoitteet ja tukeutuivat myös vanhempiinsa.

Tutkiessaan lontoolaisia lapsia ja nuoria Mayall (2002, 135–137) huomasi, että nuorilla on hyvin yhtenäinen käsitys siitä, mitä lapsuus (sisältäen tässä myös nuoruuden) tarkoittaa. Yleisesti ottaen nuoret pitivät nuoruutta positiivisena ajanjaksona. Sitä pidettiin vielä melko huolettomana aikana, mutta kuitenkin aikana, jolloin opitaan paljon tulevaisuuden kannalta tärkeitä asioita. Nuoret olivat hyvin yksimielisiä siitä, mitkä ovat lapsuuden huonoja puolia, jotka nousivat heidän alemmasta asemastaan lapsen ja aikuisen välisessä suhteessa. Nuorten mielestä heidän roolinsa päätöksenteossa oli vähäinen. Nuoret

hyväksyivät aikuisten tottelemisen osana lapsuuttaan, mutta mikäli heidän oikeuttaan osallistua ei arvostettu, koettiin se hyvin ärsyttävänä ja kohtuuttomana. Tämä sivuuttaminen nähtiin suurimpana ongelmana. Mayallin mielestä nuoret ovat hyvin taitavia ottamaan ikäkaudestaan irti kaikki sen hyvät puolet ja selviytymään kuitenkin myös sen huonoista puolista. Nuoret oppivat kohtaamaan lapsuuden tuomia rajoituksia ja muokkaamaan olojaan niin paljon kuin heillä on siihen mahdollisuuksia. (Mts. 135–137.) Nuoret tietyllä tasolla hyväksyvät lapsuuden huonot puolet ja osaavat itse muokata niitä paremmiksi käytettävissään olevilla keinoilla. Tätä nuoret tekivät mielipidekirjoituksissa. He olivat tyytymättömiä asemaansa aikuisten kontrollin alla, mutta esittivät, miten tilanne korjaantuisi.

Nuoret tunsivat arvonsa tulevaisuuden aikuisina. Muutamat vetosivat mielipidekirjoituksissaan siihen, että heitä tulisi kohdella hyvin sillä he ovat tulevaisuudessa päättäjiä, kuluttajia ja työntekijöitä.

”Silti fakta on, että ikäluokkani nuoret vastaavat tulevaisuudesta. Me olemme seuraavien vuosien opettajia, presidenttejä, vanhempia ja lakimiehiä.” (tyttö, 8.-luokkalainen, 2.4.2011)

”Eikö nykylasten ja nuorten oppimiseen ja opetuksen laatuun olisi hyvä sijoittaa? Hehän ovat sentään kuntamme tulevaisuuden toivoja.” (tyttö, 15 v., 30.4.2011)

Nuoret perustelivat tulevaisuudella oikeuttaan osallistua, tulla otetuksi vakavasti ja saada hyvää palvelua. Moilasen (2006, 150–152) mukaan suhtautuminen lapsiin on muuttumassa yhteiskunnassamme. Siinä missä lapsi oli ennen vain syrjässä odottamassa vuoroaan tulevaisuuden sukupolvena, on lapsi nyt enemmän keskiössä ja ymmärretään lapselle muodostuvan aktiivisia sukupolvisuhteita heti syntymästä alkaen. On toivottavaa, että lapsi nähtäisiin entistä paremmin tasavertaisena osapuolena vuorovaikutteisissa sukupolvisuhteissa. Moilasen mielestä lasten ja nuorten oikeutta osallistua ei enää tarvitse ymmärtää ja perustella vain tulevaisuuden kautta vaan mahdollistaa se ”nyt ja tässä”, koska nuorilla on siihen oikeus itsenään, eikä pelkästään tulevaisuuden aikuisina.

Tulevaisuuteen perustuvaa näkökulmaa käytetään myös sosiaalisen investoinnin politiikassa. Näkökulma on kuitenkin erilainen kuin Moilasen lasten ja nuorten tämän hetkistä toimijuutta korostava näkökulma. Sosiaalisen investoinnin politiikassa lapset ja nuoret nähdään nimenomaan tulevaisuuden kansalaisina. Gøsta Esping-Andersenin (2002, 28) mukaan heikentyvään huoltosuhteeseen ja yhteiskunnan polarisoitumiseen voidaan

vastata investoimalla lapsiin ja nuoriin. Hän perustelee investoimista lasten ja nuorten roolilla tulevaisuuden tuottavina aikuisina. Panostamalla heihin voidaan vaikuttaa tulevaisuuteen. Mieli-pidekirjoituksissa nuoretkin käyttivät tulevaisuuteen panostamista perusteluna, mikä kertonee ainakin siitä, että he tuntevat tämän perustelun ja osaavat käyttää sitä omiin tarkoituksiinsa.

Nuorten toimijuus tuli vahvasti esille ympäristönsuojelun kohdalla. Aineistossa oli lähes kaksikymmentä kirjoitusta ekologisuudesta, ilmastonmuutoksen torjumisesta, kestävästä kuluttamisesta ja päästöjen vähentämisestä. Lähes kaikissa näissä näkökulma oli yksilön vastuuta korostava ja vieläpä niin, että vastuu on nuorilla, koska he ovat tulevaisuuden sukupolvi. Mieli-pidekirjoituksissa koettiin, että ilmastonmuutos koskettaa erityisesti tulevaisuudessa eläviä, eli heitä ja heidän lapsiaan. Unicefin Lasten ilmastokokouksen suomalainen osaanottaja kirjoitti näin:

”Lähden Kööpenhaminaan Lasten ilmastofoorumiin toivoen saavani lisää tietoa ilmastonmuutosta koskevista asioista. Toivon, että me nuoret pääsemme jollain tapaa vaikuttamaan ja kertomaan omaa kantaamme asioihin. Ilmastonmuutos koskee ennen kaikkea nykyisiä sekä tulevaisuuden lapsia ja nuoria. (...) Pieniä tekoja ja jokaisen panostusta tarvitaan, jotta saavutetaan yhteinen tavoite. Tulevaisuus on kiinni meistä.” (tyttö, 15v., 28.11.2009)

Osa nuorista vieritti syytä aiemmille sukupolville, mutta koki silti, että heidän sukupolvensa on vähintäänkin nykypäivän aikuisten rinnalla korjattava virheet.

”Onko oikein, että tulevat sukupolvet kärsivät aiempien virheistä? Onko niin, että tulevaisuudessa ainoa asia, jota aiemmista sukupolvista ajatellaan, on pettymys siitä, miten meidän tulevaisuutemme puolesta ei taisteltu silloin, kun se oli ollut vielä mahdollista. (...) Aikuiset voisivat asettua lasten asemaan ja miettiä, miltä itsestä tuntuisi, jos tietäisi, mitä on tulossa, mutta kukaan ei kuulisi avunhuutoa. Tiedämme, että jotain olisi vielä tehtävissä, mutta asian eteen ei tehdä tarpeeksi.” (tyttö, 15v., 11.9.2010)

”Jos haluamme tuleville lapsillemme hyvän ja terveellisen paikan asua, meidän pitää tehdä asialle itse jotain. Pienet asiat vaikuttavat yllättävän paljon. Kun teemme yhdessä, ei se ole liian suuri vaiva.” (tyttö, 15v., 19.3.2011)

Nuorten mieli-pidekirjoitusten aiheista ympäristönsuojelu oli ainoa aihepiiri, jossa nuorten oma toimijuus nousi voimakkaasti esiin. Aihe oli melko suosittu. Se on selvästi asia, jota nuoret miettivät ja joka on heille tuttu. Mieli-pidekirjoituksissaan nuoret esittivät runsaasti

käytännön vinkkejä ja esimerkkejä, joiden avulla kuka tahansa voisi osallistua ilmastotalkoisiin. Yhdessäkin kirjoituksessa ei väheksytty yksilönvastuuta tai vieritetty syytä isommille tahoille, kuten valtioille tai teollisuudelle. Kenties tämä kertoo nykypäivän nuorten ymmärtävän, että jotain on tehtävä. Nuoret kokevat, ettei mitään tapahdu, mikäli he odottelevat muutosten lähtevän korkeammilta elimiltä sen sijaan, että tarttuisivat itse toimeen.

Huttusen, Aution ja Strandin (2010, 106–115) mukaan tämän päivän nuorten sukupolvi on hyvin tietoinen kierrättämisestä ja muista ekologisista kysymyksistä. He nimeävät tämän hetken nuorison, eli 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla syntyneet, mediasukupolveksi. Mediasukupolvi-käsitteellä yritetään tavoittaa nuorten elämismailmalle, vapaa-ajalle ja rahankäytölle tyypillisiä piirteitä, jotka pyöriivät hyvin tiivistä erilaisten medioiden ympärillä. Mediasukupolvelle tyypillistä ovat erilaiset kulutustottumukset verrattuna aiempiin sukupolviin. Kuluttaminen ei välttämättä ole holtitonta, mutta se kohdistuu enemmän kuluttajan itsensä hyvinvointiin ja vapaa-aikaan. Se on myös tiedostettua kuluttamista, eettisiä ja ekologisia näkökulmia punnitaan tarkasti. Aiemmat sukupolvet saattavat paheksua nykykuorison ”kulutusjuhliä”, mutta toisaalta nuorten sukupolvi on hyvin tietoinen ympäristökysymyksistä. (Huttunen yms. 2010, 106–115.)

Nuorten toimijuuden näkökulmasta keskeistä mielipidekirjoituksissa oli *vaatimus* toimijuuden mahdollistamisesta. Nuoret tiesivät millaisen toimijan roolin he haluaisivat, mutta kokivat samalla, etteivät he kykene sitä vallitsevissa olosuhteissa saavuttamaan. Mielipidekirjoituksissa korostui toimijuuden aktiivinen puoli. Vaadittu toimijuus oli ennen kaikkea aktiivista toimintaa. Niissä kirjoituksissakin, joissa nuoret pitivät itseään jo toimijoina, kuten ympäristönsuojelun kohdalla, tulkitsin toimijuuden tarkoittavan aktiivista toimintaa.

7.2.2 Ristiriitaisia näkemyksiä

Kun mielipidekirjoituksia tarkastellaan tarkemmin nuorten toimijuuden ja aikuisten ja nuorten välisten suhteiden näkökulmasta, paljastuu ristiriitaisuuksia, nuoret eivät aina pidä itseään kovin aktiivisina. Muutama kirjoittaja on sitä mieltä, että nuorten täytyisi aktivoitua monilla elämän saroilla, mikä olisi täysin mahdollista, mikäli nuoret itse muuttaisivat asenteitaan. Toisille nuorille annetaan kirjoituksissa ohjeita siitä, kuinka nuorten tulisi ryhdistäytyä ja osallistua elämän eri osa-alueille passiivisen kotona tietokoneella olon

sijaan. Erityisesti Internetissä Facebook ja televisiossa Big Brother olivat asioita, jotka nuorten mielestä veivät nuorilta kyvyn ja halun osallistua ”oikeaan” elämään.

”Mielestäni on paljon mukavampaa nähdä ihmisiä kasvotusten kuin chattailla virtuaalimaailmassa. Toki Facebook ja muut sivustot ovat hyviä tapoja pitää yhteyttä esimerkiksi ulkomailla asuviin tai muihinkin. Painotan vain sitä, että ihmiset istuvat liikaa tietokoneella ja jäävät paitsi muista asioista” (tyttö, 17v., 28.11.2009)

”Hei, nuoret! Ajatteletteko koskaan, että elämänne on tylsää ja yksitoikkoista? Suosittelen kokeilemaan uutta mahdollisimman paljon nyt nuoruusvuosinanne. (...) Nyt kun olette nuoria ja rohkeita, menkää ihmeessä kokeilemaan kaikkea, josta olette joskus haaveillee tai kiinnostuneet.” (tyttö, 9.-luokkalainen, 21.8.2010)

Eräs kirjoittaja jopa nimeää oman sukupolvensa ”pullamössösukupolveksi” (tyttö, 6.2.2010), viitaten nuorten vähäiseen urheiluun ja liikuntaan ja miettiessään miten heitä voisi kannustaa pitämään parempaa huolta itsestään. Toinen kirjoittaja taas ihmettelee, miksi nuoret eivät äänestä, vaikka se olisi oiva keino päästä vaikuttamaan:

”Miksi yhteiskunnallinen vaikuttaminen kiinnostaa vain harvaa äänestysikäistäkin? Miksei alle 25-vuotiaiden äänestysprosentti ole katossa, vaikka nuorissa on voimaa ja tulevaisuus?” (poika, lukiolainen, 5.3.2011)

”Nuorilla on usein kova tarve itsenäistyä ja päättää omista asioistaan. Miksi silti moni antaa muiden päättää puolestaan?” (tyttö, lukiolainen, 19.3.2011)

Näissä näkökulmissa kirjoittajat eivät mieltäneet itseään osaksi passiivista nuorisoa. He antoivat ohjeita muille ja kirjoittivat ”muista nuorista” ja ”heistä”, sen sijaan että olisivat puhuneet ”meistä nuorista”. Tämä voi kertoa siitä, että mielipidekirjoittajat ovat keskimääräistä aktiivisempia nuoria, tai siitä, että mielipidekirjoittajat eivät halua tunnustaa itsessään passiivisia puolia. Haluttomuus tunnustaa itsessään tällaisia piirteitä, voi kenties johtua siitä, että yhteiskunta on opettanut heille vaatimuksen aktiivisesta kansalaisesta.

Mayallkin (2002, 47) tunnustaa ristiriitaisuuksia nuorten toimijuudessa. Hänen tutkimuksensa mukaan nuoret mieltävät elämänsä kuuluvan olennaisensa osana oppimisen. Oppiminen on sosiaalistumista aikuisuuteen ja yhteiskuntaan. Mutta vaikka oppiminen onkin ikään kuin vain valmistautumista tulevaisuuteen ja nykyisyys jää siinä varjoon, mieltävät nuoret olevansa toimijoita omassa sosiaalisoitumisprosessissaan. He kokevat olevansa merkittävässä roolissa tässä tapahtumassa, sosiaalistuminen ei vain

tapahdu heille. Näin yhdellä ilmiöllä, oppimisella, voi olla kaksi eri puolta. Toisaalta se on passiivista valmistautumista, mutta toisaalta aktiivista toimijuutta. (Mt)

Nuorten vaatimus heille suunnatusta toiminnasta ja toimintatiloista on kirjoitettu passiivisesta näkökulmasta: kyllähän me osallistuisimme jos joku (aikuinen) järjestäisi. Vastuuta vieritetään kunnille ja kaupungeille, jotka eivät kirjoitusten mukaan panosta nuoriin tarpeeksi.

”Mielestämme nuorille täytyisi järjestää enemmän vapaa-ajan oleskelupaikkoja ja toimintamahdollisuuksia. Näitä olisivat esimerkiksi retket ja muut sellaiset. Paikkakunnallamme on erittäin huonot nuorisotilat. Meille on järjestetty erittäin niukasti vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Myös viikonloppuisin olisi hyvä järjestää enemmän toimintaa. Kuntien ja kaupunkien täytyisi antaa enemmän rahaa ja toimintatiloja nuorille järjestettävään toimintaan.” (kaksi tyttöä, 20.3.2010)

Toisaalta erään kirjoittajan mielestä nuorten tulisi järjestää itse itselleen toimintaa.

”Mielestäni jokaisella nuorella tulisi olla sen verran ideoita omasta takaa, ettei heidän tarvitsisi turvautua kuntien järjestämiin aktiviteetteihin.” (poika, 18v., 2.4.2010)

Nuorisotilojen tarjoaminen on oiva keino tukea nuorten osallistumista ja kokoontumista. Mielipidekirjoittajista osa on kuitenkin sitä mieltä, että passivisuus ja osallistumattomuus ovat nuorista itsestään kiinni. Heidän tulisi olla aktiivisempia, eikä odottaa muiden tekevän heistä valmiita toimijoita. Osassa mielipidekirjoituksia nuoret näkevätkin itsensä hyvin passiivisina ei-toimijoina, joilla ei ole päätösvaltaa omissa asioissaan tai edes omassa elämässään. Aikuisten lisäksi ongelmana nähtiin myös yhteiskunnan asettamat tiukat vaatimukset, joiden mukaan pitäisi toimia:

”Vaikuttaa, että tulevaisuudelleni on ennalta määrätty yhteiskunnan luoma kaava: lukion jälkeen yliopistoon, yliopiston jälkeen töihin ja siitä seuraavat viisikymmentä vuotta työntekoa. Sitten vanhainkodin kautta hautaan. Toivoisin, että elämälleni olisi jokin muu vaihtoehto kuin se, jonka yhteiskunta on minulle sanellut.” (tyttö, opiskelija, 18.12.2010)

Näkökulma, jossa nuoret eivät näe itseään aktiivisina, eivätkä ilmaise haluaan olla kovin aktiivisia toimijoita, vaikuttaa näin ollen vastakkaiselta ensimmäisen näkökulman kanssa, jossa korostuu nuorten halu aktiiviseen toimintaan. Mielipidekirjoituksista nousee esiin kaksi keskenään ristiriitaista näkemystä nuorten toimijuudesta. Ensinnäkin nuoret ilmaisevat halunsa olla aktiivisesti mukana, mutta toisaalta he eivät pidä itseään aktiivisina

ja vierittävät vastuuta toimijuudestaan aikuisille. Bren Neale ja Carol Smartkin (1998) näkevät lasten ja nuorten toimijuuden kaksijakoisena. He määrittelevät lapsuutta ja nuoruutta kahden erilaisen näkemyksen kautta – toimijan ja aikuisista riippuvaisen. Mielipidekirjoituksissa näkyvä nuorten aktiivinen toimijuus on yhtenevä Nealen ja Smartin toimijuus-näkökulman kanssa, kun taas kirjoitukset passiivisista nuorista sopivat riippuvuus-näkökulmaan. Mutta kuten tässäkin tutkimuksessa, erilaiset näkemykset eivät ole toisiaan poissulkevia ja ne voivat esiintyä myös samaan aikaan tai saman nuoren kohdalla. Nealen ja Smartin mukaan nuoren toimijuus on erilaista esimerkiksi perheessä kuin sen ulkopuolella. Heidän mukaansa on olennaista, että lapset ja nuoret saavat itse määrittellä toimijuuttaan ja päättää sen reunaehdoista. (Mts. 1, 15–16.) Nuorten toimijuuden ristiriitaisia tuloksia voidaan tarkastella tästä näkökulmasta. On tärkeä arvostaa nuorten omaa näkemystä omasta toimijuudestaan, vaikka se olisikin ristiriitainen ja tilannesidonnainen.

Aikuistenkin rooli osoittautui ristiriitaiseksi nuorten kirjoituksissa. Nuoret halusivat aikuisilta tukea ja kannustusta – toisaalta aikuisten liikaa puuttumista nuorten elämään pidettiin huonona. Nuoret antoivat ohjeita aikuisille siitä, miten heitä pitäisi kohdella. Erityisesti ohjeita annettiin vanhemmille, opettajille ja päättäjille. Vanhempien rooli oli merkittävä nuorten mielipidekirjoituksissa. Vaikka nuoret vaativat heiltä paljon oikeuksia, tilaa, vapautta ja itsenäisyyttä, toistuivat myös pyynnöt tuesta, kannustuksesta ja auttamisesta lukuisissa kirjoituksissa.

”Jos vanhemmat lopettaisivat lastensa elämän urkkimisen, lapset arvostaisivat heitä enemmän. Heillä olisi tunne, että vanhemmat luottavat ja uskovat lapsen pystyvän pitämään huolen itsestään. Vanhemmat, eläkää omaa elämäänne, älkää lastenne!” (poika, 8.-luokkalainen, 17.4.2010)

”Nyky maailmassa ei ole enää aikaa kuunnella nuoria ja heidän ajatuksiaan. Vai esitättekö vain? Nuorten mielenterveysongelmat ovat kasvaneet ja päihteidenkäyttötilastot ovat huolestuttavalla tasolla. Keneltä me opimme nämä? Vanhemmilta. Aikuisilta. Antakaa meille aikaa, hyvät vanhemmat, ja kuunnelkaa, mitä meillä on sanottavana.” (nimimerkki, 5.12.2009)

Aikuiset ovat merkittävässä roolissa nuorten osallistumisessa. Sari Vesikansan (2002, 12) mukaan perustuslaki velvoittaa aikuiset luomaan järjestelyjä, joilla lapset ja nuoret voivat vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Samansuuntaista, aikuisia velvoittavaa, puhetta esiintyy muissakin tutkimuksissa, kuten Opetus- ja kulttuuriministeriön ”Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa”, jossa aikuisille suositellaan muun muassa

parempaa koulutusta lasten ja nuorten osallistumisen tukemisesta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 95.) Nuoret toivat mielipidekirjoituksissaan esiin toisenkin näkökulman. Vaikka aikuisia tarvitaan, ei heidän haluta puuttuvan liikaa. Nuoret haluavat toimia myös keskenään ilman aikuisia.

Nuorten osallistumisen ristiriitaisesta luonteesta kertoo myös mielipidekirjoituksissa esiintyvät näkemykset osallistumiskeinoista. Toisaalta osa nuorista vaatii kirjoituksissaan omien osallistumismahdollisuuksiensa laajentamista ja stereotyyppisten käsitysten haastamista, mutta samalla he kirjoittavat ainoastaan hyvin perinteisistä osallistumismenetelmistä. Nuorten osallistuminen on jo kyllä itsessään uudelle politiikalle tyypillistä. Vanhaan puoluekeskeiseen politiikkaan ei kuulu olennaisena muiden kuin äänestysoikeuden omaavien osallistuminen. Nuoret eivät kuitenkaan mielipidekirjoitusten perusteella vaikuta tietävän muita kuin perinteisiä osallistumiskeinoja. Nuoret eivät nimenneet yhtäkään uuden politiikan mukaista osallistumiskeinoa, kuten verkkovaikuttamista, mielenosoituksia tai kulutusboikotteja. Sen sijaan esimerkiksi äänestämisen tärkeyttä korostettiin useassa mielipidekirjoituksessa, kuten seuraavassa kirjoituksessa, jossa oltiin iloisia seurakuntavaalien äänestysien laskemisesta 16 vuoteen:

”Arvon nuoret äänioikeutetut! Kuluvalle viikolla ja 14.11. tasavallassa nimeltä Suomi on tapahtunut ja tapahtuu suuria. Käytän määritelmää tasavalta mieluummin kuin koskaan aiemmin, sillä mielestäni sen keskeisin elementti on yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. Vihdoin vuosien odotuksen aika on ohi, ja ensi kertaa me yli 16- mutta alle 18-vuotiaat nuoret pääsemme osaksi käytännön demokratiaa ja vieläpä se merkityksellisimmällä mahdollisella tavalla – äänestämällä.”(poika, lukiolainen, 6.11.2010)

Johanna Kiili (2011, 181–182) on tarkastellut kunnallisia lapsiparlamentteja, joissa edustajat valittiin äänestämällä. Tavoitteena oli opettaa lapsille miten äänestäminen käytännössä tapahtuu. Tavoite on ymmärrettävä demokratian näkökulmasta, mutta Kiilin mukaan vaarana on, että aikuisten toimintatavat nähdään ainoina oikeina tapoina valita edustajat. Äänestäminen on aikuisten tarpeisiin kehitetty menetelmä ja sen käyttö lasten parlamentin kohdalla edustaa perinteistä näkemystä politiikasta. (Mts. 183.)

Nuorten mielipidekirjoituksissa esiintyi ristiriitaisuuksia halussa aikuistua. Toisaalta nuoret halusivat aineistoni mukaan samoja oikeuksia kuin aikuiset, joiden myötä heidät

otettaisiin vakavasti. Kuitenkin monissa kirjoituksissa nuoret puhuivat liian aikaisesta aikuistumisesta.

”Itse olen vielä nuori ja minusta tuntuu, että lapsia vaaditaan aikuistumaan. Heiltä vaaditaan paljon enemmän ja nopeammin kuin ennen. Lapsilta riistetään lapsuus, koska heille annetaan liian paljon vastuuta liian nopeasti. Jos lapsi on lapsi, leikki ja touhuaa lapsenomaisesti, häntä torutaan ja vaaditaan aikuistumaan. Jos lapsi ei saa nyt olla lapsi, miten hän voi joskus tulevaisuudessa antaa oman lapsensa olla lapsi?” (tyttö, 17v., 5.12.2009)

Vastuunoton lisäksi esimerkkejä aikuistumisesta olivat aikuismainen pukeutuminen, laihduttaminen ja alkoholin käyttö. Nuorten elämä vaikutti kirjoitusten perusteella haastavalta. Aikuistumisen vaatimusten lisäksi erityisesti lukion rankkuus puhututti kirjoituksissa ja monien nuorten mielestä nykynuorten elämä ei ollut helppoa. Koulun lisäksi pitää harrastaa, näyttää hyvältä, kuntoilla ja syödä terveellisesti. Tämän päälle tulevat vielä nuorten mielenterveysongelmat, joiden määrä on nousussa.

”Nuorten elämä ei ole helppoa: he joutuvat jatkuvasti ponnistelemaan, että heillä olisi riittävän hyvät arvosanat, että he pääsisivät yliopistoon ja saisivat kivan työn, mukavan elämäkumppanin tai mitä ikinä tavoittelevatkaan elämässä. Vaikka tavoitteet on itse asetettu, niiden saavuttaminen voi olla ylipääsemättömän vaikeaa. Se taas tuottaa oikeaa tuskaa, alkuperästä riippumatta.” (nimimerkki, 29.5.2010)

Ikään kuin vastalauseena, eräs kirjoittaja olikin sitä mieltä, ettei aina tarvitse tehdä jotain:

”Mielestäni jokainen saa käyttää aikana niin kuin haluaa. Ei jokin hermoja raastava (tai mikä pahempaa, vanhempien määräämä) harrastus ole edellytys hyvälle ajankäytölle. Nuorten harteille ei kannata kasata paineita siitä, kuinka oma aika pitäisi käyttää. Ihmistä ei ole luotu tekemään koko ajan jotain. Välillä kannattaa vain rentoutua tekemättä sen suurempia.” (tyttö, 16v., 19.9.2011)

Nämä mielipidekirjoitusten kuvaukset nuoruudesta kuulostavat hieman samalta, kuin eri tutkijoiden näkemykset nuorten sukupolvesta. Salasuo (2007, 20) on kutsunut tämän päivän nuoria atomisoituneeksi sukupolveksi, millä hän viittaa nuorison elämiseen jatkuvassa liikkeessä, elämistä lukuisten kulttuuristen ilmiöiden kentällä, joka on hajanainen ja nopeasti muuttuva. Tämän sukupolven elämässä on paljon valinnan vapautta, sekä toisaalta valinnan vastuuta. (Mts. 20.) Samanlaista ajattelua jatkaa hieman pidemmälle vielä väite, että tämän hetken nuoriso ei ole sukupolvi laisinkaan, koska individualismin tuomat vaatimukset jokaisen yksilöllisyydestä ja ainutlaatuisuudesta eivät

enää mahdollista yhteisöllisen identiteetin ja kokemuksen muodostumista (Paakkunainen & Hoikkala 2007, 136).

Ehkä tietynlaisesta sukupolvisuhteiden muutoksesta kertoo se, että nuoret ohjeistivat mielipidekirjoituksissaan vanhempia vahtimaan nuorten kotiintuloaikoja, internetin käyttöä ja television katselua, patistamaan nuoria siivoamaan ja miettimään mikä olisi sopiva viikkoraha nuorelle. Tämä kertonee siitä, että osassa perheistä nämä asiat eivät ole enää itsestään selviä, tai eivät ainakaan aikuisten päättämiä. Moilasen (2006, 150–152) mukaan sukupolvisuhteet ovat muuttuneet. Ne ovat epävakaampia ja suhteita tukevat instituutiot kuten vanhemmuus, perhe, kasvatusta ja koulu ovat muutoksessa. Perheen rinnalle lapsen arkeen on tullut päivähoitopaikka ja koulu sekä kaverit, media, harrastukset ja Internet. Lasten ja vanhempien suhde ei ole enää niin tiivis ja ainutkertainen, vaan sen rinnalle on tullut muita suhteita. Lasten ja vanhempien suhde on muuttunut myös siten, että nykyään vanhemmat joutuvat kysymään usein apua lapsilta, jotka ovat taitavampia omaksumaan nopean muutoksen yhteiskunnassa uusia taitoja. (Mt)

Nuorten toimijuuteen paljastui liittyvän monia ristiriitaisuuksia. Ristiriitaisuudet kertovat siitä, että nuorten osallistuminen ja toimijuus ovat molemmat moniulotteisia ilmiöitä ja käsitteitä. Nuorten näkemys omasta toimijuudestaan vaikuttaa myös osallistumisen esteiden tulkintaan. Mikäli nuoret tuottaisivat mielipidekirjoituksissaan itsestään hyvin vahvaa toimijuuden kuvaa, olisivat osallistumisen esteetkin todennäköisesti voimakkaasti toimijuutta haittaavia. Nuoret kuitenkin tuottivat toimijuudestaan moniulotteisen ja ristiriitaisen kuvan, mikä selittänee osallistumisen esteiden laajaa kirjoa. Useista esteistä kirjoitettiin myös myönteisessä näkökulmassa. Ikä oli rasite, mutta se myös turvasi vastuunotolta ja liian aikaiselta aikuistumiselta, tietoa oli toisaalta liian vähän, toisaalta liian paljon ja aikuisten rooli oli hyvin kaksijakoinen suhteessa nuorten osallistumiseen. Ainoastaan kiusaaminen nähtiin yksiselitteisesti ongelmallisena ja osallistumista estävänä.

8. POHDINTA

Selvitin millaisista yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä nuoret kirjoittavat mielipidekirjoituksissaan. Varsinaisia esteitä hahmotin aineistosta neljä: nuorten ikään liittyvät rajoitukset, tiedon ja taitojen puute, aikuisten kohtelu nuoria kohtaan ja nuorten keskinäinen kiusaaminen. Vuosien 2007–2011 lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman valmistelusta tehdyssä raportissa mainittiin yhdeksi suurimmaksi lapsi- ja nuorisopolitiikan haasteeksi lasten ja nuorten osallistumisen esteet. Raportissa ei kuitenkaan eritelty mitä nämä esteet ovat. Tutkimuksessani tuotin yhden vastauksen tähän ongelmaan.

8.1 Pohdintaa yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä

Yhteiskunnallisen osallistumisen vaatimus kumpusi jo uudesta politiikasta useita vuosikymmeniä sitten. Uusi politiikka syntyi tilanteessa, jossa ihmiset halusivat päästä päättämään itse asioista, pelkkä edustajien valinta äänestämällä ei enää riittänyt (Inglehart 1977, 13). Uusi politiikka toi uudenlaisen vaatimuksen osallistumiselle. Ajatus alaikäisten osallistumisoikeudesta on jo sinällään yksi uuden politiikan muoto. Vanhassa politiikassa osallistumisoikeus kulkee käsi kädessä äänestysoikeuden kanssa. Uuden politiikan mukaisesti ymmärsin osallistumisen tutkimuksessani laajana ja moniulotteisena ilmiönä.

Hellstenin ja Martikaisen (2002, 150–151) mukaan nuoret kiinnittyvät paremmin uuteen politiikkaan kuin vanhaan. Uusi politiikka kiinnostaa nuoria enemmän. Tulosteni valossa tämä ei kuitenkaan pidä täysin paikkaansa aineistoni mielipidekirjoittajien kohdalla. Nuorten Postin mielipidekirjoituksissa nuoret keskustelivat useista samoista aiheista kuin mitä uuden politiikan tutkijatkin nimeävät. Yhteisiä aiheita olivat muun muassa luonnonsuojelu, kansalaisosallisuus, etninen ympäristö, terveys, ihmisoikeudet ja kulutustottumukset. Uuden politiikan näkyminen nuorten kirjoituksissa jäi kuitenkin lähinnä yhteisiin aiheisiin. Osallistumiskeinojen osalta nuoret kiinnittyivät enemmän vanhaan politiikkaan. He eivät maininneet juurikaan uudenlaisia osallistumisen muotoja. Heidän käsityksensä politiikasta oli melko perinteinen ja äänestäminen oli keskeisessä osassa. Uusi politiikka antaa hyvän lähtökohdan nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen tarkastelulle ja tukemiselle, mutta nuorten kirjoituksissa sen vaikutus ei juuri näy.

Yhteiskunnallisen osallistumisen esteiden poistamista voidaan perustella sosiaalisen investoinnin politiikan avulla. Sosiaaliseen investointiin kuuluu vahva ajatus ihmisiin ja etenkin lapsiin ja nuoriin panostamisesta. Investoimalla nuorten osallistumiseen voidaan nuorista kasvattaa aktiivisia toimijoita – yhteiskunnan kansalaisia. Nuoriin investoiminen kannattaa, sillä he ovat tulevaisuuden aikuisia, päättäjiä ja työntekijöitä. Tämän ajatuksen allekirjoittavat sekä Esping-Andersen (2002), joka puhuu sosiaalisesta investoinnista nuoriin että aineistoni nuoret, jotka puolustelevat oikeuttaan osallistua tulevaisuuden asemallaan.

Esteiden poistamista voidaan perustella myös laeilla ja sopimuksilla, kuten nuorisolailla (72/2006) ja Lapsen oikeuksien sopimuksella (1989). Niissä osoitetaan yksiselitteisesti lasten ja nuorten oikeus osallistua. Lait ja sopimukset eivät kuitenkaan toimi, mikäli aikuiset eivät huolehdi niiden noudattamisesta. Aikuiset osoittautuivat tutkimuksessani hyvin merkittäviksi. Nuoret halusivat itsenäisyyttä ja vapautta, mutta toivoivat silti aikuisilta tukea ja apua. Hyvin monissa kirjoituksissa aikuiset olivat kuitenkin vain tiellä ja esteenä nuorten osallistumiselle. Mielestäni se, että aikuiset esiintyivät tavalla tai toisella niin runsaasti nuorten mielipidekirjoituksissa, kertoo heidän merkittävästä roolistaan nuorten elämässä. Valtaosa Nuorten Postiin kirjoittavista nuorista on yläkoulua tai lukiota käyviä nuoria, jotka asuvat kotona. Negatiivisten tunteiden ja epäkohtien paikantaminen tuttuun ja läheiseen henkilöön on helppoa. Vanhemmat ja muut nuoria lähellä olevat aikuiset, kuten opettajat, ovat myös jatkuvasti kouluikäisten nuorten tarkkailun alla. Se, että nuoret kritisoivat heitä lähellä olevia aikuisia, ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei kritiikkiä pitäisi ottaa vakavasti. Päinvastoin, nuoria lähellä olevien aikuisten pitäisi huomioida erityisasemansa ja tarkastella kriittisesti omaa toimintaansa suhteessa nuorten osallistumisen mahdollistamiseen.

Nuorten yhteiskunnallista osallistumista voidaan edistää esteitä poistamalla. Ikään liittyviä rajoitteita on mahdoton poistaa kokonaan, mutta niiden tarkoituksellisuutta voidaan pohtia. Onko esimerkiksi perusteltua rajata osallistumisoikeutta tai äänestys-oikeutta syntymäpäivän mukaan, vai riittäisikö syntymävuoden perusteella tehtävä jako. Nuoret kasvavat ja elävät koulun myötä vahvasti vuosiluokkana, joten syntymäpäivään perustuvaa jakoa on hankala puolustella ainakaan kehitysasteella. Mielipidekirjoitusten perusteella nuoret ymmärtävät heille asetettuja rajoituksia, mikäli ne perustellaan asiallisesti ja siten kohdellaan nuoria arvostavasti.

Tiedon puutteeseen nuorten osallistumisen esteenä on näennäisen helppo puuttua – annetaan nuorille lisää tietoa. Nuoret tarvitsevat mielipidekirjoitusten mukaan lisää tietoa niin osallistumiseen liittyvistä perusasioista kuin uudenlaisista osallistumiskeinoistakin. Tietoa voivat antaa lähinnä aikuiset, kuten vanhemmat, opettajat, järjestöt ja media, mutta myös toiset nuoret. Toisaalta yhteiskuntamme on täynnä tietoa ja koulussa opetetaan ainakin opetussuunnitelman perusteiden (Opetushallitus 2004) mukaan runsaasti yhteiskunnallista tietoa. Kenties ongelmana onkin juuri tiedon runsaus tai tapa jolla sitä annetaan. Tiedon määrän sijaan on keskityttävä siihen, mitä tietoa annetaan missäkin elämän- ja ikävaiheessa niin, että saatu tieto olisi tarkoituksenmukaisempaa ja ajankohtaisempaa. Tiedon ja taitojen ”antamisen” sijaan voitaisiin keskittyä enemmän tiedon hankinnan opettamiseen.

Aikuiset ovat paljon vartioita suhteessa nuorten osallistumiseen. Aikuiset ovat vastuussa siitä, että nuorten osallistumista koskeva lainsäädäntö ja muut säädökset toteutuvat. Heillä on nuorten mielipidekirjoitusten mukaan kaksoisrooli: toisaalta aikuisten pitää antaa nuorten toimia itsenäisesti ja olla puutumatta liikaa heidän tekemisiinsä, toisaalta heidän pitää tukea, auttaa ja rohkaista nuoria. Kiilin (2011, 176–177) mukaan 2000-luvun alussa alkoi vaihe, jossa painottuu sukupolvien välinen vuorovaikutus. Lasten ja nuorten osallistuminen perustuu tähän vuorovaikutukseen, jolloin välttämätöntä on aikuisten halu ja kyky dialogiin lasten ja nuorten kanssa (mt). Aikuisten tulisi luopua perinteisestä ajattelusta, jossa yhteiskunnallinen osallistuminen kuuluu vain täysi-ikäisille tarkoittaen äänestämistä ja puoluepolitiikkaa.

Nuorten keskinäisen kiusaamisen vähentäminen on tavoiteltavaa muustakin kuin osallistumisen näkökulmasta. Kiusaaminen ja syrjintä hankaloittavat erityisesti arempien ja sosiaalisesti vetäytyvämpien nuorten osallistumista. Kiusaaminen ehkäisemisellä varmistetaan, että kaikki pääsevät ilmaisemaan mielipiteensä vapaasti. Suomessa on kehitettävä vaikuttamiskanavia myös vähemmän aktiivisille nuorille. Monet nykyisistä kanavista, kuten oppilaskunnat ja nuorisovaltuustot, ovat ainoastaan aktiivisten ja sosiaalisesti taitavien nuorten aluetta.

YK: lapsen oikeuksien komitea on antanut Suomelle viimeisimmät suosituksensa vuonna 2011. Niissä todettiin, ettei Suomi ole pannut riittävästi täytäntöön edellisiä suosituksia, jotka koskivat muun muassa lasten mielipiteiden kunnioittamista. Komissio kehotti Suomea toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet, jotta suositukset tulevat toteutetuiksi.

(Committee on the Rights of the Child 2011.) Vuonna 2000 annetuissa suosituksissa Suomea moitittiin erityisesti ala- ja yläkouluikäisten lasten huonoista osallistumismahdollisuuksista. Lisäksi oltiin huolissaan alle 12-vuotiaiden mahdollisuuksista ilmaista mielipiteensä. (Ulkoasiainministeriö 2000.) Vaikka Suomessa lasten oikeudet toteutuvat kansainvälisen mittapuun mukaan hyvin, parannettavaa on silti. YK:N komissio, lukuisat kotimaiset tutkimukset ja Nuorten Postin mielipidekirjoittajat vaikuttavat olevan samaa mieltä siitä, ettei nuorten osallistuminen toteudu parhaalla mahdollisella tavalla. Ongelmia ja esteitä esiintyy yhä, vaikka asiaan on alettu kiinnittää lisääntyvää huomiota.

8.2 Tutkimuksen toteuttamisen arviointi

Derek Layderin (1998) adaptiivisen teorian mallin käyttäminen aineiston analyysissä osoittautui mielestäni hyväksi ratkaisuksi. Lähtökohtani oli hyvin aineistokeskeinen, lähdin pohtimaan tarkempaa aihetta ja tutkimusongelmaa vasta päätettyäni käyttää Nuorten Postia aineistonani. Toisaalta en halunnut edetä täysin aineisto edellä, sillä nuorten osallistumisesta on tehty runsaasti niin suomalaista kuin kansainvälistäkin tutkimusta, jonka hyödyntäminen tutkimuksessani olisi oleellista. Adaptiivinen teoria, jonka avulla pystyin liikkumaan aineistosta teoriaan ja takaisin, palveli tutkimustani hyvin. Aloitin aineistosta, jonka kautta siirryin aihettani koskevaan tutkimuskirjallisuuteen. Palatessani taas teorian tuomat rajaukset mielessäni aineistooni, löysin vielä yhden ulottuvuuden, sukupolvisuhteet ja palasin näin jälleen aineistosta teoriaan. Liikkumista näiden kahden välillä tapahtui toki jatkuvasti, mutta suuria siirtymiä aineiston ja teorian välillä tein vain muutamaan otteeseen. Layder ohjeistaa tutkijaa hyvin yksityiskohtaisesti analyysin tekoon, mikä minulle, aloittelevalle tutkijalle, oli suureksi hyödyksi. Orientoivat käsitteet, esikoodaus ja teoreettiset memot toimivat minulle hyvin. Olen luonteeltani järjestelmällinen ja huolellinen, joten tarkkojen, vaihe vaiheelta etenevien ohjeiden seuraaminen palveli analysointiani hyvin.

Layderin (1998, 51) mukaan tutkijan ennakkotiedot ja -luulot tulee tunnistaa ja valjastaa tutkimuksen käyttöön. Tämä on parempi vaihtoehto, kuin yrittää pudistaa ennakkotietoja ja -luuloja pois, siinä kuitenkaan onnistumatta. Tämä tekee aineiston analyysistä pätevämpää ja vaikuttavampaa. Ennakko-oletukseni oli, että nuorten osallistumisen hankaluudet liittyvät ikään ja sopivien rakenteiden puutteeseen. Ikään ne liittyisivät ikärajojen ja iän

tuoman matalan arvostuksen merkeissä ja puuttuvat rakenteet olisivat nuorten osallistumisryhmät, tilat ja tapahtumat. Ensimmäinen ennakko-oletukseni osoittautui paikkansa pitäväksi, mutta mielipidekirjoituksista ei löytynyt juurikaan puhetta puuttuvista rakenteista. Suurin yllätys tuloksissani oli minulle esteiden vahva suhde aikuisiin. Aikuiset nousivat aineiston kautta nuorten osallistumisen pahanilmanlinnuksi. Ennakkotietoja nuorten osallistumisesta tai laajemmin esimerkiksi nuorisotutkimuksesta ja nuorisopolitiikasta minulla ei juuri ollut. Nuoret ovat aina olleet ikäryhmänä kiinnostukseni kohde, mutta en ollut juurikaan tutustunut aihetta sivuvaan tutkimuskirjallisuuteen. Kohdallani voidaan siis puhua enemmän ennakkoluulojen kuin -tietojen merkityksestä. Lehtinen (2000, 75) on tulkinut Layderia niin, että tutkijan esiymmärrys aiheesta, teoreettiset oletukset ja empiirinen aineisto ovat kaikki tärkeitä prosessinomaisessa tarkastelussa. Ne yhdessä edesauttavat tehokkaampien ja tarkoituksenmukaisempien johtopäätösten tuottamista (mt).

Olennainen osa tämän tutkimuksen luotettavuuden arviointia on aineiston rajallisuuden huomioiminen. Voidaan olettaa, että Nuorten Postiin kirjoittavat keskimäärin aktiivisemmat, sosiaalisemmat ja paremmat sosioekonomiset taustat omaavat nuoret, mutta mitään varmaa en voi kirjoittajista tietää. Taustatekijöistä tiedetään, että mielipidekirjoittajat asuvat keskimääräistä useammin pääkaupunkiseudulla, he käyvät yläkoulua ja ovat tyttöjä. Nuorten Postin toimittaja pyrkii vähentämään näiden taustatekijöiden merkitystä sisällyttämällä saman kerran Postiin kirjoituksia eri puolilta Suomea ja eri-ikäisiltä tytöiltä ja pojilta. Millainen vaikutus tällä kirjoittajien valikoitumisella voi olla tuloksille? On mahdollista, että ne jotka osallistuvat aktiivisesti ympäröivään yhteiskuntaan, löytävät siitä myös eniten epäkohtia. Toisaalta voidaan väittää, että ne jotka osallistuvat aktiivisesti, löytävät keinot osallistua, eivätkä siten havaitse esteitä ja ongelmia kovin herkästi. Kallistuisin kuitenkin väittämään ensimmäistä: esteiden määrä ja esiintyvyys on aineistossani suurempaa, kuin mitä se olisi taustamuuttujiltaan heterogeenisemmän joukon tuottamassa aineistossa. Esteet saattavat olla myös erilaisia, sillä osallistumisen tavoitteet ovat varmasti erilaisia aktiivisten nuorten ja vähemmän aktiivisten nuorten kohdalla.

Aineiston kerääminen tietyltä ajanjaksolta on voinut myös vaikuttaa tuloksiin. Valitsin aineiston kahden vuoden ajalta – marraskuusta 2009 marraskuuhun 2011. Nuorten Posti alkoi ilmestyä omana palstanaan marraskuussa 2009. Sitä ennen nuorten mielipidekirjoituksia julkaistiin osana yleistä mielipidepalstaa. Nuorten Postin uutuuksia on

voinut vaikuttaa mielipidekirjoituksiin. Aluksi nuoret ovat voineet kirjoittaa innokkaasti uudelle palstalle, mutta toisaalta eivät ole vielä tienneet minkälaisesta palstasta on kyse, eivätkä ole voineet katsoa mallia tai aiheita aiemmista kirjoituksista. Kuten aina mielipidekirjoituksissa, näkyivät Nuorten Postissakin ajankohtaiset aiheet. Kaksi selvintä esimerkkiä ajankohtaisesta aiheesta olivat keskustelut niin sanotusta pakkoruotsista sekä koulujen kasvisruokapäivästä. Mikäli aineiston keruun ajankohta olisi ollut pidempi, eivät pitkät keskustelut ajankohtaisista aiheista olisi erottunut niin selvästi. Toisaalta keskustellessaan ajankohtaisista aiheista nuoret sivusivat myös paljon yhteiskunnalliseen osallistumiseensa liittyviä asioita. Pidempi ajanjakso olisi kenties tuonut enemmän aiheita aineistoon ja osallistumiseen liittyviä kirjoituksia olisi ollut runsaammin. Aineiston kerääminen kahden vuoden ajalta on kuitenkin vähentänyt kouluopetuksen merkitystä aineistossani. Koulussa vietetään sanomalehtiviikkoa ja yläkoulussa mielipidekirjoittaminen on aiheena tietyssä vaiheessa kouluvuotta. Nämä tekijät vaikuttavat lisäävästi Nuorten Postiin lähetettävien kirjoitusten määrään. Silloin kun mielipidekirjoituksen kirjoittaminen kuuluu opetukseen, ei mielipide ole välttämättä täysin oppilaasta lähtöisin, vaan opettaja tai luokkatoverit ovat voineet vaikuttaa siihen. Toki niin nuorten kuin muidenkin mielipidekirjoittajien kohdalla ympäristö vaikuttaa aina mielipiteeseen, mutta koulussa vaikutus voi olla vielä suurempi.

Haastetta tutkimukseni teossa aiheutti sopivan lähdekirjallisuuden suuri määrä. Nuorista ja nuorten osallistumisesta on kirjoitettu valtavasti teoksia ja aihetta on tutkittu paljon. Aloittelevana tutkijana minun oli aika ajoin vaikea päättää, mikä tieto on olennaista tutkimukseni kannalta, mistä teoksesta saan lisäarvoa ja uutta tietoa tutkimukseeni ja mikä taas on vain toistoa jo hallussani olevaan tietoon. Kirjallisuuden suuri määrä vaikutti myös aiheen rajaukseen. Toisaalta runsas lähdekirjallisuus antoi minulle paljon ideoita ja vaihtoehtoja, mutta toisaalta se vei huomioni aina vaan uusiin asioihin ja uusiin näkökulmiin, mikä hidastutti ja vaikeutti lopullista aiheen rajausta. Mikäli tekisin tutkimuksen uudestaan, päättäisin aikaisemmassa vaiheessa tarkan tutkimusaiheen, ja pitäytyisin siinä. Tämä helpottaisi myös lähdekirjallisuusviidakossa kulkemista, kun voisin keskittyä vain omaan aiheeseeni liittyviin teoksiin.

Tutkimusta tekiessäni, minulle heräsi aiheesta jatkokysymyksiä, joita en voinut käsitellä tämän tutkimuksen puitteissa. Olisi mielenkiintoista tutkia, millaisiin osallistumisen esteisiin aktiiviset vaikuttajanuoret törmäävät esimerkiksi toimiessaan nuorisovaltuutettuina, oppilaskunnan hallituksen jäsenenä tai nuorisojärjestöaktiiveina.

Esteet saattaisivat olla hyvinkin erilaisia kuin mitä tämän tutkimuksen mielipidekirjoittajat toivat esiin ja vaikuttajanuoret olisivat kenties törmänneet erilaisiin esteisiin useammin. Toisaalta esittelemäni esteet sopivat yleisluonteisuutensa vuoksi moneen eri tilanteeseen, joten tulokset saattaisivat olla hyvinkin samankaltaisia. Toinen mielenkiintoinen tutkimusasetelma olisi tarkastella useampia Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman kaltaisia asiakirjoja ja niissä esiintyviä tavoitteita ja selvittää, millä tavalla lukuisat tavoitteet ovat tosiasiassa toteutuneet esimerkiksi yksittäisessä kunnassa. Kokemukseni mukaan nuorten osallistumiselle asetetaan eri tahoilla paljon tavoitteita, mutta niiden toteutuminen ja seuraaminen eivät aina toteudu parhaalla mahdollisella tavalla. Tavoitteiden toteutumattomuus on myös nuorten osallistumisen este, johon on kiinnitettävä enemmän huomiota.

9. LÄHTEET

Aaltonen, Kimmo: Osallistuva nuori. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi: Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77, Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke, Humanistinen ammattikorkeakoulu, sarja A 3, 2007, Helsinki 2007, s. 22

Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi: Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan-Johdanto. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 909, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 32, Jyväskylä 2003, s. 9–31.

Alanen, Leena: Explorations in generational analysis. Teoksessa Alanen, Leena & Mayall, Berry : Conceptualizing Child-Adult Relations. The future of childhood series. RoutledgeFalmer, London and New York 2001, s.11–22

Allianssi: Nuorisovaalit, <http://www.alli.fi/nuorten+osallisuus/nuorisovaalit/>, viitattu 22.11.2012

Anttiroiko, A-V.: Kansalaisten osallistuminen, osallisuus ja vaikuttaminen tietoyhteiskunnassa. Teoksessa Bäcklund, Pia (toim.): Tietoyhteiskunnan osallistuva kansalainen – Tapaus Nettimaunula. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2003/5, Helsinki 2003, s. 11–32

Arponen, Anu-Leena: ”Miten nuo pienet ossaa ajatella nuin fiksusti?” Lasten mielipiteitä arkiympäristöstään. Lapsiasiavaltuutetun toimiston selvityksiä 1:2007. Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsiasiavaltuutetun toimisto, 2007

Aula, Maria Kaisa: Lasten osallistuminen vaatii aikuisten muuttumista. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi: Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77, Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke, Humanistinen ammattikorkeakoulu, sarja A 3, 2007, Helsinki 2007, s. 23

Bardy, Marjatta: Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.): Lastensuojelun ytimissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki 2009, s. 17–46

Committee on the Rights of the Child: Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention. Concluding Observations: Finland. United Nations, 2011. Saatavana sähköisenä: http://www.unicef.fi/files/unicef/tutkimukset/los_komitean_suosituks_2011.pdf

Eskelinen, Teppo, Gellin, Maija, Gretschel, Anu, Junttila-Vitikka, Pirjo, Kiilakoski, Tomi, Kivijärvi, Antti, Koskinen, Sanna, Laine, Sofia, Lundbom, Pia, Nivala, Elina & Sutinen, Riikka: Lapset ja nuorten kansalaistoimijoina. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski,

- Tomi (toim.): Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118, Helsinki 2012, s. 213–248
- Eskelinen, Teppo, Gretschel, Anu, Kiilakoski, Tomi, Kiili, Johanna, Korpinen, Sini, Lundbom, Pia, Matthies, Aila-Leena, Mäntylä, Niina, Niemi Reetta, Nivala, Elina, Ryytänen, Aimo & Tasanko Pia: Lapset ja nuoret subjekteina kunnallisessa päätöksenteossa. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.): Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 118, Helsinki 2012, s. 35–94
- Esping-Andersen, Gøsta: A child-centered social investment strategy. Teoksessa Esping-Andersen, G., Gallie, D., Hemerijck, A. & Myles, J. : Why we need a new welfare state. Oxford University Press, Oxford 2002, s. 26–67
- Feldmann-Wojtachnia, Eva, Gretschel, Anu, Helmisaari, Vappu, Kiilakoski, Tomi, Matthies, Aila-Leena, Meinhold-Henschel, Sigrid, Roth, Roland & Tasanko Pia: Youth participation in Finland and in Germany. Status analysis and data based recommendations. The Finnish Youth Research Network, Internet Publications number 32, Helsinki, 2010.
- Gretschel, Anu: Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Studies in Sport, Physical education and Health 85, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2002
- Gretschel, Anu: Nuori -ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76, Helsinki 2007, s.243–262
- Haikkola, Lotta: Kunnan kansalaisia. Nuoret, ikä ja osallistuminen. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.): Polkuja ja poikkeamia -Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 56, Tampere 2005
- Heinämäki, Liisa: Valtionhallinnon ohjelmaohjaus kuntien sosiaali- ja terveydenhuollossa 2000-luvulla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, tutkimus 75/2012, Tampere 2012
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo: Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2001:3, Helsinki 2001
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo: Nuorten poliittinen osallistuminen 1960-luvulta 2000-luvulle. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikkaa Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 29, Nuorisosaian neuvottelukunta, Nuora, julkaisuja 25, Opetusministeriö, Helsinki 2002, s. 137–155

Helsingin kaupunginvaltuusto: Päätöstiedote nro. 3.
<http://www.hel2.fi/paatoksenteko/kvsto-tiedote/arkisto/20100217.html>, viitattu 3.5.2012

Horelli, Liisa, Haikkola, Lotta & Sotkasiira, Tiina: Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76, Helsinki 2007

Horelli, Liisa, Kyttä, Marketta & Kaaja, Mirikka: Lasten ja nuorten osallistumista tukevia menetelmiä. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.): Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Suomen kuntaliitto ja Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki 2002, s. 31–47

Horelli, Liisa, Sotkasiira, Tiina & Haikkola, Lotta: Nuoret uuden osallistumiskulttuurin tienraivaajina. Teoksessa Paakkunainen, Kari (toim.): Nuorten ääni ja kuntatalon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä. Opetusministeriö, Suomen Kuntaliitto, Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 29, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46, Helsinki 2004, s. 135–144

Huttunen, Kaisa, Autio, Minna & Strand, Teija: Sukupolvien kamppailu kulutuksen ihanteista. Teoksessa Anttila, Anu-Hanna, Kuussaari, Kristiina & Puhakka, Tiina (toim.): Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin laitos, Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, Helsinki 2010, s. 105–118

Inglehart, Ronald & Flanagan, Scott C.: Value Change in Industrial Societies. *The American Political Science Review*, 1977, Vol. 81, No. 4, 1289–1319

Kankainen, Tomi, Pessala, Heli, Siisiäinen, Martti, Stranius, Leo, Wass, Hanna & Wilhelmsson, Niklas: Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tulevaisuuteen. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:5, Oikeusministeriö 2009

Karjalainen, Sakari, Launis, Veikko, Pelkonen, Risto & Pietarinen, Juhani: Tutkijan eettiset valinnat. Gaudeamus Kirja, Helsinki 2002

Kiilakoski, Tomi: Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi: Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77, Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke, Humanistinen ammattikorkeakoulu, sarja A 3, 2007, Helsinki 2007, s. 8–23

Kiili, Johanna: Lasten osallistumisen voimavarat. Tutkimus Ipanoiden osallistumisesta. *Jyväskylän tutkimus opetuksen, psykologian ja sosiaalisen tutkimuksen alalta* 283, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2006

- Kiili, Johanna: Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja sukupolvisuhteiden hallinta. Teoksessa Satka, Mirja, Alanen, Leena, Harrikari, Timo & Pekkarinen, Elina (toim.): Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Vastapaino, Tampere 2011, s. 167–204
- KiVa Koulu, <http://www.kivakoulu.fi/>, viitattu 22.11.2012
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskus; Haarala, Risto, Lehtinen, Marja, Grönros, Eija-Riitta, Kolehmainen, Taru, Nissinen, Irma & Kantokoski, Sinikka (toim.): Suomen kielen perussanakirja. Ensimmäinen osa A-K. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 55, Valtion painatuskeskus, Helsinki 1990
- Kunnat.net, Suomen kuntaliiton tarjoama verkkopalvelu, <http://www.kunnat.net/fi/kunnat/toiminta/perustiedot/Sivut/default.aspx>, viitattu 26.10.2011
- Kupiainen, Anni, Helsingin Sanomien mielipidetömittös: VS: Gradu Nuorten Postista. Lähetetty 10.2.2012. Yksityinen sähköpostiviesti.
- Lallukka, Kirsi: Lapsuusikä ja ikä lapsuudessa. Tutkimus 6–12-vuotiaiden sosiokulttuurallisesta ikätiedosta. Jyväskylän studies in education, psychology and social research 215, Jyväskylän Yliopisto, Jyväskylä 2003
- Lallukka, Kirsi: Lasten paikka sukupolvi järjestelmässä -koettu lapsuus 9-vuotiaiden näkökulmasta. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita, 80/1993, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 1993
- Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2007-2011. Opetusministeriö, 2007
- Layder, Derek: Sociological Practise. Linking Theory and Social Research. Sage Publications, London 1998
- Lehtinen, Anja-Riitta: Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa. SoPhi 55, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2000
- Lister, Ruth: Investing in the Citizen-workers of the Future: Transformations in Citizenship and the State under New Labour. Social Policy and Administration, 2003, Vol. 37, No. 5, 427–443
- Lister, Ruth: Sijoitus lapsiin ja lapsuuteen: hyvinvointipolitiikan uusi toimintamalli ja sen vaikutukset. Puhe Hyvä lapsuus - kannattavaa sijoitustoimintaa -seminaarissa 14.3.2006.
- Lähteenmaa, Jaana & Virokannas, Elina: Nuoret ja päihteet ehkäisevän päihdetyön tuotetarjottimella –määritelmiä ja niiden seurauksia. Teoksessa Puuronen, Anne (toim.): Terveystaju. Nuoret, politiikka ja käytäntö. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 63, Tampere 2006, s. 98–110
- Mannermaa, Mika: Democracy in the Turmoil of the Future. Societal influence within a new frame of reference. Committee for the Future, Parliament of Finland. 2007. Saatavana sähköisenä:

<http://web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=rs17607151840242&cmd=download>, viitattu 20.2.2012

Manninen, Jyri: Oppilaiden osallisuus koulussa. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.): Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77, Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke, Humanistinen ammattikorkeakoulu, sarja A 3, 2007, Helsinki 2007, s. 119–128

Martikainen, Tuomo & Fredriksson, Sami: Vaalit ja politiikka. Pääkaupunkiseudun nuorten aikuisten poliittiset valinnat 1988–2004. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2006:5. Helsingin kaupungin hankintakeskus, 2006

Mayall, Berry: Introduction. Teoksessa Alanen, Leena & Mayall, Berry: Conceptualizing Child-Adult Relations. The future of childhood series. RoutledgeFalmer, London and New York 2001, s. 1–10

Mayall, Berry: Towards a Sociology for Childhood. Thinking from children's lives. Open University Press, Buckingham and Philadelphia, 2002

Moilanen, Johanna: Mentorointi ja sukupolvityö ehkäisevän lastensuojelun käytäntöinä. Teoksessa Forsberg, Hannele, Ritala-Koskinen, Aino & Törrönen, Maritta: Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. PS-kustannus, Jyväskylä 2006, s. 149–164

Morel, Nathalia, Palier, Bruno & Palme Joakim: What future for social investment? Stockholm 2009

Myllyniemi, Sami: Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 88, Helsinki 2008

Myllyniemi, Sami (toim.): Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 107, Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 43, Helsinki 2010

Mäntylä, Niina: Lasten ja nuorten osallistumisen oikeudelliset ongelmat. Teoksessa Mäntylä, Niina (toim.): Lapset ja nuoret yhteiskunnan toimijoina. Vaasan yliopiston julkaisuja, tutkimuksia 297, oikeustiede 17, julkisoikeus, Vaasa 2011, s. 21–34

Määttä, Mirja & Komonen, Pauli: Lapsi- ja nuorisopolitiikan neuvotteleva ohjaus valtionhallinnossa. Kehittämishjelman (2007–2011) valmistelu lausunnon antaneiden tahojen näkökulmasta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 42, Helsinki 2011. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/lanuke.pdf>

Neale, Bren & Smart, Carol: Agents or Dependents? Struggling to listen to children in family law and family research. Working Paper 3. Centre for Research on Family, Kinship and Childhood, Department of Sociology and Social Policy, University of Leeds, United Kingdom 2000

Nousiainen, Leena & Piekkari, Ulla: Osallistuva oppilas –yhteisöllinen koulu, toimivan oppilaskunnan opas. Opetusministeriön julkaisuja 2007:32, Opetusministeriö, koulutus- ja tiedepolitiikan osasto, 2007

Nuorisoasian neuvottelukunta Nuora: Raportti lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman 2007–2011 toteutumisesta. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisuja nro 44, 2011.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/kehittaemisohjelma/liitteet/lanuke_2007-2011_arviointiraportti.pdf

Nuorisolaki 72/2006, saatavana sähköisenä:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2006/20060072>

Nyyssölä, Kari: valmennusta ja varastointia. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimuseseura, julkaisuja 29, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuora, julkaisuja 25, Opetusministeriö, Helsinki 2002, s. 120–136

Offe, Klaus: New Social Movements: Challenging the Boundaries of Institutional Politics. Social Research, 1985, Vol. 52, No. 4

Opetushallitus: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus 2004. Saatavana myös sähköisenä: http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Lasten ja nuorten osallistuminen päätöksentekoon Suomessa. Euroopan neuvoston politiikkatutkinta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:27. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto, 2011

Opetus- ja kulttuuriministeriö: Osallistuva oppilas - yhteisöllinen koulu -hanke, http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/osallistuva_oppilas_-_yhteisoellinen_koulu_-hanke/index.html, viitattu 22.11.2012

Paakkunainen, Kari & Hoikkala, Tommi: Sukupolvikamppailun kutsu -nuorten yksilöllistynyt politiikkasuhde. Teoksessa Paakkunainen, Kari (toim.): Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72, Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 36, Helsinki 2007, s. 136–155

Paakkunainen, Kari: Nuorten poliittinen osallistuminen kahdeksassa Euroopan unionin maassa (EUYOUPART) – Kansallisten empiiristen tulosten vertailua ja tulkintaa. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusverkosto, 2006. Saatavana sähköisenä: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/maat_tutkimukset/EUYOUPART.pdf

Paakkunainen, Kari & Myllyniemi, Sami: Tihentyvä sukupolvipolitiikka ja aktiivisuuden kasautuminen. Teoksessa Paakkunainen, Kari (toim.): Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja

eduskuntavaalit 2007. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72, Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 36, Helsinki 2007, s. 8–81

Perustuslaki 731/1999. Saatava myös sähköisenä:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto: Aluehallintovirastojen keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2010. Aluehallintovirastojen suorittama toimialansa peruspalvelujen arviointi. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja, Oulu 2011

Pohjola, Anneli: Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina: Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 96, Helsinki 2009, s. 21–40

Purhonen, Semi: Sukupolvien ongelma. Tutkielmia sukupolven käsitteestä, sukupolvi-tietoisuudesta ja suurista ikäluokista. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 251, Helsingin yliopisto, Helsinki 2007

Puuronen, Vesa: Nuorisotutkimus. Vastapaino, Tampere 2006

Pörhölä, Maili: Koulukiusaaminen nuoren hyvinvointia uhkaavana tekijänä – miten käy kiusatun ja kiusaajan vertaisuuksille? Teoksessa Autio, Minna, Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.): Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 84, Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 38, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes), Helsinki 2008, s. 94–104

Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina: Yhteisiä teemoja etsimässä. Teoksessa Raitakari, Suvi & Virokannas, Elina: Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 96, Helsinki 2009, s. 5–20

Ruuti: Mikä Ruuti?, <http://www.ruuti.net/ruuti/>, viitattu 22.11.2012

Ryynänen, Aimo: Professori Aimo Ryynäsen lausunto Nuorisolain (72/2006) 8§:n tulkinnasta. Teoksessa Aaltonen, Kimmo (toim.): Nuorisolakiopas. Tietosanoma, Helsinki 2007, s. 163–174

Salasuo, Mikko: Atomisoitunut sukupolvi. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2007/7, Helsinki 2007

Salokoski, Tarja & Mustonen, Anu: Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin — katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007, Mediakasvatusseura ry, Helsinki 2007

Satka, Mirja, Moilanen, Johanna & Kiili, Johanna: Suomalaisen lapsipolitiikan mutkainen tie. Yhteiskuntapolitiikka 2002, 3, 67, 245–259

Satka, Mirja & Moilanen, Johanna: Lasten mukaan ottamisen ja poissulkemisen paikat – suomalaisten sukupolvisuhteiden siirtymät ja lasten asema. Teoksessa Helne, Tuula, Hänninen, Sakari & Karjalainen, Jouko (toim.): Seis yhteiskunta – tahdon sisään! SoPhi 80, Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä 2004, s. 125–148

Silvennoinen, Heikki, Kivinen, Osmo & Ahola, Sakari: Tasa-arvon tavoittelusta markkinoiden puristukseen. Nuorten koulutus ja koulutuspolitiikka. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (toim.): Nuorisopolitiikkaa Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 29, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Nuora, julkaisuja 25, Opetusministeriö, Helsinki 2002, s. 61–85

Sipilä, Jorma: Hyvinvointivaltio sosiaalisena investointina: älä anna köyhälle kalaa vaan koulutus! Yhteiskuntapolitiikka 2011, 4, 76, 359–372

Siurala, Lasse: Nuorisopoliittinen vaikuttaminen paikallistasolla. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.): Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76, Helsinki 2007, s. 345–372

Stranius, Leo: Nuorten ja tulevien sukupolvien vaikutusmahdollisuuksien edistäminen. Teoksessa Paakkunainen, Kari & Suurpää, Leena (toim.): Nuorten poliittinen ohjaus – strategista johtamista, kentän kasvavaa yhteistyötä vai latistuvaa osallistumista? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 43, Helsinki 2011, s. 65–67. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/ohjaus.pdf>

Stranius, Leo & Laaksonen, Lasse: Verkkovaikuttamista 2010-luvulla. Selvitys verkossa pääosin tai kokonaan tapahtuvan yhdistystoiminnan mahdollistamisesta. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 1/2011, Oikeusministeriö 2011

Suomalaisen kirjallisuuden seura; Sadeniemi, Matti, Vesikansa Jouko, Inkilä, Arvo T., Keinonen, Arvo, Kohtamäki, Ilmari, Koilo, T. O., Peltola, Reino, Rainio, Jussi, Teppo, Hannes, Tervonen, Viljo & Vuoriniemi, Jorma (toim.): Nykysuomen sanakirja. Lyhentämätön kansanpainos, osat 1 ja 2 A–K. WSOY, Porvoo 1976

Suomen nuorisovaltuustojen liitto Nuva Ry,
<http://nuva.istart.fi/YhteystiedotspanidNavigationEndspan/Nuorisovaltuustot/tabid/2533/language/fi-FI/Default.aspx>, viitattu 26.10.2011

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkojulkaisu]. Tilastokeskus, Helsinki 2011. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tyti/2011/08/tyti_2011_08_2011-09-20_tie_001_fi.html, viitattu 15.10.2011

Suoninen, Annikka, Kupari, Pekka & Törmäkangas, Kari: Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2000 -tutkimuksen päätulokset. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä 2010

- Tapaninen, Timo: Onko nuoria kuultava vai kuunneltava. Teoksessa Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi: Lasten ja nuorten kunta.
- Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77, Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke, Humanistinen ammattikorkeakoulu, sarja A 3, 2007, Helsinki 2007, s. 173
- Tilastokeskus:Nuorisotyöttömyys,
<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/05/02/index.html>, viitattu 9.2.2012
- TNS & Sanomalehtien liitto: Medioiden mielikuvat 2012. Sanomalehtien liiton julkaisemat diat:
http://www.sanomalehdet.fi/files/2525/20120523_LIITE_medioiden_mielikuvat_KMT_lukija_ja_kuluttaja.pdf, viitattu 24.5.2012
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta: Hyvä tieteellinen käytäntö.
http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/kaytanto.html, viitattu 4.9.2012
- Ulkoasiainministeriö: YK:n lapsen oikeuksien komitean viimeisimmät Suomea käsittelevät päätelmät ja suositukset. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=68147>, viitattu 14.11.2012
- Unicef: Lapsen oikeuksien sopimus. http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_sopimus, viitattu 15.2.2012
- Valtikka.fi: Sanasto, <http://www.valtikka.fi/sanasto/>, viitattu 21.2.2012
- Vesikansa, Sari: Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä. Teoksessa Gretschel, Anu (toim.): Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Suomen Kuntaliitto 2002, s. 11–30
- Vilka, Hanna: Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2005